

HELSINGIN YLIOPISTO
Metsäekonomian laitos

”Avohakkuut pitäisi kieltää” – Kansalaisten mielipiteitä metsiä koskevasta päätök- senteosta

Pro Gradu tutkielma
Metsäekonomia

Outi Hytönen

Tammikuu 2013

Tiedekunta/Osasto Fakultet/Sektion – Faculty Maatalous-metsätieteellinen tiedekun- ta		Laitos/Institution – Department Metsätieteiden laitos	
Tekijä/Författare – Author Outi Hytönen			
Työn nimi / Arbetets titel – Title "Avohakkuut pitäisi kieltää" – Kansalaisten mielipiteitä metsiä koskevasta päätöksenteosta			
Oppiaine / Läroämne – Subject Metsäekonomia			
Työn laji/Arbetets art – Level Pro Gradu tutkielma	Aika/Datum – Month and year Tammikuu 2013	Sivumäärä/ Sidoantal – Number of pages 70 s.	
Tiivistelmä/Referat – Abstract			
<p>Tutkielmassa selvitettiin kansalaisten näkemyksiä metsäpoliittisesta päätöksenteosta. Aineisto koostui Suomen metsäpolitiikan ja sen toimijoiden hyväksyttävyyttä selvittäneen kansalaiskyselyn vastauksista avoimeen kysymykseen: "Mihin sinä haluaisit kiinnittää huomiota metsien käyttöä koskevassa päätöksenteossa?". Vastaukset tulkittiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin menetelmin. Aineistosta esiin nousseet aiheet jaoteltiin neljän teeman alle: arvot, poliittinen päätöksenteko, toimijat ja käytännöt.</p> <p>Metsät käsitetään vastausten perusteella monikäyttöisinä ja eri arvokäsitykset metsistä hyväksytään rinnakkaisina. Tosin vallitseva arvoristiriita taloudellisten ja ekologisten arvojen välillä näkyi vastauksissa. Pelkillä taloudellisen käytön tarpeilla ei voida enää perustella metsiin kohdistuvaa politiikkaa vaan esille tulee kansalaisten mielestä nostaa biodiversiteettiin ja luonnonsuojeluun sekä metsien virkistyskäyttöön liittyvät toimenpiteet.</p> <p>Tuloksia tarkasteltiin metsäpolitiikan asiakirjojen tavoitteiden ja toimenpiteiden valossa. Tämän tarkastelun tavoitteena oli selvittää toteutettavan metsäpolitiikan ja kansalaisten mielipiteiden välisiä yhteneväisyyksiä ja eroja, ja sitä voidaanko niiden perusteella sanoa jotain siitä, kuinka hyväksyttynä ja legitimiinä metsäpolitiikka koetaan. Metsiin liittyvät päätöksenteon kohteet ovat kansalaisilla selvillä, ja mielipiteet suurelta osin yhtenevät nykyisen metsäpolitiikan kanssa. Ristiriidat kohdistuvat metsänkäsittelyn toimenpiteisiin ja metsänomistajien päätösvaltaan.</p> <p>Metsänkäsittelyyn liittyvistä toimenpiteistä avohakkuut ja ennen kaikkea niiden vastustus nousevat aineiston keskeisimmäksi aiheeksi. Tämä on vastoin nykyisin toteutettavaa metsäpolitiikkaa, jossa päätehakkuut toteutetaan suurelta osin avohakkuina. Avohakkuiden tilalle ehdotetaan vaihtoehtoisia metsänkäsittelytapoja; useimmiten harvennushakkuita ja/tai luontaista uudistumista.</p> <p>Poliittisen päätöksenteon osalta suurin ristiriita metsäpolitiikan teossa näyttää vastausten perusteella olevan metsänomistajien osallistuminen ja vallan jakautuminen. Metsäpolitiikan päätöksenteon menettelytapoja ei koeta täysin oikeutettuina ja legitimeinä, sillä metsänomistajilla nähdään olevan liian vähän päätösvaltaa omaisuudestaan huolehtiessaan.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords metsäpolitiikka, kansalaiset mielipiteet, legitimitetti, aineistolähtöinen sisällönanalyysi, avohakkuut			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

Tiedekunta/Osasto Fakultet/Sektion – Faculty Faculty of Agriculture and Forestry		Laitos/Institution– Department Department of Forest Science	
Tekijä/Författare – Author Outi Hytönen			
Työn nimi / Arbetets titel – Title "Clear cuttings should be forbidden" – Public perceptions of the decision making concerning forests			
Oppiaine /Läroämne – Subject Forest Economy			
Työn laji/Arbetets art – Level Pro Gradu		Aika/Datum – Month and year January 2013	Sivumäärä/ Sidoantal – Number of pages 70 p.
Tiivistelmä/Referat – Abstract <p>This thesis deals with public opinion of the decision making concerning forest policy in Finland. The data used was part of a nationwide mail survey examining the perceptions of the legitimacy of forest policy and its predictors in Finland. The data comprised of the answers to the question "What would you like to focus on in the decision making concerning forest use?". The answers were analysed using inductive content analysis. The topics from the data were categorised under four themes: values, political decision-making, actors and practises.</p> <p>Based on the answers forests are regarded as multifunctional and the different value conceptions are equally respected. However, the existing value conflict between economic and ecological values was evident. The forest policy cannot be legitimised only on the basis of economic use of the forest resources. The biodiversity, nature protection and the recreational benefits of the forests must also be taken into account according the citizens.</p> <p>The results were analysed in the light of the goals and procedures set in the main documents of the Finnish forest policy. The aim was to compare the similarities and differences between current forest policy and citizens' perspectives, and to find out if one can make any judgements about the acceptability and legitimacy of the forest policy. In general, citizens know what is included in forest policy decision-making, and the opinions are consistent with current policy. Certain forestry actions and forest owners' decision-making power are the main points of conflict.</p> <p>Clear cuttings and especially the objection of them was the most essential topic in the data. This is against the prevailing forestry practises, since clear cuttings are the most used method in final felling. Citizens suggest alternative forestry practises like thinning and uneven-age management to be used in the felling of timber.</p> <p>According to the results concerning political decision making the main conflict arises from forest owners' participation possibilities and the distribution of power. The procedural justice of the forest policy is not fully justified and legitimate, since citizens feel forest owners have too little decision-making power on their own forest property.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords forest policy, public opinion, legitimacy, inductive content analysis, clear cuttings			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO.....	1
2	TAUSTA.....	5
2.1	LEGITIMITEETTI.....	5
2.2	ARVOT.....	9
2.3	METSÄPOLITIikka.....	11
2.3.1	Kansallinen metsäohjelma 2015.....	14
2.3.2	Metsien käyttöön liittyvät lait ja metsälakiuudistus.....	15
2.4	OSALLISTAVA PÄÄTÖKSENTEKO LEGITIMITEETTIÄ LISÄÄVÄNÄ TEKIJÄNÄ...17	
2.5	SUOMALAISTEN LEGITIMITEETTİKÄSITYKSIÄ METSÄPOLITIIKASTA.....	20
3	AINEISTO JA MENETELMÄT.....	24
3.1	POSTIKYSELY.....	24
3.2	AINEISTOLÄHTÖINEN SISÄLLÖNANALYYSI.....	27
3.3	AINEISTOLÄHTÖINEN ANALYYSIN RAJOITTEET.....	31
4	TULOKSET.....	32
4.1	KOODIT.....	32
4.2	LUOKAT.....	33
4.3	TEEMAT.....	34
4.3.1	Metsiin yhdistetyt arvot.....	35
4.3.2	Metsäpoliittinen päätöksenteko.....	37
4.3.3	Metsänkäyttäjät ja sidosryhmät.....	39
4.3.4	Käytännöt.....	40
4.4	TEEMOJEN VÄLISET YHTEYDET.....	47
5	TULOSTEN TARKASTELU.....	52
5.1	LEGITIMITEETTITARKASTELUN HAASTEET.....	52
5.2	ARVOJEN MERKITYS METSISTÄ PUHUTTAESSA.....	52
5.3	METSÄPOLIITTINEN PÄÄTÖKSENTEKO JA VALTA.....	54
5.4	VERTAILU METSÄPOLITIIKAN TYÖKALUIHIN.....	56
6	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	61
	LÄHTEET.....	64
	LIITEET	

1 JOHDANTO

Suomalaisten suhde metsään on ainutlaatuinen ja metsäsektorin merkitys maan kansantaloudelle on perinteisesti ollut merkittävä. Suomessa on yli 700 000 yksityismetsänomistajaa (Metsätilastollinen vuosikirja 2011, s. 39), sekä hyvin paljon metsän virkistyskäyttäjiä. Metsien käyttöä koskeva keskustelu käykin ajoittain kiivaana eri medioissa eikä yhteenottoja metsän eri käyttäjäryhmien välillä ole voitu välttää. Metsäpolitiikan tekoon ja kehittymiseen liittyvä käsitteellinen pohja on laajentunut huomattavasti ja tullut monimutkaisemmaksi. Taloudellinen tehokkuus ei ole enää yksiselitteisesti tärkein kriteeri arvioitaessa metsäpolitiikan onnistumisista, vaan sen rinnalle ovat tulleet mm. institutionaaliset tavat toimia, hyötyjen tasainen jakaantuminen ja yhteisymmärryksessä päätetyt standardit. Lisäksi politiikan ohjelmien valmisteluun on tullut mukaan monia osapuolia; eri sidosryhmät, media ja suuri yleisö ovat kiinnostuneempia ja aktiivisemmin mukana politiikan teossa. (Ellefson 1992, s. 460-461.) Suomessa metsäpolitiikan tavoitteena on ”turvata metsien käyttöön perustuva hyvinvointi ja metsäluonnon monimuotoisuus” (Metsät 2012), mutta toteutuuko tämä tavoite kansalaisten mielestä?

Metsä merkitsee ihmisille erilaisia asioita; sillä on monenlaisia käyttömuotoja ja se voidaan nähdä erilaisten arvojen ja hyötyjen kautta. Osa ihmisistä haluaa metsien tehokkaampaa taloudellista hyödyntämistä, osa vaatii metsien suojelun lisäämistä, ja jotkut toivovat näitä molempia samanaikaisesti (Lybäck 2004). Osalle metsien virkistysmahdollisuudet ja niiden tarjoamat luonnontuotteet ovat tärkeitä. Toisille nämä asiat ovat taas täysin yhdentekeviä. Eroavatko nämä metsän eri käyttömuotojen kannattajien mielipiteet toisistaan tai yleisestä metsäpolitiikan linjasta?

Kansalaisten – suuren yleisön – mielipiteitä voidaan selvittää esimerkiksi kyselytutkimusten avulla. Kuten Lybäck (2004) kirjoittaa, ”metsäpoliittisessa päätöksenteossa kyselytutkimusten hyödyntäminen on yksi tapa ottaa huomioon tai ainakin olla tietoisia siitä, millaisia arvoja ns. suurella yleisöllä on.” Arvot ovat mielenkiintoinen tutkimuskohde, sillä ne antavat viitteitä niistä perusteista, joilla ihmiset käsittelevät kokemaansa ja tekevät päätöksiä esimerkiksi politiikan hyväksyttävyydestä. Arvo- ja mielipidetutkimuksien avulla tuotetaan ”edustavaa ja luotettavaa tietoa ns. suuren

yleisön arvoista” (Levomäki 2004), ja niiden tuloksia voidaan käyttää poliittisen päätöksenteon tarpeisiin.

Politiikan prosessien ja tuotoksien hyväksyttävyydestä, eli legitimitetistä, tarvitaan tutkimustietoa, jotta voidaan arvioida miten kansalaiset suhtautuvat politiikan toteutukseen ja ollaanko siihen tyytyväisiä vai tyytymättömiä. Tutkimustulosten avulla saadaan näkökulmia muun muassa kehitettävistä asioista, sillä demokraattisen päätöksenteon pyrkimyksenä on politiikan toteuttaminen hyväksyttävällä eli legitimiällä tavalla. Legitimitetillä tarkoitetaan sitä, että kansalaiset kokevat viranomaisten ja toimielinten päätöksentekoprosessit ja tavat toimia oikeudenmukaisiksi ja tarkoituksenmukaisiksi (Tyler 2001). Yhtenä legitimiin päätöksenteon perusedellytyksenä pidetään politiikan prosessien läpinäkyvyyttä ja avoimuutta (Abromeit ja Stoiber 2007). Legitimitettä voidaan selvittää paitsi politiikan (pätöksenteko)prosesseista, myös itse poliittisista toimijoista ja päätöksentekoprosessien tuotoksista, kuten laeista, asetuksista, toimintaohjelmista jne. Nämä eri legitimitetiksiäytukset voivat erota toisistaan huomattavastikin, ja niiden perusteella kansalaiset tekevät päätöksensä koko poliittisen järjestelmän hyväksyttävyydestä.

Liberalistis-demokraattisen periaatteen mukaan kansalaisten mielipiteet ja arvostukset pitäisikin huomioida ”kaikissa tärkeissä yhteiskunnallisissa asioissa, erilaisten yhteisten päämäärien määrittelyssä ja niitä koskevassa päätöksenteossa” (Lybäck 2004). Kyselytutkimuksien avulla maallikoiden mielipiteitä voidaan selvittää ja huomioida myös ne, joilla ei ole mahdollisuuksia, resursseja tai halua olla mukana pitkissä osallistumisprosesseissa. Janse ja Konijnendijk (2007) lisäävät, että ilman suuren yleisön arvojen ja mielipiteiden huomioimista päätöksiä ei voida oikeuttaa.

Tässä Pro Gradu-tutkielmassa selvitetään kansalaisten mielipiteitä siitä mihin he haluaisivat kiinnittää huomiota metsien käyttöä koskevassa päätöksenteossa. Lisäksi tarkastellaan näiden näkemyksien yhteneväisyyksiä ja eroja nykyiseen metsäpolitiikkaan Kansallisen metsäohjelman 2015 tavoitteiden ja voimassa olevien metsien käyttöä koskevien lakien puitteissa. Metsänomistajien ja metsäpolitiikkaan osallistuvien sidosryhmien mielipiteitä politiikan toimista on tutkittu paljonkin, mutta koko kansan toiveita metsien käyttöä koskien hyvin vähän. Kuitenkin metsät koskettavat

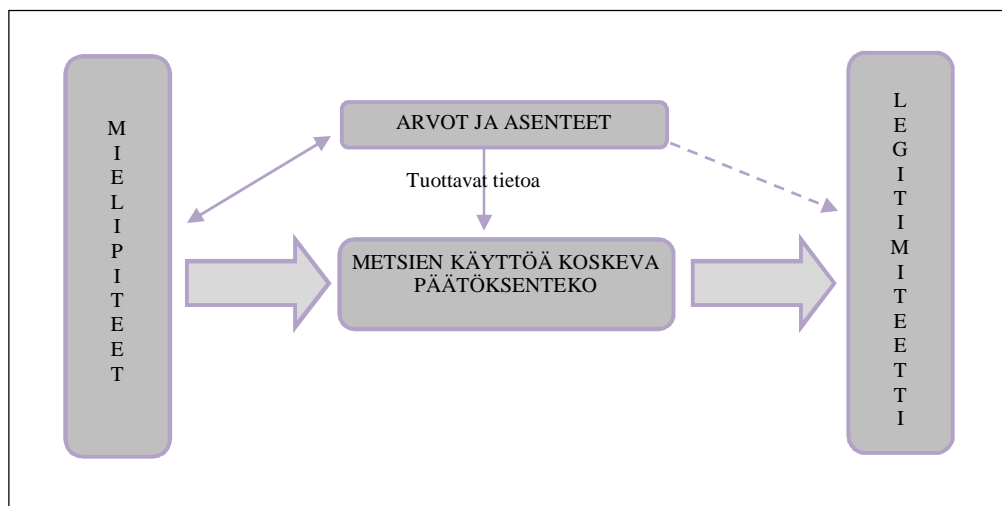
eri käyttömuotojen kautta suurta osaa kansalaisista, joten tämä tyyppiselle laajalaiselle selvitykselle on tarvetta.

Tutkimuskysymykset on määritetty seuraavasti:

1. Mitä kansalaiset toivovat metsien käyttöä koskevalta päätöksenteolta?
2. Miten näitä toiveita voidaan luokitella?
3. Miten eri luokat suhtautuvat toisiinsa?

Ensimmäisen tutkimuskysymykseen ”Mitä kansalaiset toivovat metsien käyttöä koskevalta päätöksenteolta” haetaan vastausta kvalitatiivisella analyysillä kansalaisten vastauksista kyselytutkimukseen. Lisäksi tarkastellaan sitä, mitä kansalaiset ajattelevat, kun saavat esittää vapaasti ajatuksiaan metsäpolitiikasta: keskitytäänkö siihen, miten päätöksiä tehdään vai päätöksistä syntyviin tuotoksiin. Aineistoa ja sen analyysissä käytettyä aineistolähtöistä sisällönanalyysia kuvataan tarkemmin luvussa 3. Vastauksia tutkimuskysymyksiin käsitellään luvussa 4, jossa esitetään vastauksista esiin nousseita aihealueita (koodeja), niiden luokittelua ja luokkien välisiä yhteyksiä. Saatuja tuloksia tarkastellaan luvussa 5 metsiin liittyvien arvojen kannalta (luku 5.2), metsäpoliittiseen päätöksentekoon liittyen (luku 5.3), ja lopuksi kansalaisten vastauksia verrataan nykyisen metsäpolitiikan asiakirjojen sisältöön ja pohditaan vastaako nykyinen metsäpolitiikka kansalaisten toiveisiin metsien käsittelystä (luku 5.4).

Tutkielman lähtökohtia voidaan hahmottaa kuvan 1 avulla. Kansalaisten mielipiteet metsien käyttöä koskevasta päätöksenteosta selvitetään vastauksista aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Arvot ja asenteet vaikuttavat mielipiteisiin. Toisaalta on sanottu (esim. Levomäki 2004, Lybäck 2004), että arvot tuottavat myös tietoa metsien käyttöä koskevan päätöksenteon – ja metsäpolitiikan – tarpeisiin, ja vaikuttavat kansalaisten legitimitietämisyyksensä. Toiveet metsien käyttöä koskevalta päätöksenteolta vaikuttavat siten myös tulkintoihin siitä kuinka hyväksyttävänä ja legitimiinä päätöksenteko koetaan.

Kuva 1. Tutkielman lähtökohdat.

Tämän tutkimuksen tulosten toivotaan selventävän kansalaisten metsiä koskevien mielipiteiden ja toteutetun metsäpolitiikan yhtäläisyyksiä ja eroja. Mitä voidaan sanoa metsäpolitiikan legitimiteteistä ja hyväksytäänkö ne tavat, joilla metsien käyttöä nykypäivänä ohjataan? Vai pitäisikö metsiä koskevassa päätöksenteossa huomioida toisenlaisia näkökulmia tulevaisuudessa?

Tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa tieteellistä tietoa kansalaisten metsiä koskevista mielipiteistä ja mieltymyksistä. Tietoa voidaan käyttää esimerkiksi metsäpolitiikan kehittämisen tueksi. Aineistosta nostetaan esiin selkeitä asiakokonaisuuksia, joihin politiikan päätöksentekijät voivat kiinnittää huomiota metsäpolitiikkaa suunnitellessaan. Käytännön merkityksessään tämä tutkielma nostaa esiin kansalaisten mielipiteitä metsiä koskevasta päätöksenteosta ja tuo heidän äänensä kuuluviin.

Luvussa 2 luodaan katsaus tutkimuskysymysten taustalla olevaan teoriaan ja käsitellään legitimitettiä (luku 2.1), arvoja (luku 2.2), metsäpolitiikkaa (luku 2.3), osallistavaa päätöksentekoa (luku 2.4) sekä suomalaisten legitimitettikäsityksiä metsäpolitiikasta (luku 2.5) tarkemmin.

2 TAUSTA

2.1 *Legitimiteetti*

Useissa eri lähteissä legitimiteettiä kuvataan perusedellytykseksi ja avaintekijäksi poliittisen järjestelmän olemassaoloon, viranomaisten aseman turvaamiseen ja valvontatehokkuuteen (mm. Tyler 1990, s. 5, 57, Sadeniemi 1995, s. 19, Bekkers ja Edwards 2007). Mutta mitä legitimiteetti on? Tylerin (2001) mukaan legitimiteetti on yhteiskunnallinen avainarvo. Jos viranomaiset nähdään legitimeinä, yhteiskunnallinen sääntely on helpompaa. Legitimiteetin juuret ovat hänen mukaansa siinä kuinka oikeudenmukaiseksi kansalaiset kokevat viranomaisten ja toimielinten päätöksentekoprosessit. Legitimiteetin määritelmiä löytyy useita eri tieteenaloista riippuen. Valtio-opillisen kannan mukaan legitimiteetti on poliittisen vallan laillista pätevyyttä ja hyväksyttävyyttä (Hurrelmann ym. 2007) tai kokemusta normatiivisten määräysten oikeellisuudesta (Merquoir 1980, s. 8). Toisaalta sosiaalipsykologien mukaan legitimiteetti on hallituksen tuotosten ja yhteiskunnan eri ryhmien arvomallien välistä yhteensopivuutta (Merquoir 1980, s. 5) tai ihmisten käsitystä siitä, että vallitseva yhteiskuntajärjestys on hyväksytty ja tarkoituksenmukainen (Zelditch 2001).

Lillbackan (1999, s. 3) mukaan kaikista legitimiteetin määritelmistä voidaan kuitenkin erottaa yhteinen nimittäjä, normatiivinen oikeutus, jota tulisi pitää perustana mille tahansa määritelmälle. Toisaalta normatiivisuudesta ollaan montaa meiltä, ja monet kirjoittajat (esim. Schaar 1999, s. 20, Beetham 1991, s. 20, Hurrelmann ym. 2007) erottavat normatiivisen eli teoreettisen ja empiirisen eli kokemusperäisen legitimiteetin toisistaan. On myös ehdotettu, että normatiivisilla kriteereillä ei ole kovinkaan suurta merkitystä kun kansalaiset arvioivat poliittisen järjestelmän legitimiteettiä, ja että nämä teoreettiset oletukset voivat poiketa suurestikin niistä periaatteista, jotka ovat kansalaisten mielestä merkittäviä, ja joilla he arvioivat toteutunutta legitimiteettiä (Steffek 2009, Rantala 2012).

Tässä tutkielmassa legitimiteetistä käytetään laajempaa ja subjektiiviseen arvioon nojaavaa sosiaalipsykologista määritelmää, jonka mukaan legitimiteetti on ”*käsitys tai kokemus siitä, että viranomaiset, instituutiot ja yhteiskuntajärjestys on tarkoituksenmukainen, sovelias ja oikeudenmukainen*” (Tyler 2006). Myös Lillbacka (1999, s.

39) näkee legitimiteetin ennemminkin asenteisiin kuin sääntöjen noudattamiseen perustuvana käsitteenä, ja perustelee kantansa sillä, että asenteisiin perustuva käsite soveltuu paremmin empiiriseen lähestymistapaan. Subjektiviisempi määritelmä auttaa hahmottamaan legitimiteettiä kansalaisten kannalta, kun yritetään ennustaa ja selittää esimerkiksi olemassa olevan yhteiskuntajärjestyksen (ja politiikan) hyväksyttävyyttä (Zelditch 2001). Metsäpolitiikasta puhuttaessa Rantalan (2012) mukaan legitimiteetillä voidaan ymmärtää metsiä koskevan hallintotavan mieltämistä lailliseksi ja metsäpoliittisia instituutioita oikeudenmukaiseksi.

Yllämainittu Lillbackan legitimiteettikäsitys johtaa tosin keskusteluun ja määrittelyyn asenteista ja arvoista. Lyhyesti sanottuna Lillbackan (1999, s. 41-42) mukaan arvot viittaavat kohteen normatiiviseen laatuun ja määrittävät sen oikeaksi (*right*), hyväksi (*good*) tai perustelluksi (*justified*). Mutta koska arvot eivät viittaa asenteiden tavoin tiettyyn yhteen kohteeseen, nämä kaksi ovat sidoksissa toisiinsa. Arvolatautuneet asenteet vasta osoittavat legitimiteetin. Myös Bekkers ja Edwards (2007) korostavat poliittisten arvojen merkitystä päätösten legitimiteettiä arvioitaessa. Heidän mukaansa poliittisten päätösten legitimointi voi perustua joko tehtyjen päätösten laillisuuteen lakien ja säädösten mukaan (*according to law*), jolloin legitimiteetti on lähellä laillisuutta (*legality*) tai toisaalta päätöksen tunnustamiseen ”hyväksi päätökseksi” niiden osalta, joita päätös koskee. Tällöin legitimiteetti on tunnustus yhteisöltä ja viittaa jaettuun käsityksiin oikeuksista, velvollisuuksista ja vastuista.

Legitimiteetin kohteena voi politiikan tutkijoiden mukaan olla 1) viranomaiset: tuki viranhaltijoita ja heidän harjoittamaansa politiikkaa ja toimia kohtaan, 2) hallintojärjestelmä: tuki virkamiesten hallinnoimille virastoille ja toimielimille sekä niiden menettelytapasäännöille ja 3) yhteiskunta: näkemykset sosiaalisista ryhmistä, jotka muodostavat poliittisen yhteisön ja mahdolliset päällekkäisyydet näissä ryhmissä oikeusviranomaisten ja poliitikkojen kanssa (Tyler 1990, s. 29, ks. myös Lind ja Tyler 1988, s. 41). Harrinvirta (1995, s. 47) korostaa, että poliittisen järjestelmän legitimiteettiä arvioitaessa on oleellista erottaa toisistaan poliittinen toiminta ja toimijat (ym. jaottelun kohta 1) sekä hallitsemistavan perusteet ja pelisäännöt (kohta 2), sillä vain jälkimmäinen muodostaa hänen mukaansa ”poliittisen järjestelmän legitimiteetin perustan”. Tarkastelemalla poliittista toimintaa ja toimijoita voidaan päätellä niiden hyväksyttävyydestä jotakin, mutta ei varsinaisesti legitimiteetistä.

Tyler (1990, s. 4-5, 7) puhuu normatiivisesta näkökulmasta, joka keskittyy ihmisten sisäisiin normeihin oikeudenmukaisuudesta ja velvollisuudesta. Normatiivisen näkökulman mukaan ihmiset kiinnittävät huomiota ennemminkin siihen, että oikeudenmukaiset lopputulokset on saavutettu oikeudenmukaisten menettelytapojen kautta kuin siihen, että ovatko lopputulokset itsessään oikeudenmukaisia. Toisin sanoen ihmiset välittävät sekä saavutetuista tuloksista (jakamisen oikeudenmukaisuus, *distributive justice*) että menettelytavoista, joilla tulokset saavutettiin (menettelytapojen oikeudenmukaisuus, *procedural justice*). Menettelytapojen lisäksi ihmiset perustelevat arvostuksensa sillä, onko kokemus neutraali, puolueeton, rehellinen, kohtelias, onko yritetty olla oikeudenmukaisia ja kunnioitettu kansalaisen oikeuksia. Nämä oikeudellisuusnäkökulmat toimivat itsenäisesti riippumatta lopputuloksen suotuisuudesta. Crandall ja Beasley (2001) ehdottavat, että alla piilevät sosiaalisen käsityksen rakenteet vaikuttavat paljon miellettyyn (valtionhallinnon, johtajien jne.) legitimizeettiin. Myös heidän legitimizeettiteoriensa mukaan legitimizeetti perustuu yhtäläillä lopputuloksiin kuin prosesseihin, ja on niin ollen seurausta sekä jakamisen oikeudenmukaisuudesta että menettelytapojen oikeudenmukaisuudesta. Toisin sanoen ovatko politiikan prosessit kansalaisten mielestä itse lopputuloksia tärkeämpiä, vai toisinpäin? Ja tarvitaanko niin ollen kansalaisten mielipiteitä kuuntelevaa politiikan valmisteluprosessia lainkaan, jos lopputulos koetaan kuitenkin legitimiinä? Leventhal (1976) summaa tämän asian näin: ihmisen käsitys menettelytapojen oikeudenmukaisuudesta vaikuttaa hänen käsitykseensä jaon oikeudenmukaisuudesta.

Menettelytapoihin liittyvän legitimizeetin lähteet voidaan jaotella kolmeen eri näkökulmaan: syötepainotteinen (*input-oriented*), suorituspainotteinen (*throughput-oriented*) ja tuotospainotteinen (*output-oriented*) legitimizeetti (Bekkers ja Edwards 2007). Yhteenvedo näistä legitimizeetin muodoista on koottu taulukkoon 1. Syötepainotteinen näkökulma keskittyy päätöksentekoprosesseihin ja korostaa kansalaisten osallistumismahdollisuuksia, osallistujien edustavuutta ja ohjelmanteon avoimuutta. Suorituspainotteisessa näkökulmassa päätöksentekoprosesseja tarkastellaan niiden laadun ja päätöksenteon sääntöjen kautta: toimitaanko enemmistön kannan mukaan ja yhteisymmärryksessä sekä miten vähemmistöt huomioidaan. Tuotospainotteinen näkökulma puolestaan tarkoittaa prosessista syntyviä tuotoksia ja tuloksia, ja sen

kriteereitä ovat esim. vastaavuus, vastuullisuus, yhteistyön määrä, kattavuus ja muutoksenhakumahdollisuudet.

Menettelytapojen oikeudenmukaisuus on tärkeässä roolissa kun ihmiset arvioivat legitimizeettiä, ja se on osoittautunut merkittävämmäksi kuin viranomaisten tekemien päätösten tai tuotoksien oikeudenmukaisuuden arviointi. Kun viranomaiset suunnittelevat uuden politiikan toteuttamista, kansan käsitys oikeudenmukaisista menettelytapoista on erityisen tärkeä ja politiikan muodostamiseen, toteuttamiseen ja toimeenpanoon liittyvät menetelmät pitäisi tehdä asianosaisille selväksi. Ihmiset hyväksyvät tai hylkäävät politiikan sen mukaan kuinka oikeudenmukaiseksi se arvioidaan, eikä niinkään sen tuomien hyötyjen ja haittojen mukaan. Tämä pätee myös siinä tapauksessa, että politiikan tuotos on asianosaisille epäedullinen; jos epäedullinen politiikka on toteutettu kansalaisten mielestä oikeudenmukaisten menettelytapojen kautta, se ei vahingoita viranomaisten legitimizeettiä. Johtajat voivatkin lisätä päätösten saamaa kannatusta kiinnittämällä huomiota oikeudenmukaisiin prosesseihin. (Lind ja Tyler 1988, s. 163-164, Tyler 2001, Sunshine ja Tyler 2003.) Tarkoittaako tämä sitä, että se miten metsäpolitiikkaa tehdään, on yhä tärkeämmässä roolissa kuin itse lopputulokset?

Legitimeetin tutkimuksessa pääpaino onkin siirtynyt poliittisesta legitimeetistä kohti sosio-kulttuurista legitimeetin käsitystä; keskitytään sosiaalisiin arvoihin määräysten kokemisen sijaan (Merquior 1980, s. 5, Engelen ym. 2008). Seuraavassa luvussa tarkastellaankin arvoja ja sitä, miten ne liittyvät legitimeettiin ja käsitykseen jonkin hyväksyttävyydestä, sekä sitä miten arvo- ja mielipidetutkimuksien avulla edesautetaan kansalaisosallisuutta ja luodaan yhteys päätöksentekoon.

Taulukko 1. Menettelytapojen legitimeettityypit (Bekkers ja Edwards 2007, ks. myös Rantala 2012).

Syötelegitimeetti	Suorituslegitimeetti	Tuotoslegitimeetti
<ul style="list-style-type: none"> - kansalaisten osallistumismahdollisuudet - edustavuus - prosessin avoimuus 	<ul style="list-style-type: none"> - kollektiivinen päätöksenteko - osallistujien laatu - tasapaino vallan käytössä 	<ul style="list-style-type: none"> - saavutettujen tuloksien vastaavuus ja kattavuus - vastuullisuus - muutoksenhaku - sitoutuminen

2.2 Arvot

Arvot liittyvät kiinteästi legitimizeettikäsitykseen. Kuten edellä legitimizeettiä käsitellessä luvussa ilmeni, arvot yhdistetään mm. hallituksen tuotosten ja yhteiskunnan eri ryhmien väliseen yhteensopivuuteen, legitimizeetin määrittelyyn asenteisiin perustuvana käsitteenä, sekä poliittisten normien ja arvojen merkitykseen legitimizeettiä määriteltäessä. Yleistäen arvo on ajasta ja paikasta riippumaton uskomus toivotusta asiaintilasta (Rohan 2000). Arvot voidaan luokitella ja jäsentää monella tapaa, ja arvojen käsitteistö on monimutkainen rakennelma. Arvojen luokitukset perustuvat esimerkiksi niiden sisältöön (moraaliset, tieteelliset, esteettiset arvot) tai laajuuteen (yksilön, ryhmän, kansalliset, kansainväliset arvot) (ks. esim. Rantala 2003b). Metsään liittyviä arvoja ovat Lybäckin (2004) mukaan esimerkiksi:

- ”luonnon itseisarvo (metsää arvostetaan itsessään)
- materiaaliset arvot (puu ja muut raaka-aineelliset tuotteet)
- taloudelliset arvot (työllisyysvaikutukset ja tulot)
- ekologiset arvot (mm. monimuotoisuus, metsän erilaiset suojavaikutukset ja ympäristöterveydellinen merkitys)
- virkistyselliset arvot (mm. marjastus, maisemista nauttiminen, henkinen ja fyysinen virkistys)
- esteettiset arvot (maisemaestetiikka, metsä suomalaisena kansallismaisemana)
- kulttuuriset ja symboliset arvot (mm. metsän tärkeys suomalaisuudessa, metsän merkitys taiteessa, metsä elämän vertauskuvana)”.

Hurrelmannin ym. (2007) mukaan yleisin tapa legitimizeetin mittaamiseen ovat julkiset mielipidekyselyt, joilla pyritään kartoittamaan vastaajien poliittisia kantoja ja käsityksiä. Mielipiteiden kautta selvitetään kansalaisten arvostamia asioita. Tämä on tärkeää, sillä arvoja selvittämällä voidaan ennustaa ja ymmärtää ihmisten asenne- ja käyttäytymispäätöksiä (Rohan 2000). Levomäki (2004, ks. myös Rantala 2003b) yhdistää arvot keskeisesti politiikan legitimointiin, ja perustelee tämän sillä, että arvokeskustelua ja kansalaisten arvojen huomioimisesta poliittisessa päätöksenteossa vaaditaan yhä enemmän. Liberalistis-demokraattisen periaatteen mukaan kansalaisten mielipiteet ja arvostukset pitäisikin huomioida ”kaikissa tärkeissä yhteiskunnallisissa asioissa, erilaisten yhteisten päämäärien määrittelyssä ja niitä koskevassa päätöksenteossa” (Lybäck 2004).

Levomäki (2004) ja Lybäck (2004) puhuvat empiirisistä arvotutkimuksista, joiden avulla selvitetään vastaajien arvostelmia, arvotuksia tai ”arvojen asenteellisia heijastumia” kysely- ja haastattelututkimuksin. Arvo- ja mielipidetutkimusten avulla selvitetään ihmisten tai kansalaisryhmien käsityksiä oikeasta ja väärästä, hyvästä ja pahasta, toivottavasta ja ei-toivottavasta (Lybäck 2004). Niiden ”tarkoitus on tuottaa edustavaa ja luotettavaa tietoa ns. suuren yleisön arvoista poliittisen päätöksenteon tarpeisiin” (Levomäki 2004), vaikka onkin huomioitava, että tieteen keinoin arvoja ei voida todistaa oikeiksi tai vääriksi (Lybäck ja Loukola 2005). Kansalaisten arvoja tutkimalla erilaiset intressit, toiveet ja vaatimukset välittyvät poliittiseen päätöksentekoon myös niiden kansalaisten osalta, jotka eivät muuten aktiivisesti politiikkaan osallistu (eli useimpien meistä), ja niitä voidaan käyttää päätöksenteon tukena. Poliittisten toimien oikeutus voi olla myös helpompaa, kun takana on ns. suuren yleisön arvot. Arvotutkimukset ovat siten osa demokraattisen päätöksenteon ja osallisuuden toteutusta. Toisaalta Lybäck (2004) näkee ne myös keinona yhteiskunnan ohjailuun ja sosiaalisen järjestyksen ylläpitoon.

Kyselytutkimuksien avulla voidaan edesauttaa kansalaisten osallistumista myös metsäpolitiikan suunnitteluun ja päätöksentekoon. Lähes jokaisella suomalaisella on jonkinlainen suhde metsään. Vaikka harva meistä osallistuu aktiivisesti politiikan tekoon, jokaisella maallikolla voi olla näkemyksiä ja vaateita metsiä ja niiden käyttöä kohtaan. Näiden näkemysten selvittämiseen tarvitaan arvoja koskevia tiedonkeruumenetelmiä, jotta myös piilossa olevat ”passiiviset arvot” nousevat esille. Arvotutkimuksien avulla kerätyt näkemykset voidaan nähdä tieto-osallisuutena, joka voisi toimia parhaana kansalaisosallisuuden muotona tavallisten kansalaisten arvojen esille tuojana demokraattiseen metsäpoliittiseen päätöksentekoon. (Lybäck 2004.)

Suomalaisessa metsäpoliittisessa arvokeskustelussa törmätään usein ristiriitaan metsän taloudellisten arvojen ja luonnonsuojeluarvojen välillä, jossa vastakkain ovat teollisuus ja metsänomistajat sekä luontoarvoja ja monimuotoisuutta haluavat luonnonsuojelijat. Kyllönen (2002) luonnehtii näistä ristiriidoista johtuvia metsäkiistoja sovittamattomiksi¹, ja toteaa seuraavaksi, että ne kyseenalaistavat myös demokraat-

¹ Kiistan osapuolet ovat erimielisiä sekä tosiasioista (tässä yhteydessä metsän hyvinvoinnin tilasta, suojelun tarpeesta ja sopivista korjuumenetelmistä) että periaatteista (mikä on reilua ja puolueeton tapa tuottaa metsiä koskevia päätöksiä ja mitkä tahot tulisi olla edustettuina päätöksenteossa).

tisten toimielinten mahdollisuuden ”tuottaa legitiimejä poliittisia päätöksiä”. Kuitenkin monet lähteet viittaavat arvojen olennaisuuteen yhteiskunnallisten toimenpiteiden ja (metsä)politiikan oikeuttamisessa ja perusteltavuudessa (esim. Rantala 2003b, Lybäck ja Loukola 2005). Seuraavassa luvussa tutustutaan tarkemmin Suomen metsäpolitiikkaan.

2.3 Metsäpolitiikka

Ellefson (1992, s. 16) määrittelee metsäpolitiikan yleisesti hyväksytyksi ja tarkoituksenmukaiseksi toimenpiteeksi, jolla on olennaisia seurauksia suurelle ihmismäärälle ja merkittävälle osalle metsäresursseja. Metsäpolitiikka on usein monimutkaisen poliittisen järjestelmän tulos sen monialaisuudesta (mm. ympäristö-, maatalous-, energia-, talous- ja sosiaalipoliittiset lähtökohdat), useista eri intressiryhmistä ja toimijoista johtuen. Poliitiikan teossa onkin huomioitava monia eri strategioita, joiden avulla saadaan riittävää kannatusta ja lopulta saavutetaan toivottu tulos. Lisäksi on syytä tunnistaa prosessiin tarvittavat tärkeät sidosryhmät ja niiden kannat, sekä koota tarvittavat resurssit, jotta voidaan tarvittaessa puolustautua vastapuolen uhilta. (Ellefson 1992, s. 25.)

Ellefson (1992, s. 21-23) hahmottaa politiikan tekoa seuraavan prosessin avulla. Poliitiikan teon prosessi (*policy process*) lähtee liikkeelle yksittäisen kansalaisen tai organisaation havaitsemasta ongelmasta, jonka huomataan koskettavan useampaa sidosryhmää ja vaativan toimintaa. Jos hallinto tunnustaa ongelman, lähdetään sitä selvittämään ja muodostamaan vaihtoehtoisia ratkaisukeinoja. Näistä valitun vaihtoehdon laillistuksen tuloksena syntyy vahvistettu politiikka, joka voidaan toteuttaa ja jonka tuloksia voidaan seurata, arvioida ja tarvittaessa muokata. Tällaisen tapahtumaketjun seurauksena voidaan pitää esimerkiksi vastikään tehtyä esitystä Suomen metsälainsäädännön muutoksista, joka mahdollistaisi entistä monipuolisemmat metsänkäsittelymenetelmät ja selkeämmin eri-ikäisrakenteisen metsän kasvattamisen. Lisäksi muutos mahdollistaisi avohakkuiden välttämisen, joita huomattava osa kansalaisista vastustaa (Valkeapää ja Karppinen 2010).

Metsäpolitiikan pelikenttään on viime vuosikymmeninä kohdistunut paljon muutoksia, ja politiikan teko on muuttunut ylhäältä alaspäin suuntautuvasta politikoinnista

enemmän kiinnostuneiden sidosryhmien itseohjautuvaan yhteistyöhön ja vallan hajauttamiseen. Metsäpolitiikan päämääränä ei enää ole vain tehokas puuntuotanto, vaan monimuotoinen metsien käyttö taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävästi. Uusina hallintomalleina metsäpolitiikkaan ovat rantautuneet mm. kansainväliset metsäprosessit ja sopimukset, kansalliset metsäohjelmat, metsien suoje-
luohjelmat sekä metsäsertifioinnit. (Solberg 2003, Rantala 2012.) Nämä uudet hallinnonmuodot asettavat myös uusia haasteita metsäpolitiikan legitimitetille ja hallintojärjestelmälle (Rantala 2012).

Solberg (2003) puolestaan kiinnittää huomiota seuraavaan kolmeen metsäpolitiikan kehitykseen vaikuttavaan seikkaan Euroopassa:

- 1) Metsien sertifiointi ja ympäristönsuojelulliset näkökulmat
- 2) Kansainväliset sopimukset, kuten sitovat YK:n ilmastopöytäkirja ja Natura 2000 tai ei-sitovat ja vapaaehtoiset hankkeet kuten yleiseurooppalaiset kriteerit ja indikaattorit metsien kestäväälle käytölle ja PEFC sertifiointi
- 3) Muiden sektoreiden politiikan kehitys: metsäpolitiikkaan tiivistä liittyviä politiikan aloja ovat mm. maatalous, energia ja maaseudun kehitys, jotka osaltaan vaikuttavat myös metsäpolitiikan suuntaviivoihin.

Schelhas (2003) listaa neljä metsäpolitiikan viimeaikaista trendiä, jotka voi nähdä myös Suomen metsäpolitiikan kehittymisessä. Ensimmäisenä hän mainitsee muutoksen yksittäisestä moninkertaisiin kiinnostuksen kohteisiin; metsistä saatavien tuotteiden ja palvelujen kirjo on kasvanut ja tulee huomioida metsäpolitiikan suunnittelussa. Metsäpolitiikan tulee sisältää puuntuotannon taloudellisten hyötyjen lisäksi myös monia muita ulottuvuuksia ekologisesta kestävydestä luonnon monimuotoisuuteen ja metsien virkistyskäyttöön. Toisena listalla on siirtymä yksinkertaisista omistusoikeuksista ryppäeseen eri oikeuksia: yksityisen ja julkisen maan rajat eivät ole niin selviä, vaan mukaan on tullut erilaisia yhteisomistuksia ja rajojen yli meneviä vaateita. Suomen metsälainsäädännössä tämä näkyy ehkä parhaiten uusien vapaaehtoisuuteen perustuvien suojelualueiden kohdalla, kun yksityiset maanomistajat voivat myydä tai vuokrata valtiolle osan metsistään suojelutarkoituksiin. Kolmantena trendinä on deterministisen eli lainalaisuuksiin perustuvan tieteen korvaaminen monialaisella tietojärjestelmällä. Tällä Schelhas tarkoittaa mm. monitieteisyyttä ja perinnetiedon huomioimista päätöksenteossa. Viimeisenä kohtana Schelhas mainitsee kansa-

laisten jaottelun pienempiin intressiryhmiin yhteisten kiinnostuksen kohteiden mukaan. Näiden ryhmien kokemat hyödyt ja haitat poliittisista päätöksistä eroavat toisistaan ja tulisi huomioida päätöksenteossa. Suomessa metsäpolitiikan päätöksentekoprosesseihin on otettu mukaan elementtejä, jotka mahdollistavat eri sidosryhmien ja kansalaistenkin osallistumisen ja yhteistyön metsäpoliittisessa päätöksenteossa.

Metsien hallintojärjestelmä on monimutkainen rakennelma kansallisia, kansainvälisiä, sitovia ja vapaaehtoisia lakeja, asetuksia, sopimuksia ja ohjelmia. Suomen metsäpolitiikkaa leimaa kaksi muista maista erottavaa tekijää. Ensinnäkin metsien ja niistä saatavien (metsäteollisuus) tuotteiden perinteisesti tärkeä rooli maan kansantaloudelle, ja toisekseen metsätilojen omistajarakenne ja niiden pirstaloituminen (van Kooten ym. 1999). Suomessa myös metsäpoliittisesti aktiivisia toimijoita on paljon ja sidosryhmäyhteistyön merkitys on korostunut ja huomioitu metsien käyttöä koskevassa päätöksenteossa (Rantala ja Primmer 2003, ks. myös van Kooten ym. 1999). Metsäpolitiikan toimijoita Suomessa ovat mm. Maa- ja metsätalousministeriö (MMM), Ympäristöministeriö (YM), alueelliset metsäkeskukset sekä metsänhoitoyhdistykset. Tämän lisäksi metsistä ovat kiinnostuneita useat muut sidosryhmät kuten metsänomistajat, metsäteollisuus, ympäristöjärjestöt, metsän virkistyskäyttäjät ja korkeakoulujen tutkijat ja asiantuntijat (van Kooten ym. 1999).

Yleisiä (metsä)politiikan ohjauskeinoja ovat kansainväliset sopimukset, kansalliset lait ja asetukset, taloudelliset kannusteet (verotus, julkinen rahoitus), tiedotus, koulu- ja tutkimus. Metsien hoitoa ja käyttöä säädellään metsä- ja luonnonsuojelulaeilla ja asetuksilla (esimerkiksi Metsälaki 1093/1996, Luonnonsuojelulaki 1096/1996, Laki kestävän metsätalouden rahoituksesta 1094/1996, Asetus metsien kestävästä hoidosta ja käytöstä 1234/2010), Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion Hyvän metsänhoidon suosituksilla sekä Kansallisen ja alueellisten metsäohjelmien avulla. Metsäpolitiikan lisäksi metsäsektoriin vaikuttavat ympäristöpolitiikka, verotus, työllisyyspolitiikka ja makrotalouspolitiikka (van Kooten ym. 1999). Yksi Suomen metsäpolitiikan toteuttamisen kulmakivistä on Kansallinen metsäohjelma 2015, jonka toteuttamisessa demokratiavaade on erityisesti pyritty huomioimaan.

Seuraavissa alaluvuissa käsitellään tarkemmin Suomen metsäpolitiikkaan ja metsien käsittelyyn liittyviä asiakirjoja: Kansallista metsäohjelmaa (KMO), metsälakeja ja

asetuksia ja niihin suunniteltuja muutoksia soveltuvilta osin. Tulosten tarkastelussa asiakirjoja on tarkoitus verrata kansalaisten vastauksien kanssa. Lisäksi selvitetään niiden yhtäläisyyksiä ja eroja, sekä voidaanko niiden pohjalta tehdä arvioita metsäpolitiikan tuotoksien hyväksyttävyydestä kansalaisten näkökulmasta.

2.3.1 Kansallinen metsäohjelma 2015

Kansallinen ja alueelliset metsäohjelmat on kirjattu metsälakiin. Nykyinen Kansallinen metsäohjelma 2015 on hyväksytty maaliskuussa 2008, minkä jälkeen sen tavoitteita on tarkistettu meneillään olevien rakennemuutosten johdosta. Valtioneuvosto hyväksyi tarkistetun KMO 2015:n joulukuussa 2010. (Kansallinen metsäohjelma 2015 2011.) Ohjelma on valmisteltu useiden sidosryhmien yhteistyönä edellisen KMO 2010:n tavoin. Valmistelussa on ollut mukana eri ministeriöiden, metsähallinnon, tutkimuksen ja koulutuksen, metsänomistajien, metsäteollisuuden, ympäristöjärjestöjen, työntekijäjärjestöjen ja yrittäjien sekä nuoris- ja vapaa-ajan järjestöjen edustajia (Kansallinen metsäohjelma 2015 2008). Myös kansalaisilla oli mahdollisuus ottaa kantaa ohjelman luonnoksiin esim. internetin kautta.

KMO 2015:n ”toiminta-ajatuksena on luoda kasvavaa hyvinvointia monipuolisella metsien hoidolla ja käytöllä” (Kansallinen... 2011). Sen päämäärät on jaettu kolmeen eri osaan, joista jokaiselle on asetettu omat tavoitteet ja toimenpiteet. Ne on koottu taulukkoon 2. Metsiin perustuvan liiketoiminnan kilpailukyvyyn aihealueisiin kuuluvat jalostusarvo nostaminen, uudet tuotteet, puuperäinen energia, luontomatkailu, luonnontuotteet ja liikenneverkot. Metsätalouden kannattavuuden osa-alueisiin luettaan puuntuotannon kestävyys ja metsänkäsittelymenetelmät, puumarkkinoiden toimivuus ja kannattavuus sekä tilakoko. Päämäärä monimuotoisuudesta, ympäristöhyödyistä ja hyvinvointivaikutuksista sisältää puolestaan biologisen monimuotoisuuden, ilmastonmuutos-, vesistö- ja maaperäkysymykset sekä elämänlaadun. Päämäärien lisäksi ohjelman toteutuksen tueksi on liitetty seuraavat kaikkia osia läpileikkaavat teemat: 1) metsäalan osaamisen monipuolistaminen ja vahvistaminen ja 2) kansainväliseen ja EU-metsäpolitiikkaan vaikuttamisen lisääminen (Kansallinen... 2011). Tutkimusaineiston analyysissä Kansallisen metsäohjelman päämääriä ja teemoja verrataan kansalaisten antamiin vastauksiin metsäpolitiikan päätöksenteon

painopisteistä. KMO 2015:n rinnalla ja sitä tukevinä ohjelmina ovat METSO-toimintaohjelma sekä alueelliset metsäohjelmat.

Taulukko 2. KMO 2015:n päämäärät, tavoitteet ja toimenpiteet. (Kansallinen metsäohjelma 2015 2011).

Päämäärä	Tavoitteet ja toimenpiteet (soveltuvilta osin)
1. Metsiin perustuvan liiketoiminnan vahvistuminen ja tuotannon arvon kasvu	<ul style="list-style-type: none"> - Metsä- ja puutuoteteollisuuden tuotannon ja viennin arvon sekä jalostusarvon kasvu, T&K -investointien lisääminen - Yrittäjyyden ja puutuoteteollisuuden kv-liiketoiminnan edistäminen - Puupolttoaineen ja metsäbioenergian käytön kasvu ja edistäminen, uusiutuvan energian tukien toteutus - Luontomatkailun toimintaedellytysten lisääminen - Liikenneverkkojen kehittäminen, metsäteiden perusparannusten lisääminen
2. Metsätalouden kannattavuuden paraneminen	<ul style="list-style-type: none"> - Metsien kasvukunnon parantaminen, tuki- ja neuvontapalvelujen, vero- ja Kemera-järjestelmän kehittäminen - Metsänkäsittelymenetelmien monipuolistaminen - Kotimaisen ainespuun hakkuiden lisääminen, puun kysynnän ja tarjonnan tasapainon turvaaminen - Yksityismetsätalouden liiketoimintaosaamisen lisääminen, metsäsuunnittelupalveluiden, metsänomistajien neuvonnan ja koulutuksen, metsänhoitotöiden koneellistaminen - Metsätilojen koon kasvattaminen ja verotuskäytäntöjen muutostarpeen selvittäminen
3. Monimuotoisuuden, ympäristöhyötyjen ja hyvinvointivaikutusten vahvistaminen	<ul style="list-style-type: none"> - Uhanalaisten metsälajien osuuden nousun pysäyttäminen ja lahopuun määrän kasvattaminen Etelä-Suomessa, - energiapuun korjuun ekologisten vaikutusten selvittäminen - Metsien hiilinieluvaihtelun ja ilmastomuutokseen sopeutumisen huomioiminen metsien hoidossa, käytössä ja suojelussa - Metsätalouden vesistökuormituksen pienentäminen ja maaperän ekologisen tilan turvaaminen - Metsien ihmisten hyvinvointia lisäävien ja kulttuuriarvoja tuottavien tekijöiden vahvistaminen
Päämääriä läpileikkaavat teemat	
Metsäalan osaamisen	<ul style="list-style-type: none"> - Metsäalan ennakoinnin ja tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan tukeminen ja kehittäminen - Metsäalalle koulutus työelämän tarpeita vastaavasti
Kansainväliset ja EU-metsäasiat	<ul style="list-style-type: none"> - Suomen aktiivinen toiminta kansainvälisen metsäpolitiikan edistämiseksi ja YK:n alaisia metsäprosesseja vahvistavasti - Koordinoidumpaan metsäalaan liittyvään valmisteluun ja päätöksentekoon vaikuttaminen EU:ssa - Metsien kestävä hoidon ja käytön korostaminen kehitysyhteistyössä köyhyyden vähentämiseksi ja ympäristön tilan parantamiseksi

2.3.2 Metsien käyttöön liittyvät lait ja metsälakiuudistus

Metsälain tarkoituksena on ”edistää metsien taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä hoitoa ja käyttöä siten, että metsät antavat kestävästi hyvän tuoton samalla, kun niiden biologinen monimuotoisuus säilytetään” (1093/1996). Metsälais- ja asetuksessa säädetään mm. kasvatus- ja uudistushakkuista, taimikon perustamisesta ja monimuotoisuuden turvaamisesta erityisten tärkeiden elinympäristöjen avulla.

(Metsälaki 1996, Valtioneuvoston asetus... 2010). Luonnonsuojelulain (1096/1996) tavoitteena on puolestaan ”luonnon monimuotoisuuden ylläpitäminen, luonnonkauneuden ja maisema-arvojen vaaliminen, luonnonvarojen ja luonnonympäristön kestävä käytön tukeminen” sekä luonnontuntemuksen, luontoharrastusten ja tutkimuksen lisääminen. Laki sisältää säädökset mm. luonnonsuojelualueista, maiseman, luontotyyppien ja eliölajien suojelusta, Natura-verkostosta sekä suojelun toteutuksesta ja rangaistuksista. Näistä kaikista löytyy yhtymäkohtia metsien käyttöön ja käsitteilyyn. Lisäksi huomioitavaa on, että suuri osa Suomen uhanalaisista lajeista elää metsissä.

Yhtenä lisänä talousmetsien käsittelytoimille ovat Tapion Hyvän metsänhoidon suositukset, joiden tarkoituksena on toteuttaa metsälain ja FFCS-sertifiointijärjestelmän ”vähimmäisvaatimuksia parempaa metsien hoitoa ja käyttöä” (Hyvän metsänhoidon suositukset 2006). Tapion suositukset eivät ole metsänomistajia sitovia, mutta ovat yleisesti käytössä metsien hoitoa ohjaavina suosituksina. Ne käsittelevät yleisiä toimenpiteitä metsän ja luonnonhoitoon, kuten hakkuita, kasvatussuosituksia puulajeittain, lannoituksia, ojituksia ja energiapuunkorjuuta. Metsien monikäytön osalta Hyvän metsänhoidon suosituksissa käsitellään mm. monimuotoisuutta, metsästystä, marjastusta ja sienestystä tukevaa metsänhoitoa ja metsämaise-man hoitoa, vesiensuojelua.

Metsälakia, -asetusta ja metsän hoidon suosituksia ollaan uudistamassa KMO:n periaatepäätöksen mukaisesti ja uudesta laista on tehty työryhmäesitys (Metsänkäsittelymenetelmien monipuolistaminen 2012) kesällä 2012. Uudistetun metsälain on tarkoitus parantaa metsänomistajien päätösvaltaa omien metsiensä hoidossa ja turvata metsien monimuotoisuutta paremmin. Lisäksi lakiesitys pyrkii metsätalouden kannattavuuden parantamiseen ja säädösten selkeyttämiseen. Keskeisimmät muutokset uudessa metsälaisissa olisivat:

- uudistushakkuiden järeys- ja ikärajoitteiden poistaminen
- metsien uudistamiseen liittyvän sääntelyn vähentäminen
- uusien suoelinympäristöjen lisääminen metsälain erityisen tärkeisiin elinympäristöihin

- pienaukkohakkuiden ja eri-ikäisrakenteisen metsänkasvatuksen menetelmien rinnastaminen kasvatushakkuisiin

Työryhmän esitystä on kuitenkin kritisoitu etenkin luonnon monimuotoisuuden turvaamisen osalta. Ympäristöministeriö, WWF Suomi ja Suomen Luonnonsuojeluliitto jättivätkin eriävät mielipiteet työryhmän esitykseen koskien monimuotoisuuden parempaa huomioimista. (Metsänkäsittelymenetelmien... 2012.)

Seuraavassa luvussa tarkastellaan kansalaisia ja sidosryhmiä osallistavaa päätöksentekoa osana politiikan teon prosessia. Erilaisia osallistumisen muotoja on otettu mukaan myös Suomen metsäpolitiikkaan.

2.4 Osallistava päätöksenteko legitimizeettiä lisäävänä tekijänä

Metsäpolitiikan pyrkimyksenä on legitiimi politiikka, joka on laajalti hyväksyttyä ja toteutettu eri sidosryhmät huomioiden. Suomen metsien omistusrakenteesta johtuen² erityisesti metsänomistajien mielipiteiden huomioiminen päätöksenteossa tulisi olla itsestäänselvyys. Tutkimuksen mukaan Suomen metsäpolitiikan tekijät hyväksyvätkin, että kansalaisilla on oikeus mielipiteisiin metsäpolitiikassa, ja että niitä myös ilmaistaan (Rantala ja Primmer 2003). Metsä- ja ympäristöpolitiikan alueilla yleisön osallistuminen on noussut esiin viime vuosikymmeninä myös useissa kansainvälisissä metsiin liittyvissä sopimuksissa ja asiakirjoissa (esimerkiksi YK:n ilmastopöytäkirja ja metsäfoorumien asiakirjat, Århusin yleissopimus, EU:n metsästrategia). Metsäalalla sidosryhmien osallistumista päätöksentekotyöskentelyyn voidaan perustella myös metsien monilla käyttötarkoituksilla ja käyttäjäryhmillä. Metsän tuottaessa tavaroita ja palveluita monille eri käyttäjille, on vain johdonmukaista, että näiden eri käyttäjien mielipiteet huomioidaan myös päätöksenteossa (Buttoud 1999).

Demokraattisessa yhteiskunnassa politiikkaa pyritään toteuttamaan rationaalisuus- ja demokratiavaade huomioiden. Rationaalisuusvaateella tarkoitetaan yhteiskunnallisen päätöksenteon perustumista perusteltavissa olevaan tietoon ja argumentteihin. Demokratiavaade taas koskee päätöksenteon avoimuutta ja läpinäkyvyyttä. (Levomäki 2004.) Avoimuuden ja läpinäkyvyyden perusteella kaikki, joita annettu päätös kos-

² Suomen metsätalouden pinta-alasta valtaosa on yksityisomistuksessa (52 %) ja vain 35 % on valtion omistuksessa (Metsätalouden vuosikirja 2011, s. 39).

kee voivat osallistua sen päätöksen tekemiseen joko suoraan tai edustajan kautta välillisesti. Demokraattisessa prosessissa politiikan arvioinnin kriteerinä ovat tehokkuuden ja rationaalisuuden sijaan prosessin helppo lähestyttävyyys ja politiikan vastaavuus niitä kohtaan keitä se koskee (Kweit ja Kweit 1987). Ihmiset kokevat tulensa paremmin kohdelluiksi, ja päätöksenprosessit sekä tehdyt päätökset hyväksytään helpommin, jos kansalaiset saavat osallistua päätöksentekoon ja heille annetaan mahdollisuus ilmaista mielipiteensä päätöksentekoprosessin kuluessa huolimatta siitä vaikuttaako mielipide lopulta päättäjien lopulliseen päätökseen. Osallistuminen voi tarkoittaa esimerkiksi kansalaisten kuulemistä, vapautta mielipiteiden ja perustelujen ilmaisuun sekä näiden näkemysten huomioimista viranomaisten taholta. (Lind ja Tyler 1988, s. 8-9, 170, Tyler 1990, s. 163).

Appelstrandin (2002) mukaan suuren yleisön osallistuminen päätöksentekoon on legitimitietin perusedellytys. Vaikka kansalaisten osallistuminen lisää päätöksenteon kuluja käytetyn ajan ja ristiriitojen mahdollisuuden kasvaessa, se on sekä kansalaisille että virkamiehille hyödyllistä (Kweit ja Kweit 1987). Vastapuolen mielipiteiden huomioiminen ja ymmärryksen osoittaminen parantavat käsitystä legitimitietistä koskien kiistanalaisia päätöksiä, vaikkei kaikkia miellyttävään lopputulokseen päättäisikään. Näiden lisäksi mahdollisimman laaja ja edustava osanotto valmistelu- ja päätöksentekotilanteissa ovat tärkeitä legitimitietin suojelemisessa kiistanalaisten lopputulosten osalta, tai ne voivat auttaa ennaltaehkäisemään kiistatilanteita. Jos ihmiset uskovat, että joko päätöksentekijät käyttävät rationaalisia ja loogisia päätöksentekoprosesseja tai, että heidän mielipiteensä, näkökulmansa tai uskomuksensa on huomioitu tärkeänä syötteenä tehdyille päätöksille, he todennäköisemmin kokevat päätöksentekotavat legitimiinä. (Elsbach 2001, Kyllönen 2002.) Kyllönen (2004) toteaa, että ”jatkossa yhteiskunnan eri tahojen tasapuolinen huomioiminen on yhä enenevässä määrin yksi keskeinen prosessin legitimiisyyttä eri osapuolten näkökulmasta määrittävä peruste”.

Suuren yleisön suora osallistuminen politiikan ja ohjelmien valmisteluun ja toimeenpanoon on harvinaista, vaikka onkin demokraattisen yhteiskunnan tunnusmerkki. Kansalaisten mielipiteet ja huolenaiheet voidaan kuitenkin esittää politiikanteon prosessissa monella muotoa: 1) virkamiehet ja yhteiskunnan johtajat päättävät mikä on yleinen mielipide kuunneltuaan asioista perillä olevia ihmisiä sekä raportteja ja

mielipidetutkimuksia asenteista; 2) kansalaiset käyttävät eri painostuskeinoja virkamiehiä kohtaan huomattessaan jokin asian herättävän heissä huolestuneisuutta. Jälkimmäisessä tapauksessa kansalaisista tulee poliittisesti aktiivisia ja politiikan prosessi muuttuu alhaalta ylöspäin suuntautuvaksi prosessiksi. (Ellefson 1992, s. 330-332.) Kansalaisista on myös tullut vaativampia hallinnon vastuullisuuden suhteen, ja he ovat alkaneet vaatia enemmän suoran osallistumisen keinoja päätöksentekoprosesseihin. Hallinnon rooli onkin muuttunut asiantuntijatiedon päätöksentekijästä erituryhmien sovittelijaksi moniarvoisessa yhteiskunnassa (Sheppard ja Achiam 2004).

Erilaisia luokituksia suuren yleisön osallistumistavoista kolmesta kuusiportaiseen järjestelmään ovat tehneet mm. Bouttoud 1999, Sheppard ja Achiam 2004, Edwards 2007. Yleistäen voidaan todeta, että kaikissa luokittelussa osallistumistavat voidaan jakaa Bouttoudin (1999) tapaan passiivisen ja aktiivisen osallistumisen luokkiin osallisuuden syvyyden perusteella. Salmikangas (1998 viit. Lybäck 2004) erottelee kansalaisten osallisuudessa päätöksentekoon neljä astetta: 1) tieto-osallisuus, 2) konsultaatio-osallisuus, 3) päätösosallisuus ja 4) toimeenpano-osallisuus. Arvotutkimukset nähdään osana tieto-osallisuutta, jossa kansalaisten mielipiteet kerätään ilman sitoumusta käyttäen niitä lopullisessa päätöksenteossa. Kansallisen metsäohjelman (2010 ja 2015) valmisteluprosessia voidaan taas pitää konsultaatio-osallisuutena. Siinä kansalaisia ja sidosryhmiä pyydettiin reagoimaan ohjelman luonnokseen ja kommentit huomioitiin lopullisessa päätöksenteossa, joskin Primmer ja Kyllönen (2006) ovat tästä eri mieltä. Nämä kaksi ensimmäistä osallistumismuotoa kuuluvat passiivisiin keinoihin, jossa osallistujien ei katsota olevan osa päätöksentekoprosessia itseään, vaikka heidän panoksensa onkin ilmeinen. Osallistumista käytetään lähinnä vain keinona parantaa kommunikaatiota julkisen hallinnon ja eri toimijoiden välillä. Päätös- ja toimeenpano-osallisuus ovat kansalaisten osallistumisen aktiivisempia muotoja, joissa he ovat mukana lopullisessa päätöksenteossa ja päätöksien toimeenpanossa.

Legitiimissä ympäristö- ja metsäpoliittisessa päätöksenteossa yleisön osallistumista pidetään avainasemassa, kun osallistujien arvot tulevat esille ja otetaan paremmin huomioon päätöksissä (mm. Appelstrand 2002, Primmer ja Kyllönen 2006, Rosenström ja Kyllönen 2007). Sheppard ja Achiam (2004) ovat listanneet mm. seuraavat hyödyt suuren yleisön osallistumisesta metsäpoliittiseen päätöksentekoon:

- Metsiä ja metsäalaa koskevan tietoisuuden lisääminen kansan keskuudessa vuorovaikutuksen ja yhteisoppimisen kautta,
- Hyötyjen ja kulujen tasapuolisempi jakautuminen ja yhteiskunnallisten hyötyjen lisääminen parempien päätösten ja tulosten muodossa,
- Sosiaalisesti kestävä metsätalouden hyväksyntä tiedonkulun ja päätöksenteon osallistumisen kautta, ja
- Luottamuksen rakentaminen eri toimielimiä kohtaan ja niiden välillä.

Lisäksi he listaavat käytännönläheisinä hyötyinä tiedon hankkimisen sidosryhmiltä, jotka muuten voisivat jäädä huomioimatta, ja menetelmien suoraviivaistumisen konfliktien ja viivästyksien välttämisen kautta. Toisaalta he erottavat myös potentiaalisia esteitä tehokkaan osallistumisen onnistumisessa, kuten tiedon puute joko prosessista itsestään tai aiheen tärkeydestä, osallistumismahdollisuuksien rajallisuus ja usko siitä, että osallistumisella ei ole vaikutusta.

Suuren yleisön osallistuminen on yksi keino päätöksenteon avoimuuden lisäämiseksi. Se edesauttaa konsensuksen luomisessa ja legitimiin päätösten teossa. Kun tietoa jaetaan jo prosessin alkumetreiltä lähtien ja asianosaisten mielipiteet huomioidaan, lisätään yhteenkuuluvuuden tunnetta ja vähennetään konflikteja. Suomessa suuren yleisön osallistuminen on tullut mukaan metsäpoliittiseen päätöksentekoon vasta 1990-luvun lopulla Kansallista metsäohjelmaa 2010 laadittaessa. Tuolloin ohjelma laadittiin ns. avoimena prosessina ja päätöksenteossa kuultiin metsäalan asiantuntijoita kaikista sidosryhmistä. Myös kansalaisille järjestettiin mahdollisuus ottaa kantaa ohjelmassa luonnosteltuihin tavoitteisiin ennen ohjelman astumista voimaan, joskin Primmer ja Kyllönen (2006) totesivat, ettei kuuleminen ollut aitoa. Samankaltaista avointa prosessia noudatettiin myös nykyisen KMO 2015:n valmistelutyössä.

2.5 Suomalaisten legitimizeettikäsityksiä metsäpolitiikasta

Tutkimuksia suomalaisten legitimizeettikäsityksistä on muutamia. Lillbacka (1999, s. 206–207) on tutkinut yleisen suomalaisen poliittisen järjestelmän legitimizeettiä kyselytutkimuksen avulla. Tulosten mukaan poliittisen järjestelmän legitimizeetin lähteiksi saatiin yleinen oman edun tavoittelu, vapaus, yhteisöllisyyden tunne, toimintakyky ja hallinnon suosio. Poliitikkojen luottamuksen legitimizeetti taas koostui tehokkuudesta, toimintakyvystä ja hallinnon suosiosta. Ympäristönsuojelulla ja tasa-

arvolla ei ollut merkitystä näiden kahden poliittisen objektin legitimitteetille, joskin ne nähtiin yleisesti legitimitteetin lähteinä. Tulosten mukaan poliittinen järjestelmä koetaan ristiriitaisena tai yhdentekevänä, eikä sen legitimitteetistä olla vahvasti mieltään mieltä. Poliitikot ja puolueet sen sijaan näyttävät kärsivän legitimitteetin puutteesta. Epäluottamus johtuu pääosin koetusta huonosta suoriutumisesta ja poliittisen vaikutusvallan puutteesta. Lillbacka (1999, s. 281) kirjoittaa, että poliittisen järjestelmän legitimitteettiin vaikuttavat vahvasti asenteet ja eri legitimitteetin lähteiden väliset suhteet.

Rantala (2003a, 2008) on tutkinut legitimitteettiä sekä metsäpoliittisten sidosryhmien että yleisönosastokirjoitusten kannalta. Sidoryhmien mielipiteissä päätöksenteon legitimitteettiä lisäsivät enemmistötahto, tieteellinen tieto ja asiantuntijoiden osallistuminen, läpinäkyvyys ja avoimuus, keskustelumahdollisuudet sekä tasapainoinen päätöksenteko. Metsäalan toimijat kannattivat enemmän parlamentaarista demokrati-aa, kun taas ympäristötoimijat peräänkuuluttivat laajempaa julkista osallistumista. (Rantala 2003a)

Demokraattista legitimitteettikäsitystä metsä- ja luonnonsuojelupolitiikasta käsitellessä tutkimuksessa Rantala (2008) analysoi suomalaisissa lehdissä ilmestyneitä yleisönosastokirjoituksia ajalla 1997–2004. Tutkimuksen tulokset osoittivat, että demokratia koetaan parhaana metsäpolitiikan hallinnon muotona. Demokraattisen legitimitteetin periaatteista oltiin pääosin yhtä mieltä, ja ne olivat samoja kuin aiemmissä tutkimuksissa ja alan kirjallisuudessa yleensä. Legitimitteettiä lisäävinä osallistumisen keinoina koettiin mm. parlamentaarinen päätöksenteko, työryhmät ja osallistuva suunnittelu. Suoran toiminnan, kuten mielenosoitusten tai protestien, katsottiin vähentävän legitimitteettiä. Demokratian perusperiaatteet kuten sananvapaus, tasa-arvoisuus, itsemääräämisoikeus ja vallan jakautuminen mainittiin teksteissä usein legitimitteettiä lisäävinä tekijöinä. Toisaalta päätöksentekoprosessien toimivuudesta oli paljonkin erimielisyyttä. Tutkimuksen mukaan demokraattiseen päätöksentekoprosessiin vaikuttavia periaatteita ja legitimitteettiä lisäävinä asioina olivat mm. kansalaisten äänen kuuleminen, yleinen ja laaja osallistuminen, avoimuus, vaihtoehtojen käsittely ja kiireellisyysjärjestys syötepainotteisen legitimitteetin osalta. Suorituspainotteiseen legitimitteettiin puolestaan vaikuttivat yksimielisyys ja enemmistön valta,

ja tuotospainotteisen legitimiteetin osalta vastuullisuus, velvollisuus, yhteistyö ja uskottavuus.

Valkeapää ym. (2009) sekä Valkeapää ja Karppinen (2010, 2013) ovat tutkineet metsäpolitiikan legitimiteettiä kansalaiskyselyn avulla. Tutkimuksissa todettiin, että kansalaiset arvioivat metsäpolitiikan yleisen legitimiteetin ja sen eri osa-alueet (metsäpolitiikan järjestelmä, toimijat ja tuotokset) pääsääntöisesti positiivisesti. Poliitiikan hyväksyttävyyttä mittaavista osa-alueista päätöksentekoprosessien menettelytapojen oikeudenmukaisuus koettiin epätasa-arvoisena. Metsäpoliittisen päätöksenteon ei koeta huomioivan tasapuolisesti eri metsänkäyttömuotoja, ja lisäksi vallanjakoa ei nähdä hyväksyttävänä.

Vainio (2011) tutki suomalaisten metsänomistajien käsityksiä metsäpolitiikasta institutionaalisen legitimiteetin, menettelytapojen oikeudenmukaisuuden, mielletyn epävarmuuden ja päätöksiin tyytyväisyyden kautta. Tutkimuksen tulokset osoittivat, että legitimiteetillä on tärkeä ja monitahoinen rooli yleisön tyytyväisyydessä poliittisiin päätöksiin. Tuloksista ilmeni, että menettelytapojen oikeudenmukaisuus ennustaa tyytyväisyyttä päätöksiin vain kun legitimiteetti oli alhainen, mutta ei legitimiteetin ollessa korkea. Toisin sanoen menettelytapojen oikeudenmukaisuus lisää legitimiteettiä, joka puolestaan lisää tyytyväisyyttä tehtyihin päätöksiin. Näiden lisäksi koettu sosiaalinen epävarmuus lisää uskoa poliittisen systeemin oikeudenmukaisuuteen ja legitimiteettiin. Valkeapää ja Vehkalahti (2012) totesivatkin, että vähemmän asioista perillä olevat ovat yleisesti tyytyväisempiä päätöksiin. Myös metsänomistajuudella on todettu olevan positiivinen vaikutus metsäpolitiikan legitimiteetikäsitykseen. Valkeapään ja Karppisen (2013) tulokset osoittivat metsänomistajien kokevan metsäpolitiikan muita kansalaisia oikeudenmukaisemmaksi. Tutkimuksessa sekä menettelytavat että tuotokset ennustivat eniten legitimiteettiä.

Suomalaisten metsänomistajien mielipiteitä metsänkäsittelytoimenpiteistä kartoitettiin metsälakiuudistukseen liittyen (esim. Kumela ja Hänninen 2011, Rämö ym. 2012). Kumelan ja Hännisen (2011) tutkimuksen perusteella metsänomistajat ovat pääsääntöisesti tyytyväisiä nykyisiin metsänkäsittelytapoihin, lähes 60 prosenttia vastanneista metsänomistajista. Tyytyväisimpiä olivat metsistä osan tuloistaan saavat maa- ja metsätalousyrittäjät, suurempien metsätilojen omistajat sekä taloudellista

tulosta tai suurta puuntuotantoa metsän kasvatuksen päämääränään pitävät metsänomistajat. Metsänhoito ja hakkuutapoihin tyytymättömiä vastaajia oli 19 prosenttia, eli noin viidennes. Tyytymättömmimpiä olivat palkansaaajat ja ammattiryhmään muut kuuluvat, pienissä kaupungeissa tai Pohjois-Suomessa asuvat metsänomistajat. Metsän kasvatuksen päämääränä luontoarvojen säilyttämistä pitävät olivat tyytymättömmimpiä. Voidaankin sanoa, että ns. ”puuntuottajat olivat nyky menetelmiin selvästi tyytyväisempiä kuin virkistyskäyttäjät”. Tyytymättömät vastaajat kritisoivat avohakkuita, vaihtoehtoisten metsänhakkuumenetelmien puutetta, koneiden jättämiä jälkiä metsissä sekä maan muokkausta.

Rämö ym. (2012) saivat omassa tutkimuksessaan hyvin samansuuntaisia tuloksia metsänomistajien tyytyväisyydestä nykyisiin hakkuukäytäntöihin ja metsänhoidon toimenpiteisiin. Noin joka kymmenes metsänomistaja esitti tyytymättömyytensä niihin. Sen sijaan metsänomistajien arviot omasta metsälakitietämyksestään osoittivat, että vain harva tuntee lain sisällön hyvin.

Kumela ja Hänninen (2011) selvittivät myös metsänomistajien mielipiteitä jatkuvan kasvatuksen menetelmästä, ja tuloksien mukaan noin 90 prosenttia mukaan jatkuvan kasvatuksen malli olisi mahdollista Suomessa. Neljäsosa vastaajista olisi valmiita siirtymään sen käyttöön ainakin joillain kohteillaan heti, jos lainsäädäntö muuttuisi sallivammaksi. Lisäksi noin 50 prosenttia metsänomistajista on kiinnostunut jatkuvan kasvatuksen kokeilemisesta, mutta tarvitsee päätöksenteolle vielä tukea. Etenkin metsänkäsittelytoimiin tyytymättömät metsänomistajat pitivät jatkuvaa kasvatusta mahdollisena. Toisaalta valtaosa metsänomistajista pitää avohakkuita hyväksyttävänä menetelmänä, vaikkakin yli puolet toivoi pienempiä hakkuualueita ja viidesosa kieltäisi avohakkuut kokonaan. Kuitenkin Valkeapään ja Karppisen (2010) mukaan metsänomistajista peräti 55 prosenttia ei oikein hyväksynyt avohakkuita.

Edellä käsitellyt teoreettiset teemat legitimitetistä, arvoista ja metsäpolitiikasta liitetään aineistosta esiin nouseviin aiheisiin tulosten tarkastelun yhteydessä luvussa 5. Seuraavaksi luvussa 3 tutustutaan tutkimuksen aineistoon ja menetelmiin, ja luvussa 4 sisällönanalyysin keinoin saatuihin tuloksiin.

3 AINEISTO JA MENETELMÄT

3.1 Postikysely

Tutkimuksen aineisto koostuu keväällä 2008 toteutetun postikyselyn vastauksista, jolla selvitettiin kansalaisten näkemyksiä Suomen metsäpolitiikan ja sen toimijoiden hyväksyttävyydestä. Tutkimuksen rahoittajina toimivat Metsämiesten säätiö ja Suomen akatemia, ja se oli osa laajempaa tutkimushanketta metsä- ja luonnonsuojelupolitiikan legitimitetistä. (Valkeapää ym. 2009). Tämän Pro Gradun aineisto on rajattu koskemaan vain vastauksia, jotka kyselyssä saatiin lomakkeen avoimeen kysymykseen 6: ”Mihin Sinä haluaisit kiinnittää huomiota metsien käyttöä koskevassa päätöksenteossa?”. Kyselylomakkeen muut kysymykset käsittelivät mm. metsän merkitystä ja tärkeyttä vastaajalle, metsäpoliittisen päätöksenteon tavoitteita ja niiden toteutumista, metsiin liittyviä sidosryhmiä ja vallan jakautumista metsien käyttöä koskevassa päätöksenteossa, päätöksentekoprosessien oikeudenmukaisuutta sekä metsiä koskevia säädöksiä ja toimenpiteitä.

Postikysely lähetettiin 3000 suomalaiselle. Otos poimittiin väestökisteritiedoista käyttäen perusjoukkona suomenkielisiä 18 vuotta täyttäneitä suomalaisia. Ahvenanmaan asukkaat oli rajattu otoksen ulkopuolelle. Satunnaisotantana poimittu otos edusti perusjoukkoon kuuluvia suomalaisia, ”jotka sallivat tietojensa luovuttaminen tutkimustarkoituksiin”. Tutkimustulokset ovat näin ollen yleistettävissä valittuun perusjoukkoon. Lomakkeita palautettiin yhteensä 1260 kappaletta, ja postikyselyn vastausprosentiksi muodostui 42 prosenttia. (Valkeapää ym. 2009.) Tässä tutkimuksessa käytettävään aineistoon, eli lomakkeen kysymykseen 6 oli vastannut 759 kyselyn palauttaneista henkilöistä, toisin sanoen 60 prosenttia kyselyyn vastanneista.

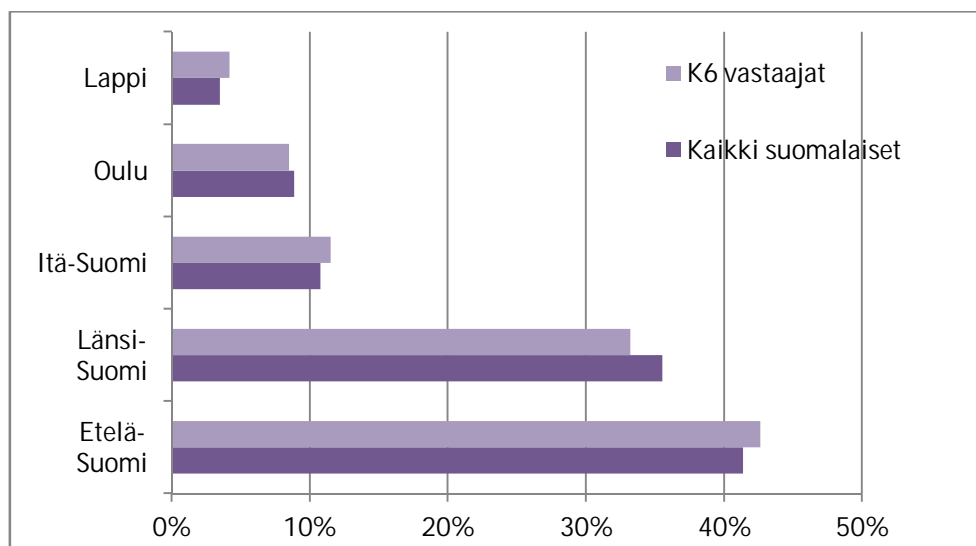
Koko postikyselyn aineistoon vertailtaessa huomataan, että tähän kysymykseen vastanneet jakautuivat sukupuolen mukaan hyvin samankaltaisesti kuin kaikki postikyselyyn vastanneet. Naisia vastaajista oli 55,5 ja miehiä 44,5 prosenttia, kun luvut koko postikyselyn vastaajien osalta olivat 55,1 ja 44,9 prosenttia. Vastaajien jakautuminen asuinlääneittäin³ on esitetty kuvassa 2. Eteläsuomalaisten ja Lapin läänin asukkaiden osuus korostuu vastauksissa koko suomalaisten väestön osuuksiin vertail-

³ Kysely toteutettiin vuonna 2008, jolloin Suomessa oli vielä läänijako.

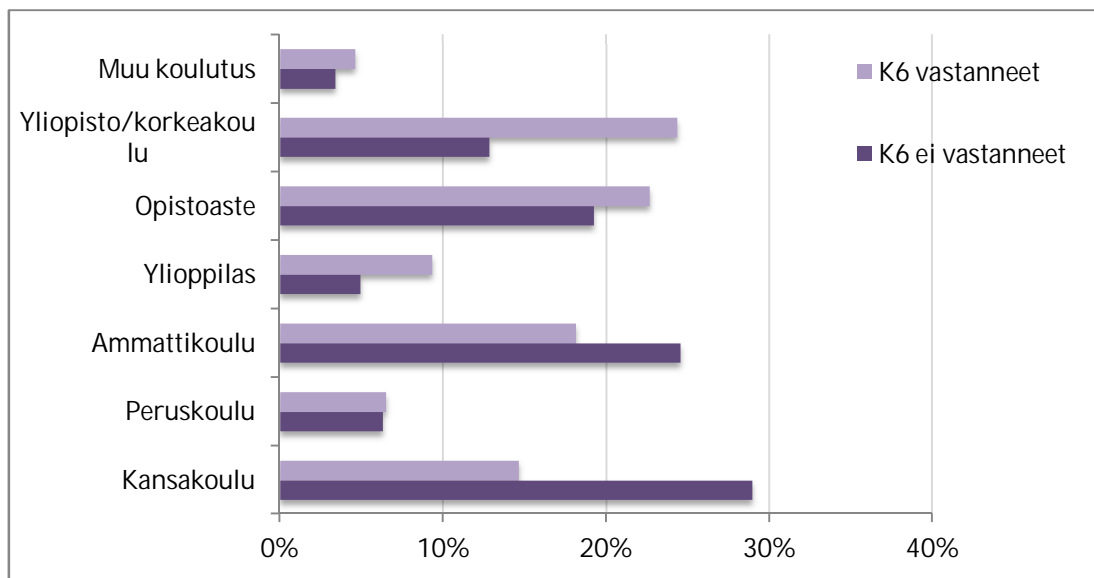
taessa, kun taas länsisuomalaisten osuus on pienempi. Postikyselyyn vastanneiden osalta eteläsuomalaisten osuus kysymyksen 6 vastauksissa on erityisen korostunut (42,6 %), kun kyselyn palauttaneiden osalta eteläsuomalaiset olivat aliedustettuina (39,5 % vastaajista).

Vertailtaessa kysymyksen 6 vastaajia kaikkien vastaajien kesken erottaviksi tekijöiksi nousevat koulutustausta ja kotitalouden bruttotulot. Näyttäisi siltä, että tähän kysymykseen ovat vastanneet korkeammin koulutetut sekä enemmän ansaitsevat vastaajat kuin koko tutkimukseen keskimäärin. Kuva 3 kertoo eroista vastaajien koulutustaustoissa. Vähintään ylioppilastutkinnon suorittaneiden tai opistoasteen koulutuksen saaneiden osuus on korkeampi kuin kaikkien vastaajien osalta (vastanneiden koulutustausta verrattuna kokonaismäärään), ja etenkin yliopisto- tai muun korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus on lähes 5 prosenttiyksikköä korkeampi. Myös tulotasojen erot ovat samansuuntaisia, eli enemmän ansaitsevien osuus on suurempi kysymykseen 6 vastanneiden osalta kuin koko postikyselyn palauttaneiden osalta.

Kuvasta 4 nähdään kysymykseen 6 vastanneiden metsänomistajien osuus verrattuna koko kyselytutkimuksen aineiston vastaajakuntaan. Metsänomistajia vastaajista oli 35,1 prosenttia verrattuna 37,2 prosenttiin koko kyselytutkimuksen vastaajista. Kaik-

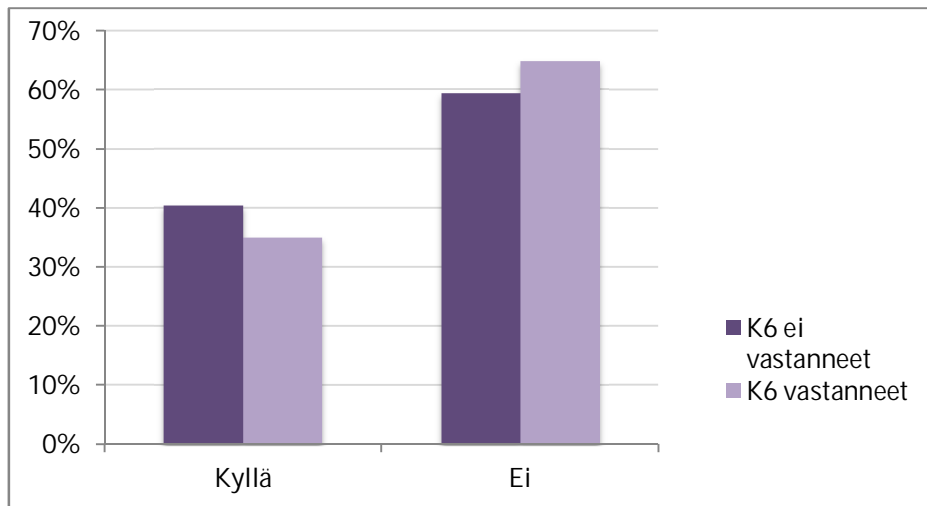
Kuva 2. Vastaajien jakautuminen asuinlääneittäin verrattuna suomalaisten jakaumaan asuinlääneittäin.

Kuva 3. Kysymyksen 6 vastaajien koulutustaustan vertailu kaikkien vastaajien kesken.

kiaan metsänomistajat olivat koko postikyselyn aineistossa ylliedustettuina (Valkeapää ym. 2009), kun noin 20 prosenttia suomalaisista omistaa metsää. Vastauksessa 6 heidän äänensä on ehkä yllättäenkin pienempi kuin koko postikyselyn aineistossa. Olisi voinut olettaa, että metsänomistajilla on mielipiteitä ja motivaatiota vastata metsäpolitiikkaa koskeviin kysymyksiin (kuten näyttää olleen koko postikyselyn vastaajien tapauksessa). Tulee tosin muistaa, että heidän kantansa on edelleen yliedustettuna. Asuin ympäristön vertailun tuloksena maaseudulla asuvien osuus on aineistossa 3,2 prosenttiyksikköä pienempi, ja yli 100 000 asukkaan kaupungeissa asuvien vastaavasti 3,2 prosenttiyksikköä suurempi kuin koko tutkimuksessa keskimäärin, mikä myös osaltaan selittää metsänomistajien pienempää vastausastetta, kun suurin osa metsänomistajista asuu maaseudulla. Vastaamista voi selittää myös ns. poliittinen kompetenssi, sillä korkeampi koulutus ja tulotaso lisäsivät vastausastetta.

Kysymykseen 6 olivat vastanneet muita useammin myös henkilöt, jotka olivat olleet mukana joko luonnonsuojelu tai luontoharrastusjärjestössä tai töissä ympäristö- tai luonnonsuojelualalla. Myös kiinnostus metsiin liittyvää päätöksentekoa kohtaan vaikutti vastaamiseen. Sen sijaan metsäalalla työskentelevät olivat vastanneet vähemmän tähän kysymykseen, sekä ihmiset, jotka kokivat, että heillä ei ole mahdollisuutta vaikuttaa päätöksentekoon.

Kuva 4. Metsänomistajien osuus kysymykseen 6 vastanneista verrattuna kaikkiin kyselyyn osallistuneisiin.

3.2 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Lomaketutkimusaineisto oli pääosin kvantitatiivinen, mutta tässä työssä käytettävä aineiston osa koostui yhden avoimen kysymyksen vastauksista ja käsiteltiin kvalitatiivisin tutkimusmetodein. Tutkimusmetodina käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysia, joka on pohjana useimmissa laadullisissa menetelmissä (Tuomi ja Sarajärvi 2009, s. 93). Berg (2009, s. 343) näkee sisällönanalyysin pääsylippuna sanojen taakse. Sisällönanalyysin avulla tutkija pääsee kuulemaan sanojen merkityksiä ja ymmärtää tekstin sen tuottajan kannalta. Toisaalta etenkin piilossa olevien merkityksien osalta tulee muistaa, ettei tutkija sorru liikaa omaan tulkintaan, vaan että tekstistä löytyy todisteita sille, miten sen tulkitsee. Tutkijan tulisikin tarjota tarkentavia poimintoja alkuperäisestä aineistosta, joilla näyttää toteen näitä tulkintoja. (Berg 2009, s. 344).

Sisällönanalyysi mahdollistaa myös aineiston määrällisen tulkinnan esim. sanojen esiintymismäärän osalta (Berg 2009, s. 342). Tässä tutkimuksessa käytetty aineisto oli verrattain laaja kvalitatiiviseksi aineistoksi, joten siitä voitiin tehdä myös joitakin määrällisiä tulkintoja (*aineiston kvantifointi*, esim. Tuomi ja Sarajärvi 2009, s. 117). Kvantifioinnin avulla pyritään korostamaan yleisimmin esille nousseita aiheita. Kuten Tuomi ja Sarajärvi (2009, s. 119) kirjoittavat ”kvantifioinnin voidaan nähdä tuovan laadullisen aineiston tulkintaan erilaista näkökulmaa”. Tuloksissa ei kuiten-

kaan pyritä yleistettävyyteen, vaan tarkoituksena on selvittää mitä nousee esiin puhuttaessa metsien käyttöä koskevasta päätöksenteosta.

Sisällönanalyysin prosessia voidaan Bergin (2009, s. 362–364) mukaan kuvata seuraavasti:

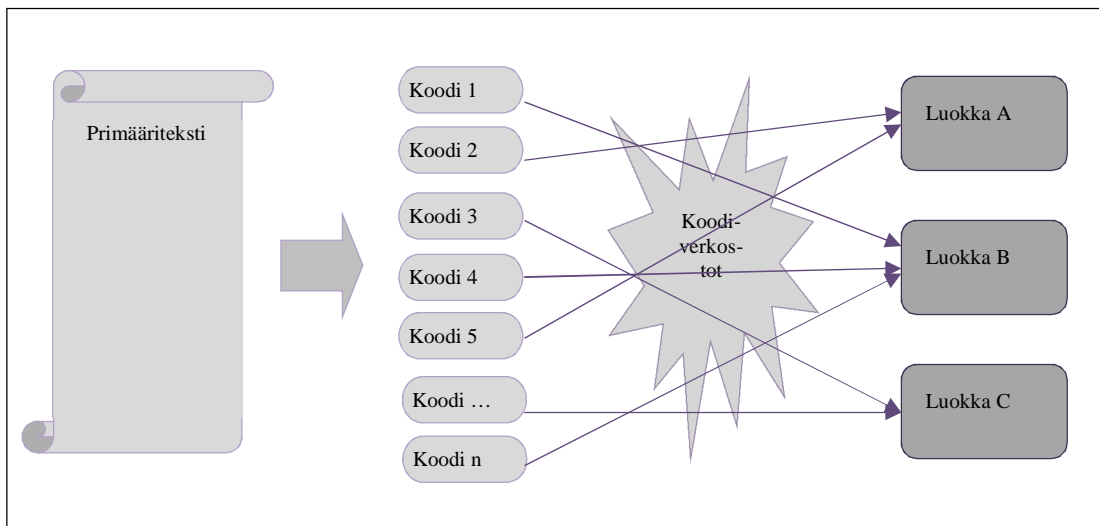
1. Tutkimuskysymyksen asettaminen
2. Analyttisten kategorioiden asettaminen
3. Aineiston luku ja siitä pohjautuvien kategorioiden asettaminen
4. Objektiiivisen ja systemaattisen kriteerin määrittäminen lajittelulle
5. Aineiston lajittelu ja koodaus
6. Jokaisen kategorian kirjausten määrän laskeminen ja mallien etsiminen
7. Mallien tarkastelu aiemman kirjallisuuden valossa ja saatujen tulosten perusteleminen.

Ensimmäisenä vaiheena on tutkimuskysymyksen asettaminen. Sen osalta tulisi miettiä erityisesti mihin halutaan selitys, esim. mitä kansalaiset ajattelevat puhuttaessa metsiä koskevasta päätöksenteosta. Analyttisilla kategorioilla tai sosiologisilla rakenteilla Berg tarkoittaa aineiston teemojen tai luokkien lajittelua. Nämä yleiset luokat nousevat kirjallisuudesta, liittyvät tutkimuskysymykseen tai suoraan haastattelukysymyksiin. Tässä tutkimuksessa yleisellä tasolla pohdittiin vastausten jaottelua varsinaisiin metsäpoliittisen päätöksenteon kohteisiin ja päätöksentekoprosessiin itseensä. Vaiheet 3-5 liittyvät kiinteästi toisiinsa. Aineistoa luetaan ja päätetään sopivat luokat ja teemat (avoimen koodauksen ja koodien välisten suhteiden kautta). Lisäksi aineiston osien lajittelulle tulee olla objektiiviset kriteerit. Luokkia ja valintakriteereitä voi muuttaa analyysin edetessä, mikäli se nähdään tarpeelliseksi. Näiden vaiheiden jälkeen voidaan esittää tulokset. Berg suosittelee kvantifioimaan koodien tai luokkien alle saadut kirjaukset tilastollista havainnollistamista ja kokoluokkien esittämistä varten. Tämän avulla voidaan myös etsiä aineistosta nousevia malleja ja rakenteita, sillä mitä useammin jokin asia esiintyy aineistossa, sitä varmemmin sen voidaan olettaa olevan vahva malli. Määrällinen esitys myös helpottaa lukijaa hahmottamaan kuinka vahvasta mallista puhutaan. Lopuksi löydetty mallit ja rakenteet tulee vielä selittää ja analysoida kirjallisuuden ja aiempien tutkimusten valossa.

Yllä oleva analyysiprosessin kuvaus loi kehyksen tämän aineiston analyysille ja tarkoituksena oli selvittää, mitä kansalaiset toivovat metsäpoliittiselta päätöksenteolta. Ensisijaisesti aineistoa lähestyttiin induktiivisesti siten, että koodien annettiin nousta esiin suoraan aineistosta (*in vivo codes*). Berg (2009, s. 347) toteaa, että esittääkseen toisen (ts. tekstin tuottajan) näkemyksiä mahdollisimman suoralla tavalla, induktiivinen lähestymistapa on tarpeen. Valmiita koodiluokkia ei niin ollen asetettu etukäteen ennen analysoinnin alkua. Analyysin edetessä koodeja tarkasteltiin olemassa olevan tiedon valossa abduktiivisen lähestymistavan mukaisesti. Se antaa tutkijalle mahdollisuuden käyttää aikaisempaa tietoa tutkimuksen kohteena olevasta empiirisestä maailmasta, ja siten antaa tarkemmat raamit tuloksien tulkinnalle, kuvaamiselle ja selitykselle (Kelle 2005).

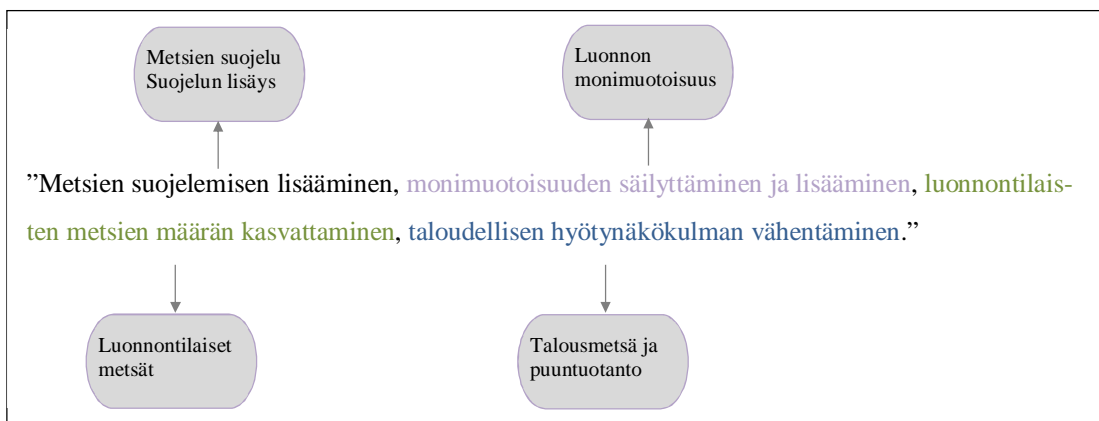
Vastaukset koostuivat yhdestä sanasta muutaman rivin virkkeisiin tai listauksiin. Aineiston tulkinnan apuna käytettiin kvalitatiivisen aineiston analyysiin tarkoitettua Atlas.ti -tietojenkäsittelyohjelmaa, jolla pyrittiin helpottamaan aineiston koodausta ja luokittelua sekä löytämään vastauksien suosituimmat aiheet. Atlas.ti -ohjelma on kehitetty sosiologista tutkimusta ja aineistolähtöistä teoriaa silmällä pitäen Saksassa 1990-luvun vaihteessa (Lonkila ja Silvonen 2002). Ohjelma on luotu kvalitatiivisen tutkimusaineistojen käsittelyyn tutkijan avuksi esim. koodauksessa, analyysissa ja tulkinnassa, ja se sisältää työkaluja laajemmankin aineiston systemaattiseen ja joustavaan hallintointiin, luokitteluun, vertailuun ja selailuun (Atlas.ti. 2004, s. 2, 5). Atlas.ti:n termeissä on käytetty aineistopohjaisesta teoriasta tuttua terminologiaa, ja sen keskeisimpiä käsitteitä, joita myös tässä tutkimuksessa käytetään, ovat mm. primääriteksti, sitaatio eli lainaus, koodi ja verkosto (Lonkila ja Silvonen 2002). Primääritekstillä tarkoitan tässä litteroitua aineistoa, lainaus on yksittäinen vastaus tai vastauksesta poimittu osa tekstiä, koodit ja verkosto puolestaan liittyvät analyysin vaiheisiin ja niitä olen pyrkinyt selventämään alla. Aineistolähtöisen analyysin vaiheet on esitetty kuvassa 5.

Analyysissä aineisto luokiteltiin vastaajien käyttämien termien avulla *in vivo* -koodien mukaisesti. Näin luokittelu perustui suoraan aineistosta esiin nouseviin aiheisiin ja noudatti mahdollisimmin pitkälle vastaajien tarkoittamia asioita. Valmiiksi asetettujen koodien tapauksessa osa vastauksista olisi voinut jäädä kokonaan

Kuva 5. Aineistolähtöisen analyysin mallintaminen. Primääritekstin lainaukset koodataan, ja näiden koodien yhteyksiä selvennetään koodiverkoston avulla. Koodiverkossa yhteen liitetyt koodit luokitellaan edelleen laajempiin luokkiin.

luokittelun ulkopuolelle tai ne olisi pitänyt liittää koodeihin, jotka eivät olisi niitä välttämättä niin hyvin kuvanneet. Jokainen vastaus voitiin jaotella useampaan havaintoyksikköön eli sitaatioon tai lainaukseen ja nämä lainaukset luokitella edelleen useammalla eri koodilla. Monet vastaajista olivat tuoneet esille useampia eri aiheita, jolloin yhden vastauksen luokittelu yhden koodin alle olisi ollut mahdotonta. Kuvasa 6 selvennetään vastausten luokittelua eri koodeille.

Kuva 6. Vastausten koodaaminen.

Vastauksesta on erotettu neljä lainausta (kukin omana värinään), jotka on liitetty koodeihin (laatikoissa). Näistä koodeista neljä ensimmäistä liitettiin edelleen ”Biodiversiteetti ja luonnonsuojelu”-luokan alle, ja viimeinen ”Talouk käyttö”-luokkaan.

3.3 Aineistolähtöinen analyysin rajoitteet

Kvalitatiivisen aineiston analyysi asettaa tutkijalle haasteita ja tulkinnanvaraisuutta, mikä pitää ottaa huomioon tutkimusta tehtäessä. Analyysin luotettavuuden lisäämiseksi mahdollisia menettelytapoja ovat mm. itsenäinen rinnakkaiskoodaus (*independent parallel coding*), kategorioiden selkeyden tarkistaminen (*check on clarity of categories*) sekä osallistujien tarkistukset (*stakeholder or member checks*) (Thomas 2006).

Ensimmäisenä tämän tutkimuksen rajoitteena oli se, että vastaukset oli käytettävä sellaisenaan, eikä tarkennuksia tai selventäviä kysymyksiä niiden merkityksestä voitu enää esittää vastaajille. Tarkentavia kysymyksiä olisi esimerkiksi tarvittu muutaman vastauksen selventämiseksi, jotta ne olisi voitu ottaa mukaan lopullisiin tuloksiin. Kahdeksan vastausta jäi luokittelematta minkään koodin alle. Nämä vastaukset olivat esimerkiksi ”*puihin*”, ”*sijaintiin*” ja ”*Mainokset ja puhelinluettelot ovat turhia niitä työnnetään väkisin luukusta. Vaikka kuinka yritän kieltää. ...*”, joten ne olisivat vaatineet täydentäviä kysymyksiä siitä, mitä vastaaja on itse asiassa tarkoittanut, jotta ne olisi voitu luokitella. Lisäksi yhdestä vastauksesta ei saatu litteroinnin yhteydessä selvää, joten sekin jouduttiin jättämään analyysistä pois.

Toisekseen tutkijalle jokin sana saattaa merkitä aivan eri asiaa kuin vastaajalle, jolloin vastauksen merkitys voi vääristyä alun perin tarkoitetusta. Tätä tulkinnanvaraisuutta pyrittiin lieventämään luokittelemalla aineisto mahdollisimman pitkälle vastaajien käyttämien termien mukaan. Kelle (2005) kuitenkin toteaa, että kvalitatiivisessa tutkimuksessa tulee ottaa huomioon erityisesti tutkijan omien ennakkoolettamusten ja käsitteverkoston vaikutus, mutta ilman niitä sosiaalisia ilmiöitä olisi mahdotonta tutkia.

Edellä esitetyn aineistolähtöisen sisällönanalyysin ja kuvattujen vaiheiden keinoin tuotettuja tuloksia läpikäydään seuraavassa luvussa.

4 TULOKSET

4.1 Koodit

Kysymys ”Mihin Sinä haluaisit kiinnittää huomiota metsien käyttöä koskevassa päätöksenteossa?” antoi vastaajalle varsin vapaat kädet pohtia, mihin hän vastaa metsien käyttöä koskevasta päätöksenteosta puhuttaessa; päätöksentekoprosessiin itseensä vai päätöksenteon lopputuloksena syntyviin tuotoksiin, vai siihen miltä metsät näyttävät. Kysymys ymmärrettiin kunkin omista lähtökohdista käsin ja niin ollen myös vastaukset olivat hyvin moninaisia. Lybäckia (2004) lainaten ”jokaisella on oma subjektiivisten käsitysten, kokemusten ja arvostusten sävyttämä metsänäkemys”, mikä näkyi myös tämän kysymyksen vastauksissa.

Ensimmäisen koodauskierroksen tuloksena saatiin 145 eri koodia. Monen koodin alla oli vain yksi lainaus, joten koodausta jatkettiin ja samaa tarkoittavia koodeja yhdisteltiin. Yhden lainauksen koodeja pyrittiin välttämään, sillä yleisen säännön mukaan tarvitaan vähintään kolme esiintymää tietystä aiheesta ennen kuin sitä voidaan pitää yleisempänä mallina (Berg 2009, s. 364). Lopulta jäljelle jäi 76 koodia ja niihin oli yhdistetty kaiken kaikkiaan 1862 lainausta. Osa lainauksista yhdistettiin useampaan koodiin (kuten kuvassa 5 olevassa esimerkissä ensimmäinen lainaus on yhdistetty koodeihin ”metsien suojelu” ja ”suojelelun lisäys”), joten kokonaismäärältään lainauksia on vähemmän. Koodit ja niiden prosentuaalinen osuus kaikista lainauksista on esitetty aakkosjärjestyksessä liitteessä 1. Analyysin ulkopuolelle rajautuivat edellisessä luvussa mainittujen kahdeksan vastauksen lisäksi 35 henkilöä, jotka olivat vastanneet ”en osaa sanoa” tai ”ei kantaa”.

Koodeissa oli osittaista päällekkäisyyttä, tai ne tarkoittivat lähes samaa asiaa kuten esimerkiksi luonnonsuojelu – metsien suojelu – luonnontilaiset metsät. Atlasta käytettäessä on kuitenkin hyvä muistaa, että yksityiskohtaisia koodeja on helpompi yhdistää laajemmiksi kokonaisuuksiksi ja käyttää ns. *tiheää koodausta* kuin paloittel-la laajoja koodeja jälkikäteen pienempiin osiin (Lonkila ja Silvonen 2002). Näin ollen vielä tässä vaiheessa ei pyritty tekemään kaikenkattavia ”yleiskoodeja”, sillä seuraavassa vaiheessa jäsennettiin koodien välisiä suhteita ja luotiin verkostoja, joiden perusteella koodit luokiteltiin edelleen koodiperheisiin yhteisten luokkien ja

edelleen teemojen alle. Thomas (2006) kirjoittaa, että yleisen induktiivisen analyysin avulla primääriaineisto pyritään jakamaan kolmesta kahdeksaan pääkategoriaan, jotka kokoavat arviointitavoitteiden kannalta oleelliset näkökulmat.

4.2 Luokat

Tutkimusaineistosta esiin nousseita koodeja ryhmiteltiin koodiverkoston avulla yhteen. Koodiverkoston avulla nähtiin mitkä koodit liittyvät toisiinsa ja löydettiin koodeille yhteiset luokat. Koodit luokiteltiin taulukon 3 mukaisesti kahdeksaan luokkaan: erilaiset metsiin liittyvät arvot, metsäpoliittinen päätöksenteko, metsän eri käyttäjäryhmät eli toimijat, biodiversiteetti ja luonnonsuojelu, metsänhoito ja metsien käsittelyyn liittyvät toimenpiteet, metsien talous- ja virkistyskäyttö sekä tasapainotelu metsän eri käyttömuotojen välillä. Näistä luokista metsänkäsittely ja luonnonsuojelu keräsivät alleen eniten lainauksia eri koodeilla, metsänkäsittely yli 400 lainausta ja luonnonsuojelu yli 300. Muiden luokkien lainausten määrä jakaantui tasaisemmin ja vaihteli noin 80 ja 180 välillä.

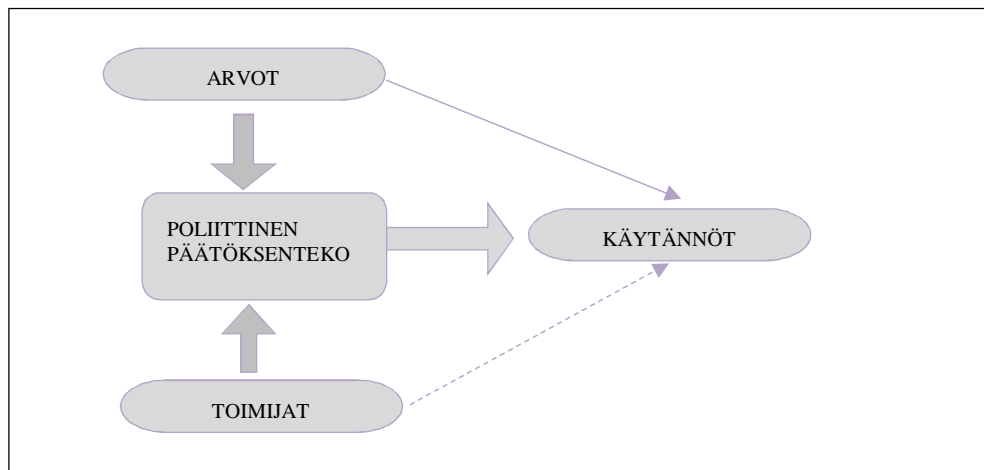
Luokat valikoituivat osittain aineistosta esiin nousseiden koodien perusteella ja osittain teoriaosuudessa käsitellyn kirjallisuuden perusteella. Luokat ja koodiperheet on esitetty taulukossa 3. Tämä jaottelu kattaa noin 97 prosenttia koodeista ja 99 prosenttia kaikista lainauksista. Luokkien ulkopuolelle jäi neljä koodia (Etelä-Suomi, Pohjois-Suomi, metsien hyvinvointi ja metsän käyttö), mutta niihin sijoittuneet lainaukset on myös luokiteltu muiden koodien alle ja jakautuivat useisiin eri luokkiin, joten ne käsitellään kunkin luokan alla.

Taulukko 3. Aineistosta esiin nousseet luokat koodeineen ja lainausten lukumäärä luokkaa kohden.

Luokka	Koodit	Lainauksia
L1: Arvot	[aineettomat arvot] kestävä kehitys [kunnioitus ja arvostus] [luontoarvot] [maisema-arvot] [perinteet ja kulttuuri] [tasa-puolisuus]	138
L2: Poliittinen päätöksenteko	[ilmastonmuutos] [kannusteet] [kansainvälisyys] [lait] [maaseudun elinvoimaisuus] [Metso, Natura] [metsäpolitiikka] [puun hinta] [päätöksen teko] [tiedotus, tuki, neuvonta, koulutus] [valta ja vaikutusmahdollisuudet] [verotus] [viranomaiset]	157
L3: Toimijat	[kaupunkilaismetsänomistajat] [luonnonsuojelijat] [lähialueen asukkaat] [metsäammattilaiset] [metsänomistajat] [metsäteollisuus ja -talous] [viranomaiset] [virkistyskäyttö ja -käyttäjät] [yksityisomistajat]	183
L4: Biodiversiteetti ja luonnonsuojelu	[eliölajien elinympäristöt] [erityisen tärkeät kohteet] [kansallis- ja luonnonpuistot] [luonnon monimuotoisuus] [luonnonsuojelu] [luonnontilaiset metsät] [metsien suojelu] [metsien säilyttäminen] [suojelun lisäys] [suojelun riittävyys] [uhanalaiset lajit] [vanhat metsät]	338
L5: Metsän käsittely	[avohakkuut] [hakkuut] [hakkuutähteet] [harvennus] [kasvava metsä] [koneet metsässä] [maapohjan työt] [metsien tuhoaminen] [metsäautotiet] [metsänhoito] [metsänuudistus] [ojitus] [puunkorjuu] [siistit metsät] [taimikon hoito] [uusiutuva luonnonvara]	409
L6: Talouskäyttö	[energia] [hyötykäyttö] [kaavoitus ja rakentaminen] [metsäteollisuus ja -talous] [omavaraisuus] [raaka-aine] [talousmetsät ja puuntuotanto] [tuloja metsästä] [työllisyys]	186
L7: Virkistyskäyttö	[jokamiehenoikeudet] [kaupunkimetsät] [luontomatkailu] [metsästys] [vaikeakulkuisuus] [virkistyskäyttö ja -käyttäjät]	117
L8: Metsän eri käyttömuodot	[järkevyyden toiminna] [monikäyttö] [tasapaino]	81
		1609

4.3 Teemat

Luokkia tarkasteltaessa voidaan havaita niiden jakautuminen neljän eri yläkäsitteen, teeman, alle (kuva 7). Arvot (1) ilmentyvät omana abstraktina käsitteenään. Ne ohjaavat poliittista päätöksentekoa, mutta yhdistetään toisaalta myös suoraan käytäntöihin. Käytännöllä (2) tarkoitetaan niitä toimia, joilla metsää hoidetaan, suojellaan, käytetään virkistykseen jne. Poliittinen päätöksenteko (3) puolestaan määrittelee nämä metsien käsittelyn käytännöt. Viimeisenä teemana ovat eri toimijat (4) osana poliittista päätöksentekoa ja käytännön toim(eenpan)ijoina metsissä.

Kuva 7. Teemat yläkäsitteinä ja niiden väliset yhteydet.

Teemoista arvot, poliittinen päätöksenteko ja toimijat vastaavat suoraan aiempia luokkia (ks. taulukko 3). Käytännöt-teema puolestaan sisältää seuraavat metsän eri käyttömuotoja koskevat luokat: luonnonsuojelun, metsän talous- ja virkistyskäytön sekä talouskäyttöön läheisesti liittyvät metsänkäsittelyn toimenpiteet. Myös luokkien ulkopuolelle jääneistä koodeista metsien hyvinvointi ja metsän käyttö löytävät tässä jaottelussa paikkansa käytäntöjen alta. Näiden koodien alle luokitellut lainaukset liittyivät metsänkäyttöön, mutta niissä ei otettu selvästi kantaa luonnonsuojelun vai talouskäytön puolesta.

Seuraavaksi käydään jokainen luokka ja sen alla esiinnoisheet aiheet teemoittain läpi. Tekstiin on myös liitetty suoria lainauksia vastauksista esimerkeiksi kustakin luokasta ja havainnollistamaan kansalaisten käyttämiä ilmauksia. Lainauksien perään on lisätty tieto siitä koodista, jonka alle lainaus luokiteltiin.

4.3.1 Metsiin yhdistetyt arvot

Arvot-teeman alle luokitellut koodit eli aineettomat arvot, kestävä kehitys, kunnioitus ja arvostus, luontoarvot, maisema-arvot, perinteet ja kulttuuri sekä tasapuolisuus tuovat esiin metsiin yhdistettyjä inhimillisiä ja pehmeitä arvoja sekä suomalaisille ominaisia metsiin liittyviä latauksia. Vastaajat toivovat metsäpolitiikan huomioivan taloudellisten arvojen lisäksi myös mm. luonto- ja maisema-arvot sekä metsiin liittyvän kansallistunteen. Metsien merkitys mielenterveyden edistäjänä tuotiin myös esille.

”Haluan kannattaa inhimillisiä arvoja eli kaikkea ei voi mitata rahassa. Metsä ei ole vain rahallinen tulonlähde, vaan merkittävä asia mm. mielenterveyden kannalta ja yleensä ihmisten hyvinvoinnin kannalta.” [aineettomat arvot]

Suurimpana yksittäisenä koodina arvoihin liittyen ovat maisema-arvot. Maisemointi ja maisema-arvot mainitaan useassa vastauksessa hakkuiden yhteydessä, mutta myös erikseen. Myös luontoarvot itsessään koetaan tärkeiksi.

”Kasvu- ja maisema-arvojen säilyttäminen” [maisema-arvot]

”Ympäristön ja metsäluonnon esteettisten arvojen tiedostaminen” [aineettomat arvot, maisema-arvot]

”Luontoarvoihin, vanhojen metsien luonnontilaisuuteen. Vaikka metsää on paljon niin arvokkaat kohteet ovat harvemmassa. Niitä ei saisi enää tuhota.”
[luontoarvot]

Metsiin liittyy paljon tunteita ja vastauksissa tuodaan esiin metsien kunnioitus ja arvostus. Metsiä pitää *vaalia*. Metsäläisperinne ja vihreän kullan maa -ajattelu ovat juurtuneet suomalaisiin, ja myös nämä aiheet näkyvät muutamassa vastauksessa. Metsät kuuluvat Suomeen ja ovat osa suomalaisuutta. Metsät pitää säilyttää metsinä, sillä niin on aina ollut.

”Siihen, että puut ovat olleet täällä ennen meitä. -> Kunnioitusta. Luonto antaa meille kaiken mitä siltä otamme. -> Kiitollisuutta.” [kunnioitus ja arvostus]

”Metsän merkityksen kulttuuriperintönä, aarnimetsien ja kokonaisuuksien säilyttämistä.” [perinteet ja kulttuuri]

Tasapuolisuus ja tasa-arvoisuus nousevat myös omana arvonaan esiin vastauksissa. Näitä ominaisuuksia toivotaan niin metsäpoliittiselta päätöksenteolta kuin metsien eri käyttömuotojenkin yhteensovittamisessa. Taloudellisia arvoja ei suoraan mainittu vastauksissa, mutta metsien talouskäyttö -luokan alta löytyy viitteitä myös näiden arvojen kannatuksesta. Siinä missä metsillä koetaan olevan ns. pehmeitä arvoja, myös talous- ja hyötykäyttö koetaan osana metsiin liittyviä toimia.

4.3.2 Metsäpoliittinen päätöksenteko

Tämän teeman alle kerättiin koodit, jotka liittyvät suoraan metsäpolitiikkaan, lakeihin, verotukseen ja muihin kannusteisiin. Lisäksi päätöksentekoon ja (metsänomistajien) vaikutusmahdollisuuksiin liittyvät koodit on otettu mukaan. Viimeksi mainitut edustavatkin noin puolta tämän luokan lainauksista. Koodit ovat: ilmastonmuutos, kannusteet, kansainvälisyys, lait, maaseudun elinvoimaisuus, Metso ja Natura, metsäpolitiikka, puun hinta, päätöksen teko, tiedotus, tuki, neuvonta ja koulutus, valta ja vaikutusmahdollisuudet, verotus sekä viranomaiset.

Metsäpolitiikan toivotaan keskittyvän metsien taloudelliseen käyttöön ja työllisyyden ylläpitämiseen Suomessa. Maaseutu halutaan pitää elinvoimaisena ja puunhintaan tulisi puuttua politiikan keinoin. Venäjän puutullitkin mainittiin.

”Metsäpolitiikan suuntaaminen enemmän metsien ”järkevään” hyötykäyttöön, jotta kotimaan puu pystyy pitämään teollisuuden/työpaikat Suomessa.” [metsäpolitiikka, hyötykäyttö, työllisyys, omavaraisuus]

”maaseudun asukkaiden eri toimeentulojen huomioiminen” [maaseudun elinvoimaisuus]

”Järkevään kantohintapolitiikkaan metsäteollisuuden turvaamiseksi.” [puun hinta, metsäteollisuus ja -talous]

Erityiset luonnonsuojeluohjelmat kuten Metso ja Natura mainitaan muutamassa vastuksessa: Metso nähdään positiivisena, mutta toteutukseltaan haasteellisena, ja Natura negatiivisena metsänomistajien oikeuksia polkevana suojeluohjelmana.

”Taloustmetsien ja suojeltavien metsien pelisääntöjen selkeytys. Päällekkäiset, monimutkaiset suojeluohjelmat & organisaatiot eivät edistä monimuotoisuutta. Esim. Metso teoria ok, käytännössä vaikea päästä mukaan.” [Metso, Natura, luonnon monimuotoisuus, päätöksenteko, taloustmetsät ja puuntuotanto, metsien suojelu]

”Eli ylisuojelua, metsä on myös monille taloudellinen turva, omistajalla pitäisi aina olla sanottavaa metsänsä kohtalosta (Natura)” [Metso, Natura, luonnon-suojelu, metsänomistajat]

Metsäpolitiikan keinoista ja kannusteista mainitaan metsä- ja perintöverotus, tiedotus, metsänomistajien tuki ja neuvonta sekä vakuudet. Perintöveroa halutaan alennettavan tai poistettavan kokonaan. Tukea ja neuvontaa toivotaan mm. metsänhoitotoimista ja metsän myynnin suhteen. Tiedotus sai osaltaan kritiikkiä eri toimijoiden ristiriitoja korostavana tai puolueellisena.

”perintövero pois, kun lapset perivät metsiä, niistä on verot maksettu jo monenkertaan ennen.” [verotus]

”Kaupunkilaismetsänomistajien tiedonsaannin helpottaminen metsän myynnin/hoidon suhteen.” [tiedotus, tuki, neuvonta, kaupunkilaismetsänomistajat, tuloja metsästä]

”Taloudellisen käytön neuvontaan, innostamiseen/kannustamiseen omistajia tehokkaaseen metsänhoitoon; propagandaa metsänomistajille tyyliin ”Suomalaisilla ei ole varaa hoitaa hehtaariakaan huonosti”) [tiedotus, tuki, neuvonta, metsänhoito, metsänomistajat, tuloja metsästä]

Metsänomistajien päätösvalta ja vaikutusmahdollisuudet koetaan puutteellisiksi. Lähes kaikki valta ja vaikutusmahdollisuudet -koodien alla olevat lainaukset puuttuvat tähän epäkohtaan. Nykyinen metsäpolitiikka ei välttämättä ole metsänomistajien mielestä täysin legitiimiä, ja omistajien päätösvaltaa pitäisi lisätä. Päätöksentekoa pohditaan vastauksissa omana koodinaan myös yleisemmällä tasolla, ja sen toivotaan olevan pitkäjänteistä, asiantuntevaa ja metsän eri käyttömuodot huomioivaa. Ilmastonmuutos, sademetsien suojeleminen ja kansanvälinen yhteistyö mainitaan yksittäisissä vastauksissa.

”Metsänomistajia kuunneltava enemmän. Puunmyynnistä jää murto-osa metsänomistajan käteen kaikkien kulujen jälkeen.” [valta ja vaikutusmahdollisuudet, metsänomistajat, tuloja metsästä]

”Metsien käyttö on nykyään monen intressiryhmän temmellyskenttänä. Yksityinen metsänomistaja toimii aina jonkun mielestä väärin, mutta ainakaan lainsäädännön ei pitäisi enää kasata lisää rajoitteita päätöksenteolle.” [päätöksenteko, metsänomistajat, lait]

”Sekä ympäristöllisten että taloudellisten näkökohtien yhteensovittaminen tai ”järkevimmän mahdollisen kompromissin” saavuttaminen metsien käytöstä päätettäessä” [päätoksenteko, tasapaino, luonnonsuojelu, tuloja metsästä]

4.3.3 Metsänkäyttäjät ja sidosryhmät

Tämän teeman alle koottiin vastauksissa mainitut metsän eri käyttäjät ja sidosryhmät. Koodeja olivat: kaupunkilaismetsänomistajat, luonnonsuojelijat, lähialueen asukkaat, metsäammattilaiset, metsänomistajat, metsäteollisuus ja -talous, virkistyskäyttö ja -käyttäjät, viranomaiset ja yksityisomistajat. Näistä viranomaiset, metsäteollisuus ja -talous sekä virkistyskäyttö ja -käyttäjät on luokiteltu myös toisen luokan alle, jossa niitä käsitellään tarkemmin. Vastajaat ovat tuoneet kattavasti esiin metsäpoliittiseen päätöksentekoon liittyvät sidosryhmät.

Metsänomistajat on ryhmän suurin yksittäinen koodi 60 lainauksellaan. Metsänomistajilla vastaajat näyttävät useimmiten tarkoittavan yksityismetsänomistajia, jotka on erikseen nimetty seitsemässä vastauksessa ja myös omana koodinaan. Myös kaupunkilaismetsänomistajat mainitaan. Metsänomistajille vaaditaan lisää valtaa päättää omien metsiensä hoidosta ja tasa-arvoa pientilallisten ja suurten metsänomistajien välillä. Toisaalta annetaan palautetta siitä, että metsänomistajat eivät hoida metsiään, eivät myy puuta tarpeeksi tai myyvät liikaakin ja ajattelevat vain taloudellista hyvinvointia.

”Metsän yksityisomistajat tulee ottaa huomioon, sillä onhan kyse heidän ”elinkeinostaan” tai ainakin lisätuloista.” [yksityisomistajat, tuloja metsästä]

”Että maanomistajat ajattelisivat tulevia sukupolvia päätösten teossa (antaisivat metsien kasvaa rauhassa)” [metsänomistajat, kestävä kehitys, päätöksenteko]

”Olisi luotava olosuhteet, jossa metsänomistajat huolehtivat metsän hoidosta, kasvusta ja hakkuista, jotta ”kansallismaisuus” karttuu ja metsäteollisuus saa raaka-ainetta riittävästi.” [metsänomistajat, metsän hoito, perinteet ja kulttuuri, metsäteollisuus ja -talous]

Lähialueen asukkaille, mukaan lukien vapaa-ajan asukkaat, toivotaan enemmän vaikuttamismahdollisuuksia metsänkäytöstä päätettäessä. Metsäammattilaisten ja viranomaisten toiminta jakavat mielipiteet; toisaalta heidän osaamiseensa luotetaan ja siihen kannustetaan, toisaalta metsäammattilaisten ja metsänhoitoyhdistysten osaamista ja toimia vallan käytön suhteen kyseenalaistettiin.

”Metsäammattilaiset ajavat muiden kun metsän omist. etua. Metsäteollisuus ryöstää omistajia ei työntekijät he noud. joht. päätöksiä” [metsäammattilaiset, metsäteollisuus ja -talous, metsänomistajat]

”Onko metsänhoitoyhdistyksillä liikaa valtaa?” [metsäammattilaiset, valta ja vaikutusmahdollisuudet]

”Otetaan myös pieni metsänomistaja huomioon. Viranomainen ei ole aina paras neuvomaan mitä tai miten metsälle pitäisi tehdä” [metsänomistaja, viranomaiset, tuki, tiedotus, neuvonta, koulutus]

Myös luonnonsuojelijat keräsivät muutamia mainintoja. Luonnonsuojelijoita kritisoitiin subjektiivisesta näkökulmasta. Heidän koetaan olevan törmäyskurssilla metsän muiden käyttäjäryhmien kanssa, ja vastauksista ilmenee käsitys luonnonsuojelijoiden halusta suojella ”kaikki”. Tilalle toivotaan tämän vastakkainasettelun purkamista ja kaikille tilaa toimia.

4.3.4 Käytännöt

Käytännöt-teema kokoaa alleen eri metsänkäyttömuodot ja metsänkäsittelytavat. Tämän teeman alla ovat luokat biodiversiteetti ja luonnonsuojelu, metsänkäsittely, talouskäyttö, virkistyskäyttö ja metsän eri käyttömuodot, jotka käydään seuraavaksi tarkemmin läpi.

Biodiversiteetti ja luonnonsuojelu

Biodiversiteetti ja luonnonsuojelu -luokan alle koottiin mm. luonnon, ympäristön ja metsien monimuotoisuutta ja suojelua, eliölajien säilymistä ja kansallispuistoja koskeneet vastaukset. Suojelunäkökulmat näyttäisivät olevan kansalaisten mielestä ehdottaman tärkeitä metsäpolitiikan päätöksenteossa, sillä siihen luokiteltiin toiseksi eniten lainauksia koodeista: eliölajien elinympäristöt, erityisen tärkeät kohteet, kan-

sallis- ja luonnonpuistot, luonnon monimuotoisuus, luonnonsuojelu, luonnontilaiset metsät, metsien suojelu, metsien säilyttäminen, suojelun lisäys, suojelun riittävyys, uhanalaiset lajit ja vanhat metsät. Luonnon monimuotoisuus ja luonnonsuojelu -koodit on molemmat mainittu noin 10 prosentissa vastauksista. ”*Metsien tai luonnon monimuotoisuuden säilyminen*” on tämän luokan usein toistunut vastaus. Myös eliöläjien elinympäristöihin ja luonnontilaisiin metsiin liittyneet vastaukset ovat kymmenen suosituimman aiheen joukossa. Eläimistä etenkin linnut huomioidaan, ja toivotaan metsänkäsittelyn ottavan huomioon niiden pesimärauhan, soidinpaikat ja pesäpuut.

”Että metsät säilyisi seuraaville sukupolville, myös pääsivät nauttimaan luonnon monimuotoisuudesta tulevaisuudessa.” [luonnon monimuotoisuus, kestävä kehitys]

”Että metsien monimuotoisuus pyrittäisiin säilyttämään, myös suojelumetsät ovat tärkeitä, kasvien ja eliöstön olosuhteita silmällä pitäen” [luonnon monimuotoisuus, metsien suojelu, eliöläjien elinympäristöt]

”Suomen luonnon monimuotoisuuden säilymiseen ja uhanalaisten lajien, sekä eläinten että kasvikunnan suojeluun.” [luonnon monimuotoisuus, luonnonsuojelu, uhanalaiset lajit]

Vastauksissa metsien ja luonnonsuojelun tärkeys ymmärretään, mutta metsien muita käyttötarkoituksiakin sallitaan.

”Erialaisten metsätyyppien säilyttämiseen eri puolilla maata sekä metsien virkistyskäyttöön.” [metsien säilyttäminen, virkistyskäyttö ja -käyttäjät]

”Metsiä voi harventaa ja kaataa kunhan pidetään huoli että puuston määrä pysyy suunnilleen nykyisenä” [metsien säilyttäminen, harvennus]

Tämän luokan vastaajat eivät suoraan ota kantaa siihen, pitäisikö suojelua ylipäätään lisätä vai vähentää, mutta kokevat suojelun oleellisena osana metsäpolitiikkaa. Vastaajia, joiden mielestä metsiä tai luontoa on suojelu tarpeeksi, tai jotka pitävät nykyistä suojelutasoa riittävänä oli yhtä monta kuin vastaajia, joiden mielestä suojelua pitäisi lisätä. Toisaalta monissa vastauksissa käytetään sanoja säilyttää tai säilyttäminen, mikä viittaisi vähintään suojelualueiden tason pitämisen nykyisellään.

”Tulisi myös muistaa metsien/luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen sellaisena, ettei metsien käytöstä koidu vaaraa luonnon eläimille ja muulle kasvustolle.” [luonnon monimuotoisuus, eliölajien elinympäristöt]

”Metsän kasvun turvaaminen. Kasvi- ja eläinlajiston säilyttäminen. Pidetään metsät kauniina ja monimuotoisina.” [eliölajien elinympäristöt, luonnon monimuotoisuus]

Kritiikkiä luonnonsuojelu-luokan alla saa mm. pelisääntöjen ja toimijoiden sekavuus sekä ylilyönnit suojeluasioissa ja (Pohjois-)Suomen suojelualueiden riittävyys.

”Suojelualueita on jo riittävästi etenkin Pohjois-Suomessa” [luonnonsuojelu, suojelun riittävyys, Pohjois-Suomi]

”Oikeita päätöksiä kansantaloudellisesti ja järkeviä päätöksiä luonnonsuojellisesti ylilyönnit harmittaa (liito-oravat yms.)” [luonnonsuojelu, uhanalaiset lajit, järkevyyden toimissa, päätöksen teko, tuloja metsästä]

”suojelussa menty jo liian pitkälle, miksi Suomen pitää suojella enemmän kuin Euroopan?” [luonnonsuojelu, suojelun riittävyys]

Muutamassa vastauksessa tuodaan esiin myös kansalaisten ja metsänomistajien vastuu luonnon säilymisestä. Metsässä liikkumisen ei pitäisi vahingoittaa luonnon rauhaa tai eliölajeja.

Metsänkäsittelyyn liittyvät toimenpiteet

Metsänkäsittely-luokan alle liitettiin kaikki metsänhoitoon ja puunkorjukseen liittyvät koodit, joita on yhteensä 18. Koodeja olivat: avohakkuut, hakkuut, hakkuutähteet, harvennus, kasvava metsä, koneet metsässä, maapohjan työt, metsien tuhoaminen, metsäautotiet, metsänhoito, metsänuudistus, ojitus, puunkorjuu, siistit metsät, taimikon hoito ja uusiutuva luonnonvara. Tämä luokka keräsi yhteensä yli 400 lainausta. Ryhmään kuuluvista koodeista avohakkuut, metsänhoito ja hakkuut ovat myös yksittäisistä koodeista suurimman vastausryöpyyn keränneitä aihealueita. Suurin yksittäinen aihe on avohakkuut, joka mainitaan yhteensä 129 kertaa, kaikkiaan 17 prosentissa vastauksista, metsänhoito ja hakkuut yli 10 prosentissa vastauksista. Avohakkuut maininneista vastaajista suurin osa (100 vastaajaa) vastustaa avohakkuuta, ja toivoo

niiden kieltoa kokonaan. Avohakkuiden tilalle ehdotetaan vaihtoehtoisia metsänkäsittelytapoja, useimmiten harvennushakkuita ja/tai luontaista uudistumista. Monet ovat myös tuoneet esiin avohakkuiden maisemaan jättämät jäljet ja kuvailevat avohakkuita ”kaameiksi”.

”Kieltäisin avohakkuut. NykYTEknologian aikana raiskattu metsä on rikos luontoa kohtaan” [avohakkuut]

”Avohakkuu-alueet ovat karun näköistä katseltavaa... Voitaisiin tehdä pienempiä hakkuita kerralla” [avohakkuut]

”Kaikki ei olisi vain koneellista avohakkuuta, kaiken ”kaatojätteen” pois kusaamista ja kantojen repimistä. Jätettäisiin hakkuujätteet metsään ja enemmän harvennushakkuita.” [avohakkuut, hakkuutähteet, harvennus, koneet metsässä]

”Metsien luonnonmukainen uudistaminen tulisi sallia - ei siis avohakkuita suosivaa lainsäädäntöä!” [avohakkuut, metsänuudistus, lait]

Avohakkuiden lisäksi muut puunkorjuutoimenpiteet, hakkuutähteet ja harvennukset kirvoittavat mielipiteitä. Hakkuiden osalta toivotaan metsää säästäviä toimia ja liikahakkuiden välttämistä. Toisaalta hakkuut nähdään myös metsän elinvoimaisuutta ylläpitävänä toimenpiteenä. Hakkuujälkien siivousta toivotaan ja hakkuutähteiden korjaus maastosta koetaan hyvänä metsässä liikkumista helpottavana asiana. Muutamassa vastauksessa tosin epäillään hakkuutähteiden korjauksen vaikutuksia maaperälle ja ehdotetaan mieluummin sen silppuamista ja jättämistä metsämaahan.

”Enemmän harvennusta, että metsä voi uusiutua ja tuottaa puuta.” [harvennus, metsänuudistus]

”Metsien hakkuussa, että metsien hakkuut olisivat terveellä pohjalla eli ei avohakkuita ja rumia-aukkoja vaan harvennushakkuita ja metsää säästävää hoidollista harvennusta, ja metsä eläimistön huomioon ottavaa hoitoa.” [hakkuut, avohakkuut, harvennus, eliölajien elinympäristöt]

”Kun metsiä hakataan, otettaisiin enemmän hyötyyn myös hakkuujätteitä” [hakkuut, hakkuutähteet]

Hakkuiden ulkopuolisiin metsänhoitotoimenpiteisiin liittyviä koodeja oli paljon. Moni vastaaja kiinnittää huomiota esimerkiksi metsänuudistukseen hakkuiden jäl-

keen, taimikonhoitoon, metsänhoidollisiin töihin ja ojituksiin. Hakkuiden jälkeen esitetään välitöntä uudistusta, ja toisaalta monimuotoisuuden huomioimista ja sekametsien suosimista. Ilmeisesti vastaajien mielestä laissa oleva pykälä metsänuudistamisesta hakkuun jälkeen ei ole tarpeeksi sitova, sillä useassa vastauksessa tähän toivotaan parannusta. Taimikon ja nuoren metsän hoito koetaan tärkeäksi, ja siihen ehdotetaan myös valtion tukea tai kannusteita. Soiden ojituksen ja metsämaan aurauksen suhteen ollaan pääsääntöisesti kielteisellä kannalla. Monessa vastauksessa korostetaan ”järkevää” metsänhoitoa, ja hoitotoimet koetaan tärkeinä metsän kasvua ja kestävästä käytöstä edistävänä toimenpiteenä.

”Vastuullinen metsänhoito eli kaadettujen puiden tilalle istutettava uusia taimia.” [metsänhoito, metsänuudistus]

”Kun yhden kaadat, toisen istutat” [hakkuut, metsänuudistus]

”Pitäisi käyttää tarpeeseen, eli ei saisi jättää metsiä ”oman onnensa ojaan”, mutta ei saisi myöskään tuhota niitä kokonaan hakkuilla. (Järkevää metsänhoitoa)” [metsänhoito, hakkuut, järkevyyden toimitus]

Muita esiinnoitteita aiheita tämän luokan alla ovat mm. metsien pitäminen siistinä metsänhoitotöiden jäljiltä. Metsäkoneet nähdään poikkeuksesta liian järeinä monimuotoisuutta ja metsiä tuhoavana voimana, ja tilalle ehdotetaan kevyempää kalustoa ja jopa vanhan ajan metsureita hevosineen.

”Myrskyjen kaatamat puut metsistä korjattaisiin pois ja siivottaisiin metsien ”pohjat”. [puun korjuu, siistit metsät]

”Ei ihan joka paikassa tarvitse käyttää järeitä metsätyökoneita. ”Kevyemmäläkin kalustolla” tulee varmaan toimeen.” [koneet metsässä]

Metsien talouskäyttö

Metsien talouskäyttö liittyy osittain edellä oleviin metsän käsittelyn toimenpiteisiin. Tämän luokan alle koottiin metsien taloudelliseen hyötykäyttöön ja lähinnä puuntuotantoon liittyviä koodeja: energia, hyötykäyttö, kaavoitus ja rakentaminen, metsäteollisuus ja -talous, omavaraisuus, raaka-aine, talousmetsät ja puuntuotanto, tuloja metsästä, työllisyys. Metsätalouden säilyminen Suomessa on usean vastaajan huolena. Päätöksenteon toivotaan vaikuttavan metsien hyötykäyttöön, kotimaisen raaka-

aineen käyttöön ja metsästä saataviin tuloihin. Iskulause ”Suomi elää metsästä!” tuntuu edelleen olevan iskostunut meidän mieliimme.

”Pitäen metsät metsinä, Suomen metsiä tulisi käyttää Suomessa ja suomalaisiin tuotteisiin! Siitä suomalaiset saisivat työtä!” [raaka-aine, työllisyys, metsien säilyttäminen, perinteet ja kulttuuri]

Metsät nähdään muiden toimintojensa ohella edelleen myös tulonlähteenä metsänomistajille ja raaka-aineen tuottajina kotimaiselle metsäteollisuudelle. Omavaraisuuden hyödyntäminen ja metsäsektorin työllisyysvaikutukset koetaan tärkeinä. Mediasa esillä ollut energiapuun korjuu nähdään yhtenä uutena mahdollisuutena.

”metsien järkevään ja ympäristötaloudelliseen käyttöön Suomalaisen teollisuuden ja työllisyyden hyväksi” [talousmetsät ja puuntuotanto, työllisyys, järkevyys toimissa]

”Tärkeää tukeä niitä toimia joiden avulla metsät pidettäisiin kasvukuntoisina ja täten saataisiin aineksia Suomen metsäteollisuudelle” [metsäteollisuus ja -talous, raaka-aine, kannusteet, metsänhoito]

”Bioenergian hyötykäyttö - metsissä valtava potentiaali (raivaamattomat heikkokasvuiset vesakot)” [energia, taimikon hoito]

Kritiikkiä tämän luokan kohdalla esitetään metsien asemasta raaka-aineena ja käytöstä vain hyötytarkoituksiin. Rahallisen arvon sijaan metsät tulisi huomioida myös muiden arvojen ja toimintojen kautta.

”Että metsät vapautettaisiin nöyrjttävästä asemastaan puu- ja metsäteollisuuden raaka-aineen tuottajina.” [metsäteollisuus ja -talous, raaka-aine]

”Talousmetsien hoitotapojen kehittäminen siihen suuntaan. että monikäyttö olisi helpompaa ja miellyttävämpää.” [talousmetsät ja puuntuotanto, metsänhoito, monikäyttö]

”Ettei metsiä nähtäisi pelkästään rahana. On tärkeää, että on myös sellaisia metsiä, joita ei hakata paljajaksi. Mutta ymmärrän myös talousmetsien merkityksen.” [talousmetsät ja puuntuotanto, avohakkuut]

Metsien virkistyskäyttö

Tämän luokan alle tulivat koodit: jokamiehenoikeudet, kaupunkimetsät, luontomatkailu, metsästys, vaikeakulkuisuus sekä virkistyskäyttö ja -käyttäjät. Metsien virkistyskäyttö ja kaupunkien läheisyydessä olevat metsät kiinnittävät monen vastaajan huomion. Jokamiehenoikeudet, metsästys, marjastus ja sienestys ovat edelleen suomalaisille tärkeitä, ja ne halutaan säilyttää. Metsässä ulkoillaan ja retkeillään, ja päätöksenteon toivotaan huomioivan myös nämä metsänkäyttäjät.

”Ulkoilu- ja retkeilymahdollisuudet. Luonto lähellä asutusta.” [virkistyskäyttö ja -käyttäjät, kaupunkimetsät]

”Jokamiehen oikeus säilytettävä” [jokamiehenoikeus]

”Että metsiä säästettäisiin virkistymiseen ja ulkoiluun, mutta myös huomioitaisiin metsien taloudellinen merkitys Suomelle.” [virkistyskäyttö ja -käyttäjät, tuloja metsästä]

Kaupunkimetsät ovat oleellinen osa kaupunkilaisten virkistäytymistä ja luonnosta nauttimista, ja kaupunkien läheisyydessä olevia metsiä toivotaan jätettävän virkistykseen. Myös metsissä kulkemisen helpottamiseen (metsänhoito toimien jälkeen) virkistyskäyttäjät toivovat parannusta.

”Kaupunkimetsien hoito on myös tärkeää kaupungissa asuvien virkistysmahdollisuuksien vuoksi.” [kaupunkimetsät, virkistyskäyttö ja -käyttäjät]

”Metsien hyötykäytön jäljet olisi kunnostettava paremmin. Metsässä on vaikeaa liikkua kantojen poistamisen ja ojitusten jälkeen.” [metsien hyötykäyttö, vaikeakulkuisuus, hakkuutähteet, ojitus]

Monikäyttö

Monet vastaajat olivat tuoneet esiin kahdeksanteen luokkaan kootut metsän eri käyttömuotojen yhteensovittamisen. Näissä vastauksissa huomioitiin metsän monet kasvot ja sen eri käyttömuotojen yhteensovittaminen. Tästä luokasta löytyvät koodit: järkevyyden toimitus, monikäyttö ja tasapaino. Useissa vastauksissa tuodaan esille metsän monet eri käyttötarkoitukset vastaamalla useampaan aiheeseen. Monikäyttö ja tasapaino eri toimintojen välillä on nostettu esiin, ja päätöksenteon toivotaan hu-

mioivan kaikki metsän eri käyttömuodot suojelusta talouskäyttöön ja metsäteollisuudesta virkistyskäyttöön.

”Metsien ja luonnonsuojeluun, mutta myös elinkeinoyrittäminen ok. Tasapaino on tärkein.” [tasapaino, luonnonsuojelu, tuloja metsästä]

”Luonnon tasapainon säilyttämiseen ja kestävään kehitykseen.” [tasapaino, kestävä kehitys]

Yllättävän monet vastaajat korostivat *järkevyyttä* vastauksessaan, ja tämä abstrakti käsite ylittää 15. suosituimmaksi koodiksi. Järkevyyttä toivotaan niin (metsien) käytöltä, toiminnalta, metsänhoidolta, puuntuotannolta kuin politiikaltakin. Lisäksi muutama vastaaja peräänkuuluttaa maalaisjärjen käyttöä.

”Järjen käyttö sallittu – tulevaisuus” [järkevyyys toimissa, kestävä kehitys]

”Järkevään käyttöön. Osittain suojeltuina osittain talouskäytössä ja virkistyskäytössä. Huomion talouskäytössä metsän uudistumiseen” [järkevyyys toimissa, talousmetsät ja puuntuotanto, metsänuudistus]

4.4 Teemojen väliset yhteydet

Teemoihin sisältyviä koodeja tutkittaessa löydettiin yhteyksiä eri teemojen väliltä (ks. kuva 7). Näitä yhteyksiä kuvattiin aiemmin nimellä koodiverkostot. Koodiverkostojen avulla hahmoteltiin luokkia, mutta verkostojen avulla löydettiin myös yhteyksiä eri luokkiin ja teemoihin kuuluvien koodien väliltä. Yleistäen voidaan sanoa, että arvot yhdistettiin käytäntöihin, poliittinen päätöksenteko käytäntöjen lisäksi myös toimijoihin, ja toimijat sekä poliittiseen päätöksentekoon että käytännön toimiin metsissä. Käytäntöjen sisältä puolestaan löytyi yhteyksiä eri käytäntöjen välillä. Seuraavaksi tarkastellaan vastauksista löytyneitä yhteyksiä tarkemmin, ja sitä miten vastaajat mieltävät nämä yhteydet teemojen ja luokkien tasolla.

Arvoja voidaan pitää yläkategoriana, abstraktina yläkäsitteenä, joka vaikuttaa kaikkien toimintaan taustalla. Arvot-teema oli selkeästi omana ryhmänään, vaikka esimerkiksi luontoarvojen voidaan nähdä liittyvän luonnonsuojelun kannatukseen. Taloudellisia arvoja ei suoraan mainittu vastauksissa, mutta *metsien talouskäyttö* -

luokan alta löytyy viitteitä myös näiden arvojen kannatuksesta. Siinä missä metsillä koetaan olevan ns. pehmeitä arvoja, myös talous- ja hyötykäyttö koetaan osana metsiin liittyviä toimia. Maisema-arvot yhdistetään kiinteästi käytäntöihin, ja vastauksissa maisema-arvot mainittiin usein maisemoinnin ja (avo)hakkuiden (*käytännöt*) yhteydessä. Hakkuiden katsotaan rumentavan maisemaa ja toivotaan, että hakkuiden suunnittelussa maisemalliset arvot otettaisiin huomioon. Myös luontoarvojen huomiointi liitettiin vastauksissa eri metsänkäsittelytoimiin (esim. hakkuutavat, ojitus) tai taloudellisen puuntuotannon vastapainoksi.

”Huomioitaisiin maisemalliset näkökohdat aukkohakkuissa myös” [maisema-arvot, avohakkuut]

”hakkuiden alojen ja hakkuutapojen luontoarvot huomioon ottavan suunnittelun ja toteutuksen” [luontoarvot, hakkuut]

Kestävä kehitys nähdään arvona, joka osaltaan ohjaa metsäpoliittista päätöksentekoa. Kestävä kehitys oli vastauksissa liitetty mm. puuntuotantoon, metsien säilymiseen, tuleviin sukupolviin ja heidän mahdollisuuksiin kokea metsä. Myös metsätalouden ja -teollisuuden ja työpaikkojen säilymistä Suomessa kestävän kehityksen hengessä toivotaan. Voidaankin sanoa, että kaikki kestävän kehityksen teemat: ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys tuotiin vastauksissa esiin.

”Metsien monimuotoisuuteen ja kestävän kehitykseen.” [luonnon monimuotoisuus, kestävä kehitys]

”Mielestäni Suomen metsää saa käyttää hyväksi kaupallisessakin mielessä, kunhan kaikissa päätöksissä aina muistettaisiin huomioida metsien hoito ”kestävän kehityksen” kannalta.” [metsänhoito, kestävä kehitys, tuloja metsästä, päätöksenteko]

Metsien käyttöä koskeva päätöksenteko on kaikkien teemojen johtoajatus alkuperäisen kysymyksen perusteella, joten poliittinen päätöksenteko tavallaan liittyy kaikkiin vastauksiin. Varsinaisiin päätöksenteon tapoihin ja menetelmiin liittyen metsänomistajille vaaditaan lisää valtaa ja vaikutusmahdollisuuksia etenkin heidän metsiensä hoidosta päätettäessä, ja toisaalta lähialueen asukkaat haluavat olla vaikuttamassa lähimetsien käyttötapoihin. Tässä yhteydessä päätöksenteko yhdistetään toimijoihin,

mutta useammin päätöksenteko ja sen tuotokset yhdistetään eri käytäntöihin. Lait liitetään vastauksissa pääosin metsänhoitotoimenpiteiden kommentointiin: lakeja vaaditaan tiukennettavan avohakkuiden kieltämiseksi, metsän uudistamisen nopeuttamiseksi, luonnon rauhan säilyttämiseksi tai metsien roskaamisen ehkäisemiseksi. Virkistyskäyttöön kuuluvaa lakia jokamiehenoikeuksista myös kiitellään. Valtion tuet ja verokannusteet yhdistetään metsänhoitotöihin ja etenkin taimikon ja nuoren metsän hoito koetaan tärkeäksi tuettavaksi toimeksi. Metsäpoliittiset neuvonnan ja koulutukset keinot liitetään metsänomistajiin ja heille tarjottavan metsähoitotöiden ja puun myynnin neuvonnan lisäämiseen.

”Upeaa lainsäädäntöä, että kansalaiset voivat vapaasti liikkua metsässä & poimia marjoja ja sieniä.” [lait, jokamiehenoikeudet, virkistyskäyttö ja -käyttäjät]

”Päättehakkuun jälkeen on metsän uudistaminen turvattava lakisääteisesti. Vakuustalletus otettava uudelleen käyttöön. Taimikon hoitoa ja ensiharvennushakkuuta tuettava valtion varoin entistä enemmän.” [hakkuut, lait, kannusteet, taimikonhoito, harvennus]

Metsäpoliittisia päätöksenteon kohteita tarkasteltaessa käytäntöjen yhteys päätöksentekoon korostuu. Päätöksenteon toivotaan vaikuttavan metsien hyötykäyttöön, kotimaisen raaka-aineen hyödyntämiseen ja metsästä saataviin tuloihin ja työllisyyteen, jotta metsätalouden ja -teollisuuden toimintaedellytykset Suomessa jatkuisivat. Päätöksentekoon liitetään taloudellisten näkökulmien lisäksi myös luonnonsuojelu, virkistyskäyttö ja kaikkien käyttömuotojen tasapuolinen huomioiminen.

”Päätöksenteossa huomiota jatkossa edelleen uusien taimien istuttamisesta, metsäalalla työskentelevien toimeentulon jatkumisesta.” [päätöksenteko, metsänuudistus, työllisyys]

”Metsän tulee pysyä kannattavana tulonlähteenä ja myös puhtaana virkistyspaikkana. Päätökset tulee tehdä molemmat asiat huomioiden.” [tuloja metsästä, virkistyskäyttö ja -käyttäjät, päätöksenteko, tasapaino]

Toimijoiden osalta yhteyksiä eri teemojen välillä on etenkin metsänomistajiin liittyen. Vastauksissa annetaan palautetta siitä, että metsänomistajat eivät hoida metsiään,

eivät myy puuta tarpeeksi tai myyvät liikaakin ja ajattelevat vain taloudellista hyvinvointia. Metsänomistajat liitetään varsin kattavasti eri käytännön toimiin. Viranomaiset puolestaan yhdistetään poliittiseen päätöksentekoon, ja metsäammattilaiset metsänhoidon valvonnan ja neuvonnan toimiin.

”Nykyään moni (itseni mukaan lukien) ei osaa hoitaa omia perintömetsiään. Pientäkin metsää tai palstaa pitäisi osata uudistaa ja puun taimia hoitaa.”

[metsänomistajat, metsänhoito, metsänuudistus, taimikonhoito]

”Metsänomistajat tulisi saada myymään metsiään, koska teollisuus tarvitsee raaka-ainetta.” [metsänomistajat, tuloja metsästä, raaka-aine, metsäteollisuus ja -talous]

”Että maanomistajat ajattelisivat tulevia sukupolvia päätösten teossa (antaisivat metsien kasvaa rauhassa)” [metsänomistajat, kestävä kehitys, päätöksenteko]

Mielenkiintoinen yhteys tulee ilmi, kun tarkastellaan Etelä- ja Pohjois-Suomeen liitettyjä vastauksia. Etelä-Suomi yhdistetään vastauksissa metsien suojeluun, ja huomattava osa suojelua lisää vaatineista vastaajista kohdistaisi suojelutarpeen juuri Etelä-Suomen vanhoihin metsiin. Pohjois-Suomi tai Lappi puolestaan liitetään vastauksissa hakkuisiin useammin kuin luonnonsuojeluun. Tosin hakkuista puhuttaessa huomiota kiinnitetään siihen, että Pohjois-Suomen metsät ovat vaarassa hakkuiden takia. Toisaalta Lapissa nähdään olevan jo tarpeeksi suojelualueita ja kansallispuistoja.

”Vanhojen metsien suojeluun Etelä-Suomessa” [vanhat metsät, Etelä-Suomi]

”Siihen, että Pohjois-Suomen vanhoja metsiä ei hakattaisi ja siihen, että Etelä-Suomessa suojeltu alue lisääntyisi.” [vanhat metsät, Pohjois-Suomi, Etelä-Suomi, suojelun lisäys]

”kansallispuistoja pitää olla muttei ”koko Lapista” kansallis- tai luonnonpuistoja” [kansallis- ja luonnonpuistot, Pohjois-Suomi]

Käytännöt-teeman sisällä olevien luokkien välillä on paljonkin yhteyksiä. Luonnon monimuotoisuus yhdistää luonnonsuojelun ja metsänkäsittelyn luokat toisiinsa. Monissa vastauksissa huomioidaan nämä molemmat ja toivotaan biodiversiteetin

säilymistä, vaikka metsiä käsitelläänkin. Nämä kaksi luokkaa ovat osaltaan myös toisensa poissulkevat ja vastakkainasettelulta ei vältytä. Metsien tuhoaminen metsänkäsittelyn keinoin koetaan uhkana metsien säilymiselle.

Virkistyskäyttö puolestaan liitetään sekä luonnonsuojeluun (esim. kansallis- ja luonnonpuistojen kautta) että metsänkäsittelyyn (metsien pitäminen siistinä ja hakkuutähtöiden korjaaminen vaikuttaa parantavasti metsässä kulkemiseen). Metsien monikäyttö onkin huomioitu ja toivottu päätöksenteon teema. Kaupunkien läheisyydessä olevat metsät ja virkistyskäyttö mainittiin monessa vastauksessa metsien säilyttämisen tai luonnontilaisten metsien yhteydessä. Toisaalta kaavoitukseen ja rakentamiseen koetaan vähentävän kaupunkimetsien virkistyskäyttömahdollisuuksia.

”Kansallis- ja luonnonpuistojen laajentamiseen ja virkistyskäytön parempaan suunnitteluun ja ylläpitoon.” [kansallis- ja luonnonpuistot, virkistyskäyttö]

”Metsien raivauksen ja puun kaatamisen jäljiltä jotkut metsänomistajat jättävät turhan paljon haketavaraa aloilleen ja maastossa liikkuminen on mahdotonta.” [hakkuut, hakkuutähteet, vaikeakulkuisuus]

”Kaupunkialueella metsät ja niiden säilyttäminen tulisi ottaa enemmän huomioon kaavoituksessa. Metsiä ja metsäalueita tulisi säilyttää myös kaupungissa ja sen lähialueella.” [kaupunkimetsät, kaavoitus ja rakentaminen]

Tässä luvussa selvitettyjä tuloksia, aineistosta esiin nousseita koodeja, niistä luotuja luokkia ja teemoja, tarkastellaan seuraavaksi luvussa 2 käsiteltyjen teoreettisten lähtökohtien avulla. Ensin tarkastellaan metsiin liittyvien arvojen merkitystä, ja sen jälkeen keskitytään metsäpoliittisen päätöksenteon ja sen tuotosten hyväksyttävyyden arviointiin.

5 TULOSTEN TARKASTELU

5.1 *Legitimiteettitarkastelun haasteet*

Tarkasteltaessa metsäpolitiikan legitimiteettiä vastausten perusteella tulee huomioida seuraavat seikat: ensimmäiseksi tulee muistaa, että skeptisyys, vastarinta ja tyytymättömyyden esilletuominen eivät ole välttämättä merkkejä legitimiteetin puuttumisesta vaan ne oletetaan usein merkeiksi hyvin toimivasta demokratiasta, jossa voi antaa palautetta (Lillbacka 1999, s. 145). Toiseksi, edelliseen liittyen, ihmiset tuovat usein esille ennemminkin parannusta vaativia kohteita ja negatiivisia asioita kuin kehuja ja positiivisia piirteitä tällaisiin avoimiin kysymyksiin vastatessaan, joten ei ole ennenkuulumatonta, että kehityksen kohteita tuntuu olevan enemmän kuin toimivaksi koettuja politiikan osa-alueita. Kolmanneksi on muistettava, että kysymyksessä ei suoraan kysyty mielipidettä metsäpolitiikan hyväksyttävyydestä vaan metsiin liittyviä päätöksenteon kohteita. Vastaukset eivät anna suoraan vastausta siihen kuinka legitiimi metsäpolitiikka on, mutta kertovat ehkä jotain niistä teemoista, jotka koetaan tärkeiksi kun arvioidaan metsäpolitiikan legitimiteettiä ja mikä on legitimiteetin kannalta olennaista.

Lisäksi Lillbacka (1999, s. 164) muistuttaa poliittiseen objektin tutkimukseen liittyvistä haasteista. Ensimmäiseksi poliittisen objektin käsite voi olla vaikea esittää yksiselitteisesti kysymyslomakkeella ja toisekseen käsitteen määritelmä voi erota tutkijan ja maallikon, joka kyselyyn vastaa, välillä. Tästä johtuen yksittäiset kysymykset voivat olla epäluotettavia tai harhaanjohtavia. Tosin tässä kyselyssä kysymyksen muotoilulla pyrittiin selkeyttämään näitä ongelmia, eikä ”politiikka”-sanaa mainittu kysymyksessä lainkaan vaan puhuttiin yleisesti metsän käyttöä koskevasta päätöksenteosta.

5.2 *Arvojen merkitys metsistä puhuttaessa*

Tässä tutkimuksessa käytetty kyselyaineisto ei suoranaisesti kysynyt vastaajien metsien käyttöä koskevia arvoja. Vastauksista ilmenee kuitenkin selkeästi metsän eri käyttöarvoja sekä esteettisten ja taloudellisten arvojen välisiä ristiriitoja ja vastakkainasetteluja. Tulosten perusteella voidaan sanoa, että esimerkiksi kaikki Lybäckin

(2004, ks. luku 2.2) listaamat metsiin kohdistuvat arvot nousivat esille myös tässä tutkimuksessa. Vastaajat huomioivat metsän monet eri arvot ja metsän eri käyttömuodot. Esiin nousseita metsän esteettisiä, kulttuurisia ja luonnonarvoja selvitettiin luvussa 4.3.1, taloudellisiin ja materiaalisiin arvoihin liittyneitä vastauksia, ekologia sekä virkistyksellisiä arvoja luvussa 4.3.4 metsään liittyvien käytäntöjen yhteydessä.

Kansalaisten metsiin kohdistuvien arvojen järjestyksestä ei tämän tutkimuksen perusteella voida tehdä johtopäätöksiä. Vaikka monet arvot on nostettu esiin, ne on useimmissa vastauksissa mainittu vain yksittäisinä ilman vertailua muihin arvoihin. Metsät käsitetään vastausten perusteella yleisesti ottaen monikäyttöisinä, ja niiden luomat eri arvokäsitykset hyväksytään rinnakkaisina. Saadut tulokset ovat linjassa, Lybäckin ja Loukolan (2005, ks. myös Lybäck 2004) tutkimuksen kanssa, jossa he käsitelivät suomalaisten metsäarvoja vuonna 2000 toteutetulla kyselytutkimuksella. Myös heidän tulostensa valossa suomalaiset näkevät metsän moniarvoisena, ja pitävät lähes ”kaikkia metsän arvoja ja metsän tarjoamia mahdollisuuksia” hyvin tärkeinä.

Suomalaisessa metsäpoliittisessa arvokeskustelussa esiintyvä ristiriita metsän taloudellisten arvojen ja luonnonsuojeluarvojen välillä nousi esiin myös tämän tutkimuksen vastauksista. Vastakkainasettelu metsien talouskäyttöä puoltavan teollisuuden ja monien metsänomistajien sekä luonto- ja virkistysarvoja sekä luonnon monimuotoisuutta haluavien luonnonsuojelijoiden ja virkistyskäyttäjien välillä on ilmeinen. Myös Rantalan ja Primmerin (2003, ks. myös Rantala 2003b) tutkimuksessa keskeisten metsäalan toimijoiden arvokäsityksistä ns. metsäalan ja luontoalan kannat erottuivat selvästi. Tutkimukseen haastateltiin 13 metsäpolitiikan asiantuntijaa, jotka edustivat sidosryhmiä, kansalaisyhdistyksiä ja hallintoa. Yhteisinä arvoina kaikille metsäpolitiikan toimijoille olivat omistusoikeudet, jokamiehen oikeudet ja kestäväyyden käsitteet. Kestävä kehitys nousi vastausten määrän perusteella myös tässä tutkimuksessa tärkeäksi arvoksi. Omistusoikeudet etenkin metsänomistajien osalta ja jokamiehen oikeudet virkistyskäytön yhteydessä koetaan tärkeiksi.

Eri arvonäkökulmat nousivat esiin tässä tutkimuksessa, ja tuloksista saadaan kannatusta sekä taloudellisille että luontoarvoille. Vastaajia ei toisaalta jaoteltu ryhmiin

vastausten tai taustatekijöiden perusteella, joten metsäalan ja luontoalan kannattajien mielipiteitä ei voida erotella tai vertailla kuten Rantalan ja Primmerin (2003) tutkimuksessa. Heidän mukaansa metsätoimijat pitivät keskeisinä arvoina luonnosta ihmisille saatavaa hyötyä (taloudelliset hyödyt ja työllisyysvaikutukset), metsätalouden ja -teollisuuden kannattavuutta ja kilpailukykyä, kun luontotoimijat puolestaan kokivat luonnon (itseis)arvon ja luonnonsuojelun tärkeimmiksi.

Kuten huomataan, metsät herättävät tunteita ja sisältävät monia eri arvoja, joiden sovittaminen yhteen on välillä vaikeaa. Arvoista ja legitimitteetistä puhuttaessa viitattiin niiden väliseen yhteyteen, ja arvojen vaikutukseen legitimitteettikäsitystä muodostettaessa. Metsien käyttöä koskevasta päätöksenteosta puhuttaessa kansalaiset vaikuttavat hyväksyvän moniarvoisen metsien käytön. Vaikka kannanottoja metsien suojelun, biodiversiteetin säilyttämisen ja metsien virkistyskäytön osalta tuli yhteensä enemmän kuin talouskäytön puolesta, metsien taloudelliset arvot Suomen kansantaloudelle ymmärretään ja metsäsektorin toivotaan käyttävän kotimaista raaka-ainetta ja pysyvän maassamme tulevaisuudessa.

5.3 Metsäpoliittinen päätöksenteko ja valta

Tulosten luokittelun yhteydessä esiin nousseet neljä teemaa: 1) arvot, 2) poliittinen päätöksenteko, 3) käytännöt ja 4) toimijat saavat tukea aiemmista tutkimuksista. Esimerkiksi Steffek (2009) nostaa artikkelissaan diskursiivisen legitimitteetin käsitteestä ympäristöhallinnossa legitimitteettiä määrittäviksi tekijöiksi kolme luokkaa: 1) hallinnon tavoitteet, 2) prosessit ja 3) tulokset. Kun hallinnon tavoitteet voidaan käsittää myös arvoina, jotka määrittelevät mitkä asiat nousevat politiikan keinoin käsiteltäviksi ongelmiksi, huomataan selvä yhdenmukaisuus tämän tutkielman tuloksista esiin nousseiden teemojen ja Steffekin käsittelemien luokkien välillä. Toisin sanoen arvot käsitetään hallinnon tavoitteiksi ja poliittinen päätöksenteko prosesseiksi, jonka seurausta käytännöt ovat. Käytännöt ovat siten Steffekin kuvaamia prosessien tuloksia. Lisäksi Steffek nostaa esiin legitimointiin osallistuvat ryhmät, jolloin myös neljännelle teemalle, toimijoille, saadaan tukea. Myös Valkeapää ja Karppinen (2013, ks. myös Valkeapää ja Karppinen 2010) ovat käyttäneet samantapaista jakoa käsitellessään metsänomistajien ja muiden kansalaisten legitimitteettikäsityksiä met-

säpolitiikasta. Heidän tutkimuksessa legitimizeetti jaettiin prosesseihin, tuloksiin, rakenteisiin ja toimijoihin.

Vastaajat olivat ajatelleet päätöksenteon lopputulosta ja politiikan tuotosta enemmän kuin päätöksentekoprosessia itseään. Kansalaiset ottivat vastauksissaan kantaa enemmän metsien käyttöä koskeviin käytäntöihin, toisin sanoen laeissa ja asetuksissa määritelyihin poliittisen päätöksenteon tuotoksiin, kuin päätöksentekoprosessiin itseensä. Prosesseihin liittyen huomiota kiinnitettiin vain metsänkäyttäjryhmien vallankäytön mahdollisuuksiin. Toisin sanoen output-legitimizeettiin liittyvät asiat näyttävät nousseen vastauksissa muita useammin esiin. Vaikka aikaisemmissa tutkimuksissa (esim. Tyler 2001) on saatu todisteita sille, että legitimizeettiä arvioidessaan kansalaiset huomioivat ennemminkin päätöksenteon prosesseja kuin päätöksenteon tuotoksia, tässä tutkielmassa saatiin siihen vähän viitteitä. Toisaalta tämän tutkimuksen tulokset politiikan tuotoksien tärkeydestä legitimizeettikäsitystä muodostettaessa saavat tukea muun muassa Valkeapään ja Karppisen (2013) tutkimuksesta, jossa rakenteita lukuun ottamatta muilla tekijöillä (prosessit, toimijat, tulokset) oli vaikutusta legitimizeettiin. Toimintatapojen oikeudenmukaisuus ja metsänhoitotoimenpiteiden hyväksyminen osoittautuivat heidän tutkimuksessaan tärkeimmiksi legitimizeettiä selittäviksi muuttujiksi.

Suurin ristiriita metsäpolitiikan teossa input- ja suorituslegitimizeetin osalta näyttää vastausten perusteella olevan metsänomistajien osallistuminen ja vallan jakautuminen. Metsäpolitiikan päätöksenteon menettelytapoja ei koeta täysin oikeutettuina ja legitimeinä, sillä metsänomistajilla nähdään olevan liian vähän päätösvaltaa omasta omaisuudesta huolehtiessaan. Metsänomistajille haluttiin lisää päätösvaltaa omista metsien käytöstä päätettäessä, ja vallanjako sen suhteen koettiin epäoikeudenmukaisena. Lisäksi lähialueen asukkaiden ja metsän virkistyskäyttäjien vaikutusmahdollisuuksia päätöksentekoon peräänkuulutettiin. Muutamassa vastauksessa koettiin luonnonsuojelijoilla olevan liikaa päätösvaltaa. Tulokset ovat linjassa Valkeapään ym. (2009) ja Valkeapään ja Karppisen (2013) tutkimusten kanssa metsäpolitiikan hyväksyttävyydestä.

Vastauksissa peräänkuulutettiin metsänomistajien toimivaltaa omien metsiensä hoidossa. Metsänomistajat ovat puun ja kuoren välissä, kun toisaalta päätös omien

metsien käsittelystä kuuluu heille, mutta toisaalta lait ja säädökset rajoittavat paikoin suurestikin päätöksentekoa. Toisaalta Valkeapää ja Karppinen (2010) vertailivat kansalaisten ja metsänomistajien näkemyksiä ja havaitsivat, että metsänomistajat pitävät metsäpolitiikkaa muuta kansaa hyväksyttävämpänä ja ovat siihen tyytyväisempiä. Lakien hyväksyttävyydestä metsänomistajat olivat eri mieltä, ja kokivat lakien rajoittavan omaa päätöksentekoa omaisuudestaan. Tässä tutkimuksessa vastaajia ei tyypitelty taustatietojen perusteella, joten ei voida varmasti sanoa, toivoivatko juuri metsänomistajat itselleen enemmän päätösvaltaa vai oliko näiden vastaajien joukossa metsää omistamattomia kansalaisia. Valkeapään ja Karppisen (2010, ks. myös Vainio 2011) tulosten mukaan metsänomistajien mielestä vallanjako päätöksenteossa on hyväksyttävämpää kuin muiden kansalaisten mielestä, vaikka molempien ryhmien mielestä metsähallinnolla ja etenkin metsäteollisuudella on liikaa valtaa. Tähän ei löytynyt viitteitä tämän tutkimuksen vastauksista, joissa vallankäyttö tuli ilmi lähinnä vain metsänomistajien vallan lisäämisen kautta ottamatta sen enempää kantaa siihen, keneltä valtaa pitäisi siirtää metsänomistajille tai kenellä sitä on tällä hetkellä liikaa.

Rantalan (2008) tutkimus demokraattisesta legitimitieteellisyydestä metsä- ja luonnonsuojelupolitiikkaa koskevissa yleisönosastokirjoituksissa osoitti, että suomalaisen metsäpolitiittiseen keskusteluun osallistuu suuri joukko eri intressiryhmiä maallikoista hallinnon virkamiehiin. Huomioitavaa kuitenkin oli, että etenkin metsien virkistyskäyttäjien ja metsäteollisuuden osuus yleisönosastokeskustelussa on vähäinen. Tarkasteltaessa metsäpolitiittiseen päätöksentekoon liittyviä sidosryhmiä tämän tutkimuksen osalta, kaikki tärkeimmät toimijat nostettiin vastauksissa esiin. Rantalan tutkimuksesta poiketen etenkin metsien virkistyskäyttö ja sen tärkeys tuotiin selkeästi esiin, joten voitaneen olettaa, että myös virkistyskäyttäjät ovat tässä kysymyksessä kertoneet mielipiteensä metsiä koskevasta päätöksenteosta.

5.4 Vertailu metsäpolitiikan työkaluihin

Seuraavaksi tarkastellaan aineistosta esiin nousseista teemoja Kansallisen metsäohjelman 2015 tavoitteisiin ja toimenpiteisiin sekä metsälakiin ja asetukseen kirjattuihin metsänhoidollisiin ja monimuotoisuuden turvaamisen toimenpiteisiin. Tällä vertailulla pyritään selvittämään toteutettavan metsäpolitiikan ja kansalaisten mieli-

teiden välisiä yhteneväisyyksiä ja eroja, ja sitä voidaanko niiden perusteella sanoa jotain siitä, kuinka hyväksyttynä ja legitiiminä metsäpolitiikka koetaan. KMO:n tavoitteet on asetettu melko yleiselle tasolle, ja niiden vertaaminen suoraan vastauksissa esille tulleisiin käytännön toimiin on haastavaa. Vertailu on toteutettava lähinnä siten, että tarkastellaan nostavatko vastaajat esiin samoja teemoja, mitkä KMO:ssa on katsottu tärkeiksi, ja miten ne vastauksissa koetaan.

Kestävä kehitys ja sen eri ulottuvuudet, ekologinen, taloudellinen ja kulttuurinen kestävyys, ovat punaisena lankana eri metsäpolitiikan asiakirjoissa. Myös vastaajat näyttävät tuoneen esiin teemoja näistä kaikista aihepiireistä sen lisäksi, että kestävä kehitys itsessään on mainittu useassa vastauksessa.

Metsiin perustuvan liiketoiminnan kilpailukyvyystä huolehtiminen on asetettu Kansallisen metsäohjelman ensimmäiseksi päämääräksi. Metsäteollisuuden toivotaan pysyvän Suomessa ja vastauksista ilmenee huoli alan jatkuvuudesta ja työpaikkojen säilyvyydestä, mihin KMO:n keinovalikoimalla pyritään vaikuttamaan. Kansalaiset ottivat kantaa myös puuperäisen energian käytön lisäämiseen. Metsien energia- ja ilmastopolitiikkaan liittyvät aiheet mainittiin muutamassa vastauksessa. Vastauksissa huomioidaan hakkuutähteiden käyttö energian lähteenä, ja sitä toivotaan lisäävän, kuten KMO tavoitteissakin asetetaan. Bioenergia ja pienenergia mainitaan myös kehitystoiminnan kohteena. Luontomatkailuun tai luonnontuotealaan ei vastauksissa oteta juurikaan kantaa.

Päämäärä metsätalouden kannattavuuden parantamisesta nousee myös monessa vastauksessa esille. KMO:aan kirjatut toimenpiteet metsätalouden kannattavuuden parantamiseksi verotuksen keinoin vastaavat osaltaan vastauksissa esiin nostettuihin verotuksen ja metsänhoitotöiden kannattamattomuuden ongelmiin, jos ne toteutetaan. Myös metsänhoitotöiden julkisen rahoitustuen merkitys ja osuus on kirjattu KMO:aan, ja vastauksissa peräänkuulutettiin etenkin nuoren metsän hoidon tuen tärkeyttä kannattavan metsätalouden kannalta. Toisin sanoen kansalaisten mielestä Laki kestävä metsätalouden rahoituksesta on perusteltu ja tarpeellinen. Erilaiset metsänhoitotoimenpiteet keräsivätkin paljon mainintoja vastauksissa ja kuuluvat kansalaisten mielestä oleellisena osana metsäpolitiikkaan.

Hakkuiden lisääminen ei vastausten perusteella ole kovinkaan toivottu toimenpide kansalaisten keskuudessa, vaikka metsäteollisuuden halutaankin käyttävän kotimaista raaka-ainetta. Kuitenkin suuri osa vastaajista vastusti avohakkuuta, joka on toistaiseksi käytetyin puunkorjuumenetelmä pienillä metsätiloilla. Vaihtoehtoiseksi puunkorjuumenetelmäksi vastaajat ehdottavat harvennushakkuuta, jonka voidaan katsoa tarkoittavan jatkuvan kasvatuksen menetelmää. KMO:ssa metsänomistajien neuvonta vaihtoehtoisista metsänhoito- ja hakkuutavoista on listattu toimenpiteisiin, ja kasvatushakkuiden määritelmään tultaneen metsälain uudistuksen yhteydessä lisäämään eri-ikäisrakenteinen kasvatus ja pienaukkohakkuut metsänkasvatuksen keinovalikoimaa. Nämä linjaukset neuvonnan ja metsänkasvatuksen keinojen lisäyksestä vastaavat kansalaisten esiin nostamia tarpeita.

Edellä kuvatut asiat ilmenivät myös Loukolan ja Lybäckin (2002) tutkimuksessa, jossa metsien käsittelyyn oltiin vähintään jossain määrin tyytymättömiä ja toivottiin sen ottavan paremmin huomioon maiseman kauneus, luonnon monimuotoisuus ja metsän virkistyskäyttö. Tämä näkyi myös vastauksissa koskien hakkuuta, joita haluttiin rajoittaa etenkin vanhojen ja luonnonsuojelullisesti arvokkaiden metsien osalta (yli 50 % vastaajista), joskin talousmetsien hakkuista oltiin myönteisempiä ja 44 prosenttia piti nykyistä hakkuumäärää hyvänä. Suomalaisten tyytymättömyys ja kielteinen kanta avohakkuuta kohtaan todettiin myös mm. Valkeapään ym. (2009) ja Kumelan ja Hännisen (2011) tutkimuksessa.

Metsäluonnon monimuotoisuus, ympäristöhyödyt ja hyvinvointivaikutukset näyttävät olevan tärkeimmät aihealueet kansalaisten mielestä ainakin niiden keräämien lainausten määrän perusteella. Luonnon monimuotoisuuden ja metsien suojeluun liittyviä teemoja nosti vastauksissaan esiin yli 20 prosenttia vastaajista. Tämän osaluheen voidaan sanoa olevan yksi tärkeimmistä Kansallisen metsäohjelman painopisteistä kansalaisten mielestä. Etelä-Suomen (vanhojen) metsien suojelun lisäystarve on huomioitu myös vastauksissa ja se on linjassa KMO:n toimenpiteiden kanssa. Myös lakiin kirjatut erityisen tärkeät elinympäristöt on mainittu vastauksissa suojelua tarvitsevinä. Toisaalta tässä tutkimuksessa ei noussut selvästi esiin metsien suojelutarpeen lisäys tai vähennys toiveita, vaikka molemmat kyllä mainittiin vastauksissa. Loukolan ja Lybäckin (2002) tutkimuksesta kävi ilmi, että kansalaiset kannattavat nykyistä laajempaa metsiensuojelua (42 % vastaajista oli tätä mieltä) ja suhtautuvat

ylipäättään metsien suojeluun myönteisesti. Heidän tutkimuksensa mukaan vain 13 prosenttia mielestä metsiä suojellaan liikaa. Myönteisyys suojelua ja monimuotoisuutta kohtaan tuli selkeänä näkökulmana esiin myös tämän tutkielman vastauksissa ja keräsi paljon kommentteja.

Ilmastonmuutos oli mainittu vain muutamassa vastauksessa ja sitä ei niissäkään sidottu metsien hiilinieluvaikutukseen vaan päästöjen ja kulutuksen vähentämiseen. Ilmastonmuutosta ei joko mielletä suoraan metsien käyttöön liittyväksi ja sen vuoksi sitä ei ole mainittu, tai kansalaiset eivät koe ilmastonmuutosta kovin oleellisena asiana.

Metsien virkistyskäyttö on monimuotoisuuden ohella tärkeä metsäpolitiikan painopiste myös kansalaisten mielestä, ja metsien hyvinvointivaikutukset on mainittu vastauksissa. Jokamiehenoikeudet on kirjattu metsien virkistyskäytön perustaksi Kansallisessa metsäohjelmassa ja niiden säilyttämisestä huolehditaan, kuten vastauksissa toivotaankin. KMO:aan on myös kirjattu toimenpiteitä retkeily- ja ulkoilualueiden hoidosta ja suunnittelusta sekä riistan elinympäristön huomioimisesta metsänhoitotöissä. Nämä toimenpiteet, vaikkakin yleisellä tasolla, vastaavat osaltaan kansalaisten vastauksissa esiin nousseisiin aiheisiin.

KMO:n päämääriä läpiluotaavat teemat metsäalan osaamiseen sekä kansainväliseen metsäpolitiikkaan liittyen jäävät lähes kokonaan vaille vertailukohtaa, sillä näitä aihealueita ei mainita vastauksissa juuri ollenkaan. Kansainväliset metsäasiat koetaan mahdollisesti etäisiksi ja vastauksissa on mietitty ennemminkin kotimaan metsiä. Kestävä kehitys ja tulevien sukupolvien huomioiminen metsiä koskevassa päätöksenteossa koetaan osaltaan tärkeäksi, mutta kansainväliseen metsäpolitiikkaan kansalaiset eivät juuri ota kantaa paria mainintaa lukuun ottamatta.

Sen sijaan metsäalan yhteiskunnalliseen hyväksyttävyyteen liittyen vastauksissa nousee selkeästi esille päätöksenteon ja vaikutusmahdollisuuksien haasteet. Kansalaisten, ja ennen kaikkea metsänomistajien osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia päätöksentekoon toivotaan lisää ja niiden osalta nykyinen politiikka koetaan epäoikeudenmukaisena. Tulosten perusteella eri toimijoiden vaikutusmahdollisuudet pitäisi huomioida jatkossa, kun pohditaan metsäpolitiikan suunnittelua ja toteutusta.

Tarkasteltaessa metsäpolitiikkaan kirjattuja tavoitteita ja nykyisiä metsänhoidon suosituksia kansalaisten vastauksien suhteen, voidaan todeta että ne ovat pääpiirteisään linjassa. KMO:n päämäärät löytyvät kansainvälisiä metsäasioita lukuun ottamatta myös vastauksista. Ristiriitoja löytyy eniten metsänhoidollisten toimenpiteiden osalta. Avohakkuut ovat selvästi tunteita pintaan nostava toimenpide, joille pitäisi löytää vaihtoehtoinen puunkorjuutapa. Avohakkuuta käytetään kuitenkin ensisijaisena uudistushakkuumenetelmänä metsissämme. Tästä johtuen KMO:n tavoite hakkuiden lisäyksestä on kovin kiistanalainen kansalaisten mielestä. Toisaalta vastauksissa toivotaan kotimaisen puun tarjonnan lisäystä, mutta millä keinoin tämä lisäys voidaan toteuttaa, jos avohakkuut pitäisi kieltää? Ovatko vaihtoehtoiset puunkorjuumenetelmät tarpeeksi kustannustehokkaita kotimaisen puun hankintaan, ja vastaavatko ne kansalaisten toiveisiin metsien maisemallisten arvojen ja luonnon monimuotoisuuden säilymiselle? Suunniteltu metsälakiuudistus tuonee joitakin parannuksia ja vastaa osaltaan kansalaisten toiveisiin, kun vaihtoehtoiset metsänkäsittely- ja puunkorjuumenetelmät saavat lainvoimaisen hyväksynnän tulevaisuudessa.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Metsällä on monta merkitystä suomalaisille: sillä koetaan olevan useita toisistaan riippumattomia arvoja ja sen eri käyttömuodot hyväksytään. Tämä metsien monimuotoisuus sanan kuvainnollisessa merkityksessä näkyy myös kansalaisten toiveissa metsien käyttöä koskevalle päätöksenteolle. Vastauksissa nostettiin esiin niin metsiin yhdistetyt arvot, päätöksentekoon liittyvät metsäpolitiikan prosessit ja tuotokset kuin metsän eri käyttäjäryhmätkin. Näin ollen kansalaiset näyttäisivät arvioivan metsäpolitiikan hyväksyttävyyttä laaja-alaisesti ja huomioivan sekä poliittisen päätöksenteon menetelmät että tuotokset legitimeettikäsitystä muodostaessaan.

Metsien käytöstä puhuttaessa vallitseva arvostiriita taloudellisten ja ekologisten arvojen välillä näkyi myös tässä tutkielmassa. Pelkillä taloudellisen käytön tarpeilla ei voida enää perustella metsiin kohdistuvaa politiikkaa vaan esille tulee kansalaisten mielestä nostaa biodiversiteettiin ja luonnonsuojeluun sekä metsien virkistyskäyttöön liittyvät toimenpiteet. Metsien hoito on Suomessa jo pitkään toteutettu taloudellisesti kestävä käytön periaatteiden mukaisesti, mutta enenevässä määrin huomio tulee kansalaisten mielestä kiinnittää kestävä kehityksen muihin osa-alueisiin.

Avohakkuut ja ennen kaikkea niiden vastustus nousee yhdeksi isoimmista aiheista aineistosta. Kansalaisten mielipiteet ovat nykyistä metsäpolitiikkaa vastaan, jonka perusteella päätehakkuut toteutetaan suurelta osin avohakkuina uudistaen koko leimikko kerralla. Metsälakiin suunniteltu uudistus jatkuvan kasvatuksen menetelmän aiempaa paremmasta asemasta, ja sen salliminen metsänkasvatuksen keinoksi vastaisi osaltaan kansalaisten toiveisiin avohakkuiden vähentämiselle. Tutkimusten mukaan myös suuri osa metsänomistajista on kiinnostuneita tästä kasvatusmenetelmästä. Avohakkuiden vähentäminen on kuitenkin toistaiseksi ristiriidassa metsäpolitiikan tavoitteiden kanssa, jossa metsien hakkuumääriä pyritään kasvattamaan ja kotimaisen raaka-aineen saatavuutta parantamaan. Myös kansalaiset toivovat kotimaisen puun käyttöä metsäteollisuuden raaka-aineena.

Toinen iso kansalaisten esiin nostama kokonaisuus on luonnon monimuotoisuuteen ja luonnonsuojeluun liittyvät aiheet, joiden voidaan aineiston perusteella sanoa olevan tärkeitä kansalaisille ja niihin suhtaudutaan hyväksyvästi. Luonnonsuojelua

arvostetaan ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä vaaditaan. Toisaalta varsinaista suojelun lisäystä ei juurikaan vaadittu. Nämä teemat ovat myös mukana metsäpolitiikan asiakirjoissa, mutta toivoisivatko kansalaiset niille suurempaa huomioarvoa kuin mitä ne nykyisellään saavat?

Metsäpolitiikan hyväksyttävyydestä ja legitimitetistä ei aineiston perusteella voida tehdä perusteellisia johtopäätöksiä. Kansalaiset keskittyivät vastauksissaan enemmän päätöksenteon kohteisiin kuin päätöksentekoprosessiin. Esiin nousseiden aiheiden voidaan olettaa olevan olennaisia kansalaisten arvioidessa legitimitettä, vaikkei tässä tutkielmassa suoranaisesti tutkittukaan legitimitetin tasoa vaan vastattiin kysymykseen mitä kansalaiset toivovat metsien käyttöä koskevan päätöksenteon ottavan huomioon. Metsäpoliittisia asiakirjoja ja kansalaisten vastauksia vertailtaessa samat aiheet löytyvät molemmista, joten metsiin liittyvät päätöksenteon kohteet ovat kansalaisilla pääsääntöisesti selvillä.

Metsäpolitiikan menettelytapojen oikeudenmukaisuuden osalta kritiikki kohdistuu metsänomistajien vaikutusmahdollisuuksiin. Aineiston perusteella metsänomistajien päätösvaltaa heidän metsäomaisuudesta päätettäessä tulisi parantaa. Myös metsän virkistyskäyttäjille toivotaan enemmän mahdollisuuksia osallistua päätöksentekoon. Tämän tutkimuksen tulosten perusteella eri toimijoiden vaikutusmahdollisuudet pitäisi huomioida jatkossa, kun pohditaan metsäpolitiikan suunnittelua ja toteutusta.

Jatkotutkimuksessa voisi selvittää pystyykö kansalaisia ryhmittelemään vastausten perusteella ja miten eri ryhmien mielipiteet eroavat toisistaan. Tässä tutkielmassa vastaajia käsiteltiin yhtenä massana, eikä tarkoituksena ollut tehdä eroa taustatekijöiden perusteella. Laaja kvalitatiivinen aineisto mahdollistaisi vastaajien ryhmittelyn ja toisi lisätietoa siitä, onko demografisilla tekijöillä merkitystä siihen mitä vastaajat toivovat metsiä koskevalta päätöksenteolta? Tällaisen ryhmittelyyn perustuvan analyysin avulla saataisiin tietoa esimerkiksi metsänomistajien ja muiden kansalaisten toiveista metsäpoliittiselle päätöksenteolle ja mahdollisia viitteitä eri ryhmien välisistä eroista legitimitettiin vaikuttavista tekijöistä. Vastaajia olisi mahdollista luokitella myös esimerkiksi asuinympäristön mukaan tai selvittää mitä mieltä luonnonsuojelutai luontoharrastusjärjestössä toimineet vastaajat ovat.

Yhteenvetona voidaan todeta, että kansalaiset toivovat metsien käyttöä koskevalta päätöksenteolta vaihtoehtoisia metsänkäsittelyn malleja, jotka mahdollistaisivat avohakkuiden vähentämisen. Lisäksi enemmän huomiota ja painoarvoa tulisi antaa metsän virkistyskäytölle ja luonnon suojeluun. Myös metsänomistajien valtaa omaisuutensa hoidosta ja metsän virkistyskäyttäjien mahdollisuuksia osallistua päätöksentekoon peräänkuulutetaan.

LÄHTEET

Abromeit, H. & Stoiber, M. 2007. Criteria of democratic legitimacy. Teoksessa: Hurrelman, A., Scheider, S. & Steffek, J. (toim.). Legitimacy in an age of global politics. Palgrave Macmillan. New York. s. 35-56.

Appelstand, M. 2002. Participation and societal values: the challenge for lawmakers and policy practitioners. *Forest Policy and Economics* 4: 281-290.

Atlas.ti V. 5.0. User's guide and reference. 2004. User's manual for Atlas.ti 5.0. 2nd Edition. Berlin. 411 s. [viitattu 8.9.2012].
<http://www.atlasti.com/downloads/atlman.pdf>.

Beetham, D. 1991. The legitimation of power. Palgrave. 267 s.

Bekkers, V. & Edwards, A. 2007. Legitimacy and democracy: A conceptual framework for assessing governance practices. Teoksessa: Bekkers, V., Dijkstra, G., Edwards, A. & Fenger M. (toim.). Governance and the democratic deficit: Assessing the democratic legitimacy of governance practices. Ashgate Publishing Ltd. s. 35-60.

Berg, B. 2009. Qualitative research methods for the social science. Seitsemäs painos. Allyn & Bacon, cop. 418 s.

Buttoud, G. 1999. Principles of participatory processes in public decision making. Teoksessa: Niskanen, A. & Väyrynen, J. (toim.). Regional forest programmes: A participatory approach to support forest based regional development. European Forest Institute. EFI Proceedings No. 32. s. 11-28.

Crandall, C. & Beasley, R. 2001. A perceptual theory of legitimacy: Politics, prejudice, social institutions, and moral value. Teoksessa: Jost, J. & Major, B. (toim.). The psychology of legitimacy: Emerging perspectives on ideology, justice, and intergroup relations. Cambridge University Press. s. 77-102.

Edwards, A. 2007. Embedding deliberative democracy: Local environmental forums in the Netherlands and the United States. Teoksessa: Bekkers, V., Dijkstra, G., Edwards, A. & Fenger M. (toim.). Governance and the democratic deficit: Assessing the democratic legitimacy of governance practices. Ashgate Publishing Ltd. s. 165-182.

Ellefson, P. 1992. Forest resources policy: process, participants, and programs. McGraw-Hill. 504 s.

Elsbach, K. 2001. The architecture of Legitimacy: Constructing accounts of organizational controversies. Teoksessa: Jost, J. & Major, B. (toim.). The psychology of legitimacy: Emerging perspectives on ideology, justice, and intergroup relations. Cambridge University Press. s. 391-415.

Engelen, E., Keulartz, J. & Leistra, G. 2008. European nature conservation policy making: From substantive to procedural sources of legitimacy. Teoksessa: Keulartz, J. & Leistra, G. (toim.). Legitimacy in European nature conservation policy: Case studies in multilevel governance. Springer. s. 3-21.

Harrinvirta, M. 1995. Kiinnittyminen poliittiseen toimintaan ja poliittisen järjestelmän legitimizeetti. Helsingin yliopisto. 97 s.

Hurrelmann, A., Scheider, S. & Steffek, J. 2007. Introduction: Legitimacy in an age of global politics. Teoksessa: Hurrelmann, A., Scheider, S. & Steffek, J. (toim.). Legitimacy in an age of global politics. Palgrave Macmillan. New York. s. 1-18.

Hyvän metsänhoidon suositukset. 2006. Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio. 59 s.

Janse, G. & Konijnendijk, C. 2007. Communication between science, policy and citizens in public participation in urban forestry – Experiences from Neighbourhoods projects. Urban Forestry & Urban Greening 6: 23-40.

Kansallinen metsäohjelma 2015. Lisää hyvinvointia monimuotoisista metsistä – Valtioneuvoston periaatepäätös. 2008. Maa- ja metsätalousministeriö. MMM:n julkaisuja 3/2008. 44 s.

Kansallinen metsäohjelma 2015. Metsäalasta biotalouden vastuullinen edelläkävijä – Valtioneuvoston periaatepäätös 16.12.2010. 2011. Maa- ja metsätalousministeriö. 50 s.

Kelle, U. 2005. "Emergence" vs. "forcing" of empirical data? A crucial problem of "grounded theory" reconsidered. Forum: Qualitative Social Research. Volume 6 (2), Art. 27. [viitattu 6.11.2012]. <http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/viewArticle/467>

Kumela, H. & Hänninen, H. 2011. Metsänomistajien näkemykset metsänkäsittelymenetelmien monipuolistamisesta. Metlan työrapotteja 203. 76 s.

Kweit, M. & Kweit, R. 1987. The politics of policy analysis: the role of citizen participation in analytic decision making. Teoksessa: DeSario, J. & Langton, S. (toim.). Citizen participation in public decision making. Greenwood Press. s. 19-37.

Kyllönen, S. 2002. Kommunikoiva kansanvalta – kiistojen ratkaisu neuvottelevan demokratian keinoin. Teoksessa: Loukola, O., Lybäck, K. & Tervo, M. (toim.). Arvot, ympäristö ja teknologia. Yhteiskunnallisten toimien uudet oikeutukset. Yliopistopaino. s. 90-109.

Kyllönen, S. 2004. Julkisen päätöksenteon haasteet kestävä kehityksen toteuttamisessa. Teoksessa: Loukola, O. & Tervo, M. (toim.). Metsien kestävä käyttö – Periaatteita ja tavoitteita. Helsingin Yliopisto. Metsäekonomian laitoksen julkaisu 14. s. 43-57.

Leventhal, G. 1976. Fairness in social relationships. Teoksessa: Thibaut, J., Spence, J. & Carson, R. (toim.). Contemporary topics in social psychology. General Learning Press. s. 211-239.

Levomäki, I. 2004. Metsäpoliittinen päätöksenteko haasteiden edessä: Toimintaympäristön muutoksia, uusia arvoja ja prosesseja. Teoksessa: Loukola, O. & Tervo, M. (toim.). Metsien kestävä käyttö – Periaatteita ja tavoitteita. Helsingin Yliopisto. Metsäekonomian laitoksen julkaisu 14. s. 9-29.

Lillbacka, R. 1999. The legitimacy of the political system. The case of Finland. Åbo Akademi University Press. 335 s.

Lind, E. & Tyler, T. 1988. The social psychology of procedural justice. Plenum Press. 267 s.

Lonkila, M. & Silvonen, J. 2002. Laadullinen tekstianalyysi Atlas.ti 4.2. ohjelmalla. Helsingin yliopisto, Sosiologian laitoksen opetusmonisteita no. 63.

Loukola, O. & Lybäck, K. 2002. Arvot ja Metsäpolitiikka. Teoksessa: Hellström, E. & Marin, O. (toim.). Päätäjien metsäakatemia 13, Seminaarijakso, Kirkkonummi 15.5.2002, Maastojakso, Pohjois-Karjala 22.-24.5.2002. Suomen Metsäyhdistys ry. s. 14-16.

Luonnonsuojelulaki 1096/1996. [viitattu 17.12.2012]. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961096>.

Lybäck, K. 2004. Kansalaisten arvot metsäpoliittisessa päätöksenteossa – empiirinen arvotutkimus politiikan apuna. Teoksessa: Loukola, O. & Tervo, M. (toim.). Metsien kestävä käyttö – Periaatteita ja tavoitteita. Helsingin Yliopisto. Metsäekonomian laitoksen julkaisu 14. s. 59-70.

Lybäck, K. & Loukola, O. 2005. Arvot ja (metä)poliittinen päätöksenteko. Teoksessa: Roiko-Jokela, H. (toim.). Metsien pääomat. Metsä taloudellisena, poliittisena, kulttuurisena ja mediailmionä keskiajalta EU-aikaan. Minerva Kustannus Oy. 2. 267-282.

Merquoir, J. 1980. Rousseau and Weber. Two studies in the theory of legitimacy. Routledge & Keagan Paul Ltd. 275 s.

Metsälaki 1093/1996. [viitattu 28.11.2012]. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961093>.

Metsänkäsittelymenetelmien monipuolistaminen – jatkotyöryhmän muistio. 2012. Maa- ja metsätalousministeriö. Työryhmämuistio 7. 30s. [http://www.mmm.fi/attachments/mmm/julkaisut/tyoryhmuistiot/2012/69ykIGifb/Lopullinen MEMO-jatkotyoryhma_muistio_16082012.pdf](http://www.mmm.fi/attachments/mmm/julkaisut/tyoryhmuistiot/2012/69ykIGifb/Lopullinen_MEMO-jatkotyoryhma_muistio_16082012.pdf).

Metsät. Suomi on Euroopan metsäisin maa. Maa- ja metsätalousministeriö. [viitattu 6.11.2012]. <http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/metsat.html>.

- Metsätilastollinen vuosikirja 2011. 2011. Metsäntutkimuslaitos. Vammalan kirjapaino Oy. 470 s.
- Primmer, E. & Kyllönen, S. 2006. Goals for public participation implied by sustainable development, and the preparatory process of the Finnish National Forest Programme. *Forest Policy and Economics* 8: 838-853.
- Rantala, T. 2003a. Conceptions of democracy of key informal interest groups in Finnish forest policy. *Yliopistopaino*. Helsinki. 18 s.
- Rantala, T. 2003b. Metsäpolitiikan aatteelliset muutokset 1990-luvulla – vanhaa, uutta ja lainattua. Helsingin yliopisto. Metsäekonomian laitos. Tutkimusraportteja – Report 28. 35 s.
- Rantala, T. 2008. Principles underlying democratic legitimacy of forest and nature conservation policy: Analysis of discussion in Finnish print media. Helsingin yliopisto. Metsäekonomian laitos. Tutkimusraportteja – Report 54. 54 s.
- Rantala, T. 2012. Legitimacy of forest and nature conservation policy: A conceptual framework with illustrations. *Scandinavian Journal of Forest Research* 27: 164-176.
- Rantala, T. & Primmer, E. 2003. Value positions based on forest policy stakeholders' rhetoric in Finland. *Environmental Science & Policy* 6: 205-216.
- Rohan, M. 2000. A rose by any name? The values construct. *Personality and Social Psychology Review* 4(3): 255-277.
- Rosenström, U. & Kyllönen S. 2007. Impacts of a participatory approach to developing national level sustainable development indicators in Finland. *Journal of Environmental Management* 84: 282-298.
- Rämö, A.-K., Horne, P. & Leppänen, J. 2012. Yksityismetsänomistajien suhtautuminen metsälakiin. Pellervon taloustutkimus PTT. 71 s.
- Sadeniemi, P. 1995. Principles of legitimacy and international relations. *Acta politica*, Helsingin yliopiston yleisen valtio-opin laitos, Tutkimustietoa politiikasta ja hallinnosta 4. Gummerus. Saarijärvi. 250 s.
- Schaar, J. 1999. *Legitimacy in the modern state*. New Brunswick. 359 s.
- Schelhas, J. 2003. New trends in forest policy and management: an emerging postmodern approach? Teoksessa: Teeter, L., Cashore, B. & Zhang, D. (toim.). *Forest policy and private forestry: Global and regional challenges*. CABI publishing. s. 17-27.
- Sheppard, S. & Achiam, C. 2004. Public participation in forest decision making. Teoksessa: Burley, J., Evans, J., Youngquist, J. (toim.). *Encyclopedia of forest sciences*. Elsevier Academic Press. s. 1173-1182.

- Solberg, B. 2003. Policy developments affecting demand, supply and international trade of forest products: A European perspective. Teoksessa: Teeter, L., Cashore, B. & Zhang, D. (toim.). Forest policy and private forestry: Global and regional challenges. CABI publishing. s. 143-148.
- Steffek, J. 2009. Discursive legitimation in environmental governance. *Forest Policy and Economics*. 11: 313-318.
- Sunshine, J. & Tyler, T. 2003. The role of procedural justice and legitimacy in shaping public support for policing. *Law & Society Review* 37 (3): 513-547.
- Thomas, D. 2006. A general inductive approach for analyzing qualitative evaluation data. *American Journal of Evaluation* 27 (237): 236-246.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi. 182 s.
- Tyler, T. 1990. Why people obey the law. Yale University Press. 273 s.
- Tyler, T. 2001. A psychological perspective on the legitimacy on institutions and authorities. Teoksessa: Jost, J. & Major, B. (toim.). The psychology of legitimacy: Emerging perspectives on ideology, justice, and intergroup relations. Cambridge University Press. s. 416-436.
- Tyler, T. 2006. Psychological perspectives on legitimacy and legitimation. *Annual Review of Psychology* 57 (1): 375-400.
- Vainio, A. 2011. Why are forest owners satisfied with Forest Policy decisions? Legitimacy, procedural justice and perceived uncertainty. *Social Justice Research* 24: 239-254.
- Valkeapää, A., Paloniemi, R., Vainio, A., Vehkalahti, K., Helkama, K., Karppinen, H., Kuuluvainen, J., Ojala, A., Rantala, T. & Rekola, M. 2009. Suomen metsät ja metsäpolitiikka – kansalaisten näkemyksiä. Helsingin yliopisto. Metsäekonomian laitos. Tutkimusraporteja – Report 55. 36 s.
- Valkeapää, A. & Karppinen, H. 2010. Legitimacy of forest policy in Finland – forest owners’ and other citizens’ perspectives. Small scale forestry in a changing world: opportunities and challenges and the role of extension and technology transfer. IUFRO Conference. Bled, 06-12 June.
- Valkeapää, A. & Karppinen, H. 2013. Citizen’s view on legitimacy in the context of Finnish forest policy. Saatavilla annukka.valkeapää@helsinki.fi. Käsikirjoitus. 23 s.
- Valkeapää, A. & Vehkalahti, K. 2012. Citizens as political agents: A survey of competence, system satisfaction and the desire to influence the Finnish forest policy. *Transcience* 3 (1): 25-39.

Valtioneuvoston asetus metsien kestävästä hoidosta ja käytöstä 1234/2010. [viitattu 28.11.2012]. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20101234>.

Van Kooten, G. Vertinsky, I. & Wilson, B. 1999. Finland. Teoksessa: Wilson, B., van Kooten, G., Vertinsky, I. & Arthur, L. (toim.). Forest policy: International case studies. CABI Publishing. s. 187-213.

Zelditch, M. Jr. 2001. Theories of legitimacy. Teoksessa: Jost, J. & Major, B. (toim.). The psychology of legitimacy: Emerging perspectives on ideology, justice, and intergroup relations. Cambridge University Press. s. 33-53.

LIITEET

LIITE 1. Aineistosta luokitellut koodit esiintymistiheyden mukaisessa järjestyksessä.

KOODI	Lainaukset	% vastauksista
Vastaus	759	
avohakkuut	129	17,0 %
metsänhoito	97	12,8 %
hakkuut	86	11,3 %
luonnon monimuotoisuus	81	10,7 %
luonnonsuojelu	76	10,0 %
virkistyskäyttö ja -käyttäjät	62	8,2 %
metsänomistajat	60	7,9 %
eliölajien elinympäristö	59	7,8 %
luonnontilaiset metsät	54	7,1 %
kestävä kehitys	49	6,5 %
valta ja vaikutusmahdollisuudet	48	6,3 %
metsänuudistus	46	6,1 %
tuloja metsästä	46	6,1 %
talousmetsät ja puun tuotanto	44	5,8 %
järkevyys toimissa	43	5,7 %
metsien suojelu	39	5,1 %
metsäteollisuus ja -talous	37	4,9 %
maisema-arvot	36	4,7 %
metsien säilyttäminen	31	4,1 %
päätöksen teko	31	4,1 %
kaupunkimetsät	30	4,0 %
harvennus	29	3,8 %
jokamiehen oikeudet	25	3,3 %
raaka-aine	25	3,3 %
tasapaino	23	3,0 %
vanhat metsät	23	3,0 %
verotus	23	3,0 %
kaavoitus ja rakentaminen	22	2,9 %
hakkuutähteet	21	2,8 %
aineettomat arvot	20	2,6 %
metsän käyttö	18	2,4 %
koneet metsässä	17	2,2 %
metsien tuhoaminen	17	2,2 %
kunnioitus ja arvostus	16	2,1 %
monikäyttö	16	2,1 %
siistit metsät	16	2,1 %
suojelun lisäys	15	2,0 %

suojelun riittävyys	15	2,0 %
energia	14	1,8 %
maapohjan työt	14	1,8 %
ojitus	14	1,8 %
tiedotus, tuki, neuvonta	14	1,8 %
omavaraisuus	13	1,7 %
taimikon hoito	13	1,7 %
työllisyys	13	1,7 %
Etelä-Suomi	12	1,6 %
metsäammattilaiset	12	1,6 %
Pohjois-Suomi	12	1,6 %
hyötykäyttö	11	1,4 %
kannusteet	11	1,4 %
kansallis- ja luonnonpuistot	11	1,4 %
uhanalaiset lajit	11	1,3 %
erityisen tärkeät kohteet	10	1,3 %
lait	10	1,3 %
perinteet ja kulttuuri	10	1,3 %
viranomaiset	10	1,3 %
vaikeakulkuisuus	9	1,2 %
luontoarvot	8	1,1 %
lähialueen asukkaat	8	1,1 %
puunkorjuu	8	1,1 %
ilmastonmuutos	7	0,9 %
yksityisomistajat	7	0,9 %
kasvava metsä	6	0,8 %
metsien hyvinvointi	6	0,8 %
Metso, Natura	6	0,8 %
metsäpolitiikka	6	0,8 %
metsästys	6	0,8 %
puun hinta	6	0,8 %
luonnonsuojelijat	5	0,7 %
luontomatkailu	5	0,7 %
tasapuolisuus	5	0,7 %
kansainvälisyys	4	0,5 %
maaseudun elinvoimaisuus	4	0,5 %
metsäautotiet	4	0,5 %
uusiutuva luonnonvara	4	0,5 %
kaupunkilaismetsänomistajat	3	0,4 %